

Folke- og Forskningsbiblioteksstatistik 2008

Folke- og Forskningsbiblioteksstatistik 2008

Folke- og Forskningsbiblioteksstatistik 2008

Folke- og Forskningsbiblioteksstatistik 2008 er udarbejdet af Leif Andresen, Ulla Kvist, Lone Sewerin og Eigil Skov. Analyseafsnittene for folke- og forskningsbiblioteker, samt hovedtendenser i biblioteksudviklingen er udarbejdet af professor Niels Ole Pors, Danmarks Biblioteksskole.

Redaktion: Ulla Kvist og Lone Sewerin

Udgivet i 2009
af Styrelsen for Bibliotek og Medier
H. C. Andersens Boulevard 2
1553 København V

Telefon: 33 73 33 73
post@bibliotekogmedier.dk
www.bibliotekogmedier.dk

Publikationen er tilgængelig
på styrelsens hjemmeside

Grafisk produktion: Stæhr Grafisk
Typografi: Stone Serif
Tryk: C.S. Grafisk A/S
Oplag: 600

ISSN: 1604-9187
Elektronisk ISSN: 1604-9195
ISBN: 978-87-92057-62-4
Elektronisk ISBN: 978-87-92057-63-1

Foto: Tobias Toyberg

Indhold

Forord	5
Indledning	7
Folkebibliotekerne i 2008	11
Forskningsbibliotekerne i 2008	27
Tendenser på tværs	45
Tabeller:	
Folkebiblioteker	
Udvalgte nøgletal	47
Statslige Lovbiblioteker	
Udvalgte nøgletal	53
Øvrige forskningsbiblioteker	
Udvalgte nøgletal	57
Institutbiblioteker	
Udvalgte nøgletal	65
Bilag:	
1. Begreber og definitioner til biblioteksstatistikken 2008	71
2. Alfabetisk liste over forskningsbiblioteker med angivelse af tabel og kategori	81

Forord

Biblioteksstatistikken dokumenterer en væsentlig del af bibliotekernes målelige virksomhed og publiceres årligt af Styrelsen for Bibliotek og Medier. Hermed foreligger statistikken for 2008. Publikationen fremlægger både de indsamlede tal og analyser af den generelle udvikling og af udviklingen i henholdsvis folke-, uddannelses- og forskningsbiblioteker.

Statistikken dokumenterer i år en klar konsolidering af den udvikling, der har været tydelig siden internettets gennembrud: en fortsat vækst i benyttelsen af biblioteket på nettet, en stabil benyttelse af det traditionelle bibliotek og en klar stigning i bibliotekernes arrangementstilbud i form af kurser og kulturtilbud.

Traditionelt er antallet af udlån af materialer det centrale aktivitetsmål for bibliotekerne. Men det er i stigende grad nødvendigt at inddrage andre måltal, hvis man skal have et retvisende billede af bibliotekernes virksomhed. Det er dog værd at notere at udlånstallet stadig er meget højt: i folkebibliotekerne i alt 74 mio. udlån inkl. fornyelser, i gennemsnit 13 udlån om året til hver dansker.

Statistikken viser at hvis bibliotekernes web-tilbud er rigtigt designet i forhold til brugernes behov, slår de klart igennem. Denne tendens har været tydelig på forskningsbibliotekerne i årevis. Her er tre ud af fire lån download af filer, især tidsskriftartikler. Antallet af download udviser en entydig klar stigningskurve over år. Der er til gengæld et lille, men stabilt fald i udlånet af trykte materialer. Til trods for at brugerne downloader langt de fleste af bibliotekets filer hjemmefra, er det bemærkelsesværdigt, at antallet af besøg på forskningsbibliotekerne stiger.

På folkebibliotekerne er bøger fortsat det mest efterspurgte materiale, men også her er efterspørgslen på bøger svagt, men stabilt faldende, mens alle andre ydelser be-

nyttes i stigende omfang, herunder forskellige webservices. Folkebibliotekernes tilbud om download af musikfiler og lydbøger er markante succes historier.

Antallet af besøg i folkebibliotekerne er fortsat højt og stabilt. 34 mio. besøg blev det til i 2008. De 16 største forskningsbibliotekers besøg er opgjort til 3,5 mio. Det giver i gennemsnit 7 besøg om året for hver eneste dansker, hvilket gør bibliotekerne til den mest besøgte kulturinstitution i Danmark.

Samtidig stiger besøgene på bibliotekernes hjemmesider. Alene på folkebibliotekernes hjemmesider og bibliotek.dk var der 24 mio. besøg i 2008.

Der er mange andre tal i statikken, der nuancerer udviklingen, men hovedlinjen er klar: bibliotekerne tilpasser sig danskernes digitale dagligdag, samtidig med at det traditionelle tilbud opretholdes og udvikles.

Selvom statistikken er detaljeret, er der også områder, den ikke registrerer. Det gælder for eksempel registreringen af nye betjeningsformer til erstatning af de mange små biblioteksfilialer, der er lukket i de seneste år. Og det gælder indsatsen for at nå den tredjedel af danskerne, som ikke bruger bibliotekerne, og som der er stigende fokus på. Det kunne også være nyttigt med en mere præcis viden om, hvad der gør biblioteket attraktivt for de mange mennesker, der kommer uden at benytte de traditionelle tilbud. Statistikken giver således mange svar, men rejser også nye spørgsmål, der kan stimulere fortsatte undersøgelser.

Jens Thorhauge

Indledning

Publicering

Den trykte udgave af biblioteksstatistikken med titlen: *Folke- og Forskningsbiblioteksstatistik* skal betragtes som et udtræk af den elektroniske publicering på hjemmesiden. Den trykte udgave indeholder kun analyseafsnit og udvalgte nøgletal, opdelt i afsnit efter bibliotekstype

Den elektroniske publicering

I forhold til den trykte form giver den elektroniske publiceringsform mulighed for en mere bredspektret præsentation af biblioteksstatistikken. Således vil de statistiske data igen i år kunne findes i tre forskellige elektroniske præsentationsformater.

For at sikre en vis kontinuitet har Styrelsen for Bibliotek og Medier valgt at bevare den elektroniske udgave i sin hidtidige form.

Derudover suppleres pdf-versionen med et rådataark. Den trykte udgave har klart sat sine grænser for, hvor mange af de indrapporterede data det er muligt at publicere. Alle indsamlede data er derfor tilgængelige i et rådataformat, hvorfra tallene kan downloades til regneark til videre anvendelse.

Endelig præsenteres biblioteksstatistikken via et elektronisk selvbetjeningsværktøj kaldet Sammenlignende Biblioteksstatistik (SBS). SBS er et webbaseret værktøj, hvor udvalgte nøgletal for såvel folke- som forskningsbiblioteker bliver vist med mulighed for direkte sammenligning på tværs af bibliotekstyperne. Udvalgte nøgletal fra bibliotekerne helt tilbage til 2003 ligger tilgængelige i SBS og tallene for det efterfølgende år indarbejdes, så snart de foreligger.

Indberetning af statistik for 2008

Definitioner og vejledning til indberetning af statistiske oplysninger er givet i *Vejledning om indberetning af statistik for folkebiblioteker for virksomhedsåret 2008* og *Vejledning om indberetning af statistik for forskningsbiblioteker for virksomhedsåret 2008*. Begge vejledninger kan findes på Styrelsen for Bibliotek og Mediers hjemmeside: www.bibliotekogmedier.dk/statistik/vejledninger.

Vejledningerne bygger på den europæiske statistikstandard ISO 2789:2003

Folkebiblioteksstatistik 2008

Folkebibliotekerne har i foråret 2009 indberettet oplysninger om deres virksomhed for året 2008 til Styrelsen for Bibliotek og Medier. Efter kommunalreformen er gennemført i 2007 er kun én betjeningsoverenskomst tilbage, nemlig mellem Esbjerg og Fanø.

Pr. 31. december 2008 var der 97 bibliotekskommuner i Danmark. I år har alle 97 biblioteksvæsner afleveret statistik.

Befolkningstal samt økonomioplysninger fra alle landets 98 kommuner har Styrelsen for Bibliotek og Medier fået via Danmarks Statistik.

Den foreliggende statistik over folkebibliotekernes virksomhed og økonomi for 2008 er baseret på indberetninger i perioden januar-marts 2009, dels via elektronisk datafil dels via en webblanket på Styrelsen for Bibliotek og Mediers hjemmeside. Styrelsen for Bibliotek og Medier betragter de indberettede oplysninger som de officielle statistiske data fra det enkelte bibliotek og ansvaret for rigtigheden af de indberettede data er det enkelte biblioteks.

Tabelforklaring

Tabellen for folkebibliotekerne indeholder flg. nøgletal:

- Indbyggertal i betjeningsområdet pr. 1.1.2009
- Bestand af monografier i alt
- Seriepublikationer, antal abonnementer
- Tilvækst i alt
- Afgang i alt
- Udlån af monografier og seriepublikationer i alt
- Fornyelser af monografier og seriepublikationer
- Interurbanindlån og fornyelser
- Interurbanudlån og fornyelser
- Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal titler
- Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal download
- Antal aktive lånere
- Antal besøg på biblioteket
- Antal betjeningssteder
- Åbningstimer pr. uge
- Personale i alt, antal årsværk
- Omkostninger i alt
- Materialeomkostninger
- Indtægter i alt.

Tabellen er opbygget i kommunekodeorden med angivelse af regionalt tilhørsforhold.

Der er angivet et samlet indbyggertal for hver kommune pr. 1. januar 2009.

Tabellen afsluttes med totaltal for hele landet.

Forskningsbiblioteksstatistik 2008

Den foreliggende statistik over forskningsbibliotekernes virksomhed og økonomi for beretningsåret 2008 er baseret på indberetninger fra bibliotekerne til Styrelsen for Bibliotek og Medier i perioden marts-april 2009.

Alle indberetninger er foretaget af bibliotekerne via en webblanket på Styrelsen for Bibliotek og Mediers hjemmeside. Styrelsen for Bibliotek og Medier betragter de indberettede oplysninger som de officielle statistiske data fra det enkelte bibliotek og ansvaret for rigtigheden af de indberettede data er det enkelte biblioteks.

Forskningsbiblioteker forstås i denne statistik som alle biblioteker, der i det væsentlige er finansieret af offentlige midler og som ikke er folke- eller skolebiblioteker eller i øvrigt knyttet til folkebibliotekssektoren. Biblioteker ved videregående uddannelser, dvs. uddannelser efter det gymnasiale niveau, er i et vist omfang medtaget i statistikken.

185 forskningsbiblioteker er blevet anmodet om at indberette statistik. Det er de biblioteker, som på indsamlingstidspunktet opfylder følgende kriterier:

- Deltagelse i en national ordning: kørselsordningen/DEFF licenser eller
- Deltagelse i det nationale lånesamarbejde.

Af de 185 forskningsbiblioteker er 39 biblioteker ifølge *Lov om biblioteksvirksomhed*, § 13 defineret som 'Statslige lovbiblioteker', og dermed pligtige til at aflevere et mere omfattende statistikmateriale. De resterende 146 biblioteker er defineret som 'øvrige', der skal indberette et mere begrænset statistikmateriale.

Af de 39 statslige lovbiblioteker har alle biblioteker indberettet. Af de 146 øvrige biblioteker har 39 ikke indberettet statistikmateriale. Alle bibliotekerne er medtaget i tabellerne, også de biblioteker som ikke har indberettet statistik.

Ud over de 185 forskningsbiblioteker er der indsamlet statistik fra de fleste institutbiblioteker ved universiteter og andre højere uddannelsesinstitutioner, hvilket omfatter 95 institutbiblioteker.

Institutbibliotekerne skal kun indberette et begrænset statistikmateriale. Af de 95 institutbiblioteker har det for 21 biblioteker ikke været muligt at indberette statistisk materiale. Alle institutbibliotekerne er medtaget, også de biblioteker som ikke har indberettet statistik.

Der er i alt søgt indsamlet statistiske oplysninger fra 280 biblioteker, hvoraf 220 har indberettet.

Tabelforklaring

Tabellen for statens lovbiblioteker indeholder følgende nøgletal:

- Bestand i alt, fysiske enheder
- Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer
- Tilvækst af bøger og seriepublikationer, antal fysiske enheder
- Afgang af bøger og seriepublikationer, antal fysiske enheder
- Udlån i alt, eksklusiv fornyelser
- Fornyelser i alt
- Interurbanindlån i alt
- Interurbanudlån i alt
- Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal titler
- Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal download
- Antal aktive lånere
- Antal fysiske besøg
- Personale, antal årsværk
- Omkostninger i alt
- Indkøb af materialer i alt
- Indtægter i alt.

Tabellen for de øvrige forskningsbiblioteker indeholder følgende nøgletal:

- Bestand i alt, fysiske enheder
- Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer
- Tilvækst af bøger og seriepublikationer, antal fysiske enheder
- Afgang af bøger og seriepublikationer, antal fysiske enheder
- Udlån i alt, eksklusiv fornyelser
- Fornyelser i alt
- Interurbanindlån i alt
- Interurbanudlån i alt
- Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal titler
- Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal download
- Personale i alt, antal årsværk
- Omkostninger i alt
- Indkøb af materialer i alt.

Tabellen for institutbibliotekerne indeholder følgende nøgletal:

- Bestand i alt, fysiske enheder
- Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer
- Tilvækst af bøger og seriepublikationer, antal fysiske enheder
- Udlån i alt
- Lønudgifter i alt
- Indkøb af materialer i alt.

I bilag 2 findes et alfabetisk register over forskningsbibliotekerne med angivelse af, hvilken bibliotekskategori det enkelte bibliotek tilhører.

Biblioteker, der forener flere funktioner, er kun anbragt i én kategori. Således er Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket placeret som nationalbiblioteker og ikke som universitetsbiblioteker, selv om de også har universitetsbiblioteksfunktionen.

Forskningsbiblioteksstatistikens datamateriale er udarbejdet af forskningsbibliotekerne.

Oplysningerne er bearbejdet og redigeret af Styrelsen for Bibliotek og Medier.

Folkebibliotekerne i 2008

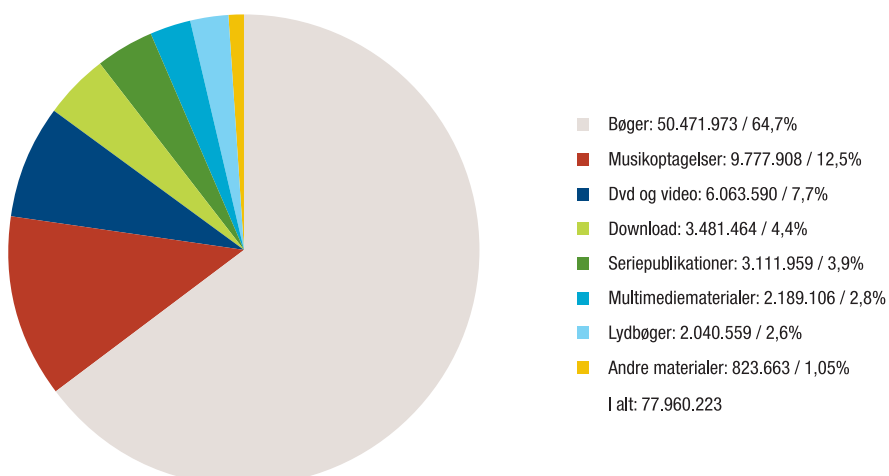
Bogen er stadig det centrale på folkebibliotekerne. Det er bøger, bibliotekerne har flest af i 2008 og bøger, bibliotekerne låner mest ud af. Der står også først og fremmest bøger på listen, når bibliotekerne køber nyt ind.

Bibliotekerne har flere tilbud og aktiviteter end nogensinde før, selvom antallet af filialer er faldet fra 2007. Bibliotekerne satser bl.a. på brugerundervisning, for eksempel i at finde informationer på borger.dk. Biblioteket er også stedet, hvor du selv kan gå på internettet og få hjælp, hvis du går i stå.

Flere og flere bruger folkebiblioteket via computeren hjemme fra. Et af bibliotekernes populære tilbud er muligheden for at forny lån via nettet. I 2008 er der så mange fornyelser af lån, at folkebibliotekernes samlede udlån inklusive fornyelser stiger for første gang siden 2004. Download af e-bøger og musik er også i vækst på folkebibliotekerne i 2008.

Samlet set viser årets statistik, at folkebiblioteket fornyr sig og tilpasser sig brugernes behov, men at bogen fortsat er kerneydelsen, hvilket klart fremgår af nedenstående figur 1. Udlån og fornyelser af bøger udgør således 64,7 % af den samlede benyttelse, mens udlån af musikoptagelser udgør 12,5 % og benyttelsen af e-bøger m.m. 4,4 %.

Figur 1 Benyttelse af folkebibliotekernes materialer i 2008

HOVEDTENDENSER I 2008

• Populært kulturtilbud

Folkebibliotekerne registrerede mere end 34 mio. fysiske besøg i 2008. Det gør folkebibliotekerne til et af de mest benyttede, offentlige kulturtilbud herhjemme. Endvidere havde folkebibliotekerne og bibliotek.dk 23.9 mio. besøg på deres hjemmesider i 2008. Eksempelvis besøgte 2.190.632 i december måned 2008 folkebibliotekernes hjemmesider samt bibliotek.dk. Til sammenligning kan nævnes, at rejseplanen.dk i samme måned registrerede besøg af 2.371.274 på deres hjemmeside.

• Stadig flest bøger

Bøger udgør 83 % af folkebibliotekernes materiale og godt og vel to tredjedele af udlån og fornyelser.

• Færre biblioteksfilialer

Antallet af betjeningssteder er i 2008 nede på 510, mod 550 året før. I 2007 blev der nedlagt 131 betjeningssteder i kølvandet på kommunalreformen. Der sker fortsat en strukturtilpasning, men på et langt lavere niveau. Folkebibliotekernes samlede antal åbningstimer er faldet i 2008 som følge af at der er færre betjeningssteder end året før.

• Fornyelser får udlånet til at stige

Folkebibliotekernes samlede udlån er steget med 4 % fra 2007-2008 og er nu på mere end 74 millioner bøger, film, plader etc. Dvd er den materialetype, hvor udlånet er steget mest – 13 % i forhold til 2007. Det er første gang siden 2004, at udlån og fornyelser er steget. Stigningen skyldes, at antallet af fornyelser boomer, så de nu udgør over 35 % af udlån og fornyelser. Antallet af førstegangslån er faldet en smule fra 2007-2008.

• Flere download

Der er en meget kraftig stigning i bibliotekernes bestand af elektroniske materialer i 2008. I forhold til elektroniske serierpublicationer kan der registreres en stigning på over 50 % fra 2007-2008. Denne stigning er især knyttet til de store folkebiblioteker i de traditionelle uddannelsesbyer. I forbindelse hermed oplever folkebibliotekerne en kraftig stigning i antallet af download. Stigningen er på 27 % i forhold til 2007. Download udgør stadig en meget lille del af virksomheden, men den er i en meget klar vækst.

• Ny profil

Folkebibliotekernes materialebestand er langsomt men sikkert ved at ændre profil. Trefjerdede af anskaffelserne i 2008 er bøger, så bogen er fortsat kernen på folkebibliotekerne. Men nye medier, som f.eks. film og musik, fylder stadig mere og mere, når man ser på bestand, indkøb og udlån.

• Flere pc'er

Der sker en stadig udbygning af en række af de services, der er knyttet til internettet, og antallet af arbejdsstationer både med og uden internetadgang stiger stadig, samtidig med at 75 kommuners biblioteker ud af 97 har investeret i forskellige former for trådløs adgang. Mange folkebiblioteker har taget de nye sociale teknologier i brug. F.eks. har 38 biblioteker ud af 97 i 2008 en profil på Facebook.

• Mere undervisning

I 2008 har folkebibliotekerne øget en række andre aktiviteter. Der er en stor stigning i antallet af lektioner, der er anvendt til brugerundervisning af forskellig art, og antallet af deltagere er ligeledes steget. Borgerserviceaktiviteter, der foretages i forskellige former for samarbejde med de kommunale forvaltninger, er ligeledes en ny aktivitet, som mange biblioteker deltager i.

HVAD FORTÆLLER STATISTIKKEN?

De næste afsnit beskriver i detaljer udviklingslinjerne for folkebibliotekerne for de seneste 10 år. Der lægges først og fremmest vægt på benyttelsen af folkebibliotekernes samlinger, herunder fordeling af lån på børn og voksne samt på forskellige materialetyper. Også anskaffelser og kassation undersøges. Bibliotekernes økonomiske forhold, herunder antallet af betjeningssteder, åbningstider, antal ansatte og tilsvarende forhold belyses. Det vil også fremgå af fremstillingen, at det i stigende grad er interessant at se på ydelser af digital art.

Udlån og fornyelser

De samlede udlånsaktiviteter på folkebibliotekerne omfatter både det fysiske udlån og fornyelser, og dækker alle de fysiske materialekategorier som bøger, serierpublicationer, multimedier, levende billeder, musikoptagelser, lyd-bøger og andre medier.

Udlån og fornyelser udgør i 2008 mere end 74 millioner.

Udlån og fornyelser har i flere år ligget forholdsvis stabilt. Tallet har gennem en flerårig periode ligget og svinget mellem 72 og 75 millioner, hvor det toppede i 2004. Siden 2004 er der sket et mindre fald i de samlede udlånsaktiviteter. Dette fald er tydeligvis stoppet i 2008, hvor udlån og fornyelser er steget.

Der er stigninger i udlån og fornyelser i alle materialekategorierne bortset fra musik, der udviser et faldende udlån, hvilket denne type materialer har gjort siden 2004. Dette fald hænger utvivlsomt sammen med udbygningen af bibliotekernes netmusik. Stigningen i udlån og fornyelser bringer det op på niveau med 2004.

Umiddelbart forekommer stigningen i udlån og fornyelser fra 2007 til 2008 ret stor, idet den er på 4 %. Kategorien levende billeder tegner sig for den største procentvise stigning i forhold til 2007 på hele 13 %. Andre materialer har haft en stigning i udlån og fornyelser på 8,3 % i forhold til 2007. Tilsvarende stigninger er på 5,4 % for multimediematerialer og 5,2 % for lydbøger, mens serierpublicationer er steget med 3,1 %. Udlån og fornyelser af musik er faldet med 3,3 %.

Det mest bemærkelsesværdige er, at udlån og fornyelser for bøgernes vedkommende for første gang siden 2000 udviser en stigning. Udlån og fornyelser af bøger har ellers været svagt faldende i mange år. I 2000 var udlån af bøger over 54 millioner, og det var i 2007 faldet til 48.366.655. I 2008 er udlån og fornyelser af bøger steget til 50.471.973, hvilket er en stigning på 4,4 % i forhold til 2007.

Udlån og fornyelser af lydbøger har siden 2000 udvist en svagt faldende tendens, men stigningen i udlån og fornyelser fra 2007 til 2008 er på hele 5,2 % og er igen over 2 millioner – se figur 2.

Der har været store variationer i udviklingen i udlån og fornyelser af musikoptagelser. I 2000 udgjorde udlånet 8.861.747 enheder. Det steg jævnt til et foreløbigt højdepunkt i 2004 med 11.405.798 enheder. Herefter har udlånet af musik været svagt faldende, og det udgjorde i 2007 10.112.323 enheder. Det er i forhold til 2006 et fald på 5,9 %. Dette fald er fortsat i 2008, hvor udlånet af musikoptagelser for første gang siden 2002 er under 10 millioner. Faldet i udlån og fornyelser fra 2007 til 2008 er på 3,3 %.

De øgede musiksamlinger på folkebibliotekerne, der var en følge af en ændring af biblioteksloven med henblik på ligestilling af materialerne, er formentlig årsag til stigningen i udlån og fornyelser af musik indtil 2004. Faldet fra 2004 og fremefter kan tænkes at hænge sammen med nye digitale distribueringsformer for musik. Det kan ikke afgøres, om faldet hænger sammen med indførelsen af karenstiden, men der er under alle omstændigheder tale om et tidsmæssigt sammenfald.

Men den væsentligste forklaring på faldet er utvivlsomt at folk er begyndt at låne musik på en ny måde. I 2004 begyndte folkebibliotekerne at tilbyde webbaseret udlån af musik via Bibliotekernes Netmusik – en ordning som alle folkebiblioteker er med i pr. 1.1. 2008. Mens det fysiske udlån af musik siden 2004 har været faldende, har Bibliotekernes Netmusik i samme periode udviklet sig til en af de mest populære netjenester herhjemme. Fra 1.699.762 antal download i 2007 til 2.521.223 i 2008, en stigning på over 48 %.

Levende billeder er den eneste materialetype, der udviser en vækst i hele perioden fra 2000. Levende billeder dækker især over film på DVD og video. Udlån og fornyelser i 2007 er 5.364.392. I 2008 er det steget til over 6 millioner, og der er således tale om en stigning på 13 % fra 2007 til 2008. Det er en stor stigning, og siden 2000 er udlån og fornyelser af levende billeder mere end fordoblet.

I perioden fra 2000 til 2006 blev udlån og fornyelser af multimediematerialer fordoblet. Udlån og fornyelser var 1.031.929 i 2000, og tallet steg til 2.204.092 i 2006. I 2007 kunne der dog konstateres et fald i udlån og fornyelser til 2.077.227. Dette fald er vendt i 2008, hvor udlån og fornyelser er næsten 2,2 millioner. Stigningen fra 2007 til 2008 er på 5,4 %.

Kategorien serierpublicationer udviser i store træk samme mønster som musikoptagelser, når man ser på udlån og fornyelser over en flerårig periode. Udlån og fornyelser var i 2000 på 2.648.373, hvilket steg til et højdepunkt i 2004, hvor udlån og fornyelser var 3.470.117. Herefter faldt udlån og fornyelser af serierpublicationer indtil 2007, hvor det var på 3.019.216. I 2008 er udlån og fornyelser af serierpublicationer steget til 3.111.959, hvilket er en stigning på 3,1 % i forhold til 2007.

I de tidligere år har man kunnet anvende disse overordnede tal til at konstatere nogle væsentlige forskydninger i brugernes lån. Der har været tale om en tendens, hvor lån af bøger har udgjort en faldende andel, mens udlån af andre materialer har udgjort en stigende andel af udlån og fornyelser. Udlån og fornyelser af bøger udgjorde i 2006 67 % af udlån og fornyelser. Både i 2007 og 2008 udgjorde udlån og fornyelser af bøger 68 %. Samlet har udviklingen siden 2000 været således, at udlån og fornyelser af bøger i 2000 udgjorde 75 % af udlån og fornyelser, og denne andel er nu faldet til godt 66%. Det kan selvfølgelig også udtrykkes således, at væsentlige intentioner med ændringerne af biblioteksloven i 2000 langsomt, men sikkert er slået igennem.

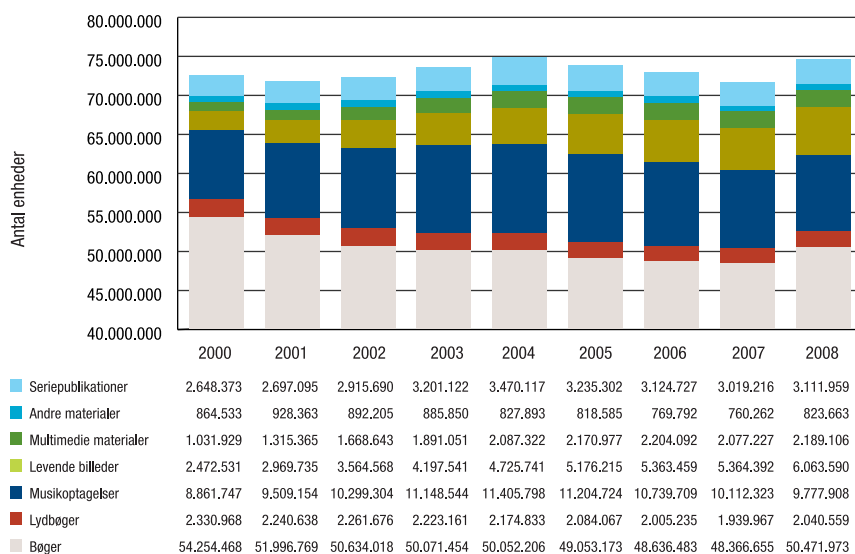
I forbindelse med udlånsvirksomheden kan det i øvrigt registreres, at folkebibliotekerne tilsammen havde 851 selvbetjeningsautomater til udlån og aflevering i 2008, og at 15 af de 97 biblioteksvæsenere ikke havde nogen selvbetjeningsautomater.

Fornyelser og førstegangslån

Udlån og fornyelser er altså steget med 4 % fra 2007 til 2008, hvilket dækker over en stor stigning i antallet af fornyelser, mens antallet af førstegangslån fortsat falder.

Fornyelserne er en kategori, der er steget markant i hele perioden, og væksten i fornyelser kan utvivlsomt tilskrives muligheden for at kunne forny sine lån hjemmefra via internettet samt bibliotekernes varslinger af lånetidens ophør. I 2008 har 22 biblioteker ud af 97 mod 12 i 2007 en ordning, hvor brugerne mod betaling kan få en meddelelse om at de skal aflevere, hvis de vil undgå at få gebyr for at aflevere for sent. 49 af bibliotekerne mod 34 i 2007 har denne service som en gratis ydelse for brugerne. Denne service er kun en del af bibliotekets kommunikation med brugerne om materiale, idet 79 af bibliotekerne i alt angiver, at de enten via sms eller e-mail varsler

Figur 2 Folkebibliotekernes udlån inklusive fornyelser 2000-2008

brugerne før lånetidens ophør. Det er tydeligt, at varslingerne er en service, som både biblioteker og brugere har taget til sig.

Det fremgår af figur 3 at fornyelserne i 2000 udgjorde 10.644.751. Det svarer til at fornyelserne udgjorde 15 % i 2000. Det fremgår endvidere af figuren at antallet af fornyelser vokser meget hvert af de følgende år, og der er intet, der tyder på at denne vækst er i aftagende. I 2005 udgjorde fornyelserne 26,6 % af udlånet. I 2006 var andelen af fornyelser vokset til 29,2 %. I 2007 er væksten i fornyelser fortsat. Her var der 22.660.084 fornyelser ud af et samlet udlån på 71.640.042. Fornyelserne udgør altså 32 % af udlån og fornyelser i 2007. I 2008 udgør fornyelserne 35,3 % af udlån og fornyelser, hvilket er en stigning fra 31,6 % i 2007. Fra i år 2000 at udgøre 10.664.75 er antallet af fornyelser vokset til 26.315.648 i 2008, i alt en stigning på over 146 %.

Med udviklingen inden for fornyelserne de sidste år, er det blevet åbenbart at det ikke længere holder at analysere de to hændelser under ét. Derfor vil analysen fra næste år blive ændret på dette punkt.

Når fornyelserne trækkes fra udlånet, kan man tale om en restmængde, der kan betegnes som førstegangslån. Det er en kategori, som forskningsbiblioteksstatistikken har anvendt gennem mange år. Førstegangslån giver sammen med de ovenstående udlånstal et mere differentieret billede af udlånsvirksomheden og dermed indirekte også af brugernes ændrede adfærd.

En nærmere analyse af førstegangslån viser at der er tale om et faldende udlån. Figur 3 giver oplysningerne fra 2000 og fremefter. Det samlede antal førstegangslån udgjorde i 2000 næsten 62 millioner. Dette er i 2008 faldet til godt 48 millioner. Der er tale om et samlet fald i førstegangslån på 22 %. Faldet i førstegangslån fra 2007 til 2008 er på 1,7 %.

Førstegangslånene af børnematerialer er fra 2004 faldet mere end den tilsvarende del af voksenmaterialerne, idet faldet er på 15,9 % for børnematerialernes vedkommende,

mens det er på 13,8 for voksenmaterialernes vedkommende. For børnematerialernes vedkommende udgør faldet i førstegangslån fra 2007 til 2008 2,5 %. Det tilsvarende fald i førstegangslån for voksenmaterialer er 1,2 %. Der er altså tale om at førstegangslån for børnematerialer er faldet en anelse mere end førstegangslånene for voksenmaterialer.

Udlån og fornyelser fordelt på børne- og voksenmaterialer

Der har gennem flere år været gjort en stor indsats i folkebibliotekerne for at fastholde børn og unge som biblioteksbrugere, blandt andet har der været gennemført flere læsekampagner.

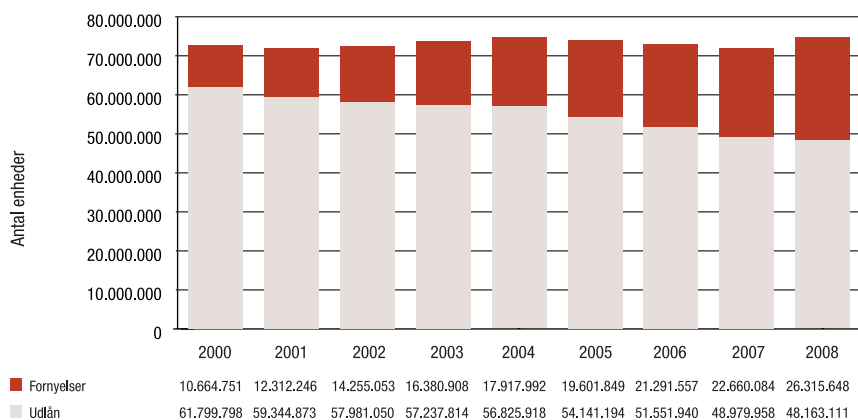
Tabel 1 viser udviklingen i udlån og fornyelser af materialer, der er indkøbt til henholdsvis børn og voksne. Udlånet inklusive fornyelser har i hele perioden siden 1999 været forholdsvis stabilt med udsving, der er gået begge veje. Det er alle typer af materialer, der er behandlet, og tallene inkluderer fornyelser, der er behandlet i de foregående afsnit.

Stigningen i udlånet af børnematerialer fra 2007 til 2008 udgør knap 4,2 %, mens den tilsvarende stigning for voksenmaterialernes vedkommende er 3,9 %.

Set over hele perioden fra 1999 og fremefter er der ikke tale om væsentlige forskydninger i udlånet af materialer for henholdsvis børn og voksne. Man kan således ikke ud fra tabel 1 konkludere at børnematerialer som helhed udlånes væsentligt mindre end tidligere. Relationerne mellem udlånet af børnemateriale og voksenmateriale er ganske stabilt og udviser ikke forskydninger af betydning. Dette stabile mønster bliver dog lidt mere nuanceret, når vi ser på udviklingen i udlån og fornyelser fordelt på materialetyper.

Samlet set udgjorde udlån og fornyelser af bøger 67,8 % af udlån og fornyelser i 2008. For voksenmaterialernes vedkommende er det i 2008 således at udlånet af bøger udgør 64,2 %, mens det tilsvarende tal for børnematerialer er 74,6 %. For voksenmaterialernes vedkommende er

Figur 3 Udlån og fornyelser 2000-2008

Tabel 1

Udlån samt fornyelser	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Børnematerialer	25.618.695	24.933.182	24.732.297	24.945.027	25.380.945	25.170.397	25.015.770	24.424.213	25.443.034
Voksenmaterialer	46.845.854	46.723.937	47.503.806	48.673.695	49.362.965	48.572.646	47.827.727	47.215.829	49.035.726
I alt	72.646.549	71.657.119	72.236.103	73.618.722	74.743.910	73.743.042	72.843.497	71.640.042	74.478.759

Anm.: Estimatet fordelt på børne- og voksenmaterialer for de fire biblioteker der ikke har indberettet statistik for 2004 er udregnet ud fra den procentfordeling der er beregnet for udlån af børne- og voksenmaterialer i forhold til det samlede fysiske udlån inklusive fornyelser på henholdsvis 34,0% og 66,0%.

bøgernes andel af udlån næsten den samme som de tre foregående år. Det skal dog bemærkes at andelen i 2000 var 72 %, men det er tydeligt at se at der er tale om at faldet i udlån og fornyelser af bøger er stoppet. Det er også tilfældet for børnematerialerne, idet der dog kan ses en svag tendens til at udlånet af bøger, som andel af udlån og fornyelser af børnematerialer, er stigende. Bøgernes andel af udlån og fornyelser er faldet i et længere tidsperspektiv, men det har i de seneste fire år ligget stabilt omkring 68 %. Det er værd at bemærke at bøgernes andel af børnematerialernes udlån er større, end tilfældet er for voksenmaterialerne.

Udlån og fornyelser af levende billeder og musikoptagelser til voksne udgjorde i 2008 henholdsvis 7,5 og 17,3 %, hvilket for levende billeders vedkommende er det samme som i 2007, mens der for musikkens vedkommende er tale om et fald på knap en procent. For børnematerialernes vedkommende udgør levende billeder og musikoptagelser henholdsvis 9,4 og 6 %, hvilket er det samme for levende billeders vedkommende og et fald på 1 % for musikkens vedkommende.

Der synes i store træk at være tale om de samme tendenser i udlån og fornyelsers fordeling med hensyn til voksen- og børnematerialer.

I år er der mulighed for at se hvilke aldersgrupper, der låner hvilke typer materialer. Dette talmateriale dækker dog blot 70 % af det samlede materiale, og derfor gives der kun en lille smagsprøve på de nye oplysninger, biblioteksstatistikken kan give. Vi ser på de brugere, der er født mellem 1968 og 1978 – altså en gruppe, der er mellem cirka 30 og 40 år. Når vi ser på denne gruppes lån af bøger, kan det registreres at de har lånt mere end 2,7 millioner børnebøger og godt 2 millioner voksenbøger. Dette er interessant, fordi det er den eneste materialekategori, hvor voksne låner flere børnematerialer end voksenmaterialer. Det er indlysende at det er vanskeligt at fortolke disse tal, men det indikerer dog alligevel at voksne i stor udstrækning låner til andre end sig selv, og at dette især gælder bøger.

Interurbanudlån

Interurbanudlån er lån mellem biblioteker på tværs af kommunegrænser. Det interurbane lån er højt i Danmark i forhold til mange andre lande, først og fremmest fordi der er et udstrakt samarbejde i det danske biblioteksvæsen. Et fysisk udtryk for dette er bibliotekernes fælles kørselsordning, som transporterer materialer rundt mellem bibliotekerne. Samtidig gør net tjenesten bibliotek.dk det muligt at søge og bestille materiale på alle danske biblioteker på én gang.

Siden introduktionen af bibliotek.dk har vi set en vækst i interurbanudlånet indtil 2007. I 2006 nåede dette op over 2 millioner, men det faldt til under 2 millioner i 2007. Faldet var forventeligt på grund af de mange bibliotekssammenlægninger i 2007, der var en følge af kommunalreformen. Det kan faktisk undre, at faldet ikke blev større. I 2007 var interurbanudlånet fra folkebibliotekerne på 1.948.905. Dette er steget i 2008 til 2.027.860. Der er tale om en stigning på 4,1 %. Denne stigning er bemærkelsesværdig, fordi kommunesammenlægningerne betyder at borgeren har adgang til en større lokal materialebestand. Stigningen indikerer at flere og flere brugere anvender bibliotek.dk. Det kan ikke af det foreliggende materiale afgøres, om det faldende indkøb af nogle materiale typer er en del af forklaringen.

Tabel 2

Interurbanudlån inklusive fornyelser	2005	2006	2007	2008
Landstal	1.877.069	2.068.977	1.948.905	2.027.860

Fra 2005 har alle folkebiblioteker opgjort antallet af interurbanudlån

Bibliotek.dk

Bibliotek.dk-bestillingerne har også været en kategori i vækst siden år 2000. Tabel 3 viser tallene fra 2001 og fremefter. Her var nyheden i sidste års biblioteksstatistik at der blev indført en facilitet vedrørende automatiserede bestillinger, som i korte træk går ud på, at systemet selv identificerer og bestiller det ønskede materiale fra det bibliotek, der enten har materialet hjemme, eller hvor ventetiden er kortest. Automatiseringen af fjernlån har effektiviseret fjernlånet på de enkelte biblioteker. For brugere er det automatiske fjernlån en klar serviceforbedring, fordi det bestilte materiale nu kommer hurtigere frem.

Det fremgår af tabel 3, at det samlede omfang af bibliotek.dk-bestillinger efter stigninger fra 2001 til 2006 faldt i 2007, hvorefter der skete en vækst i 2008. I 2008 er antallet af bestillinger gennem bibliotek.dk det hidtil højeste. Faldet i bibliotek.dk-bestillinger fra 2006 til 2007 var på 6,3 %. Dette er ikke overraskende i lyset af kommunalreformen, hvor et stort antal biblioteksvæsener fusionerede. Når det enkelte biblioteksvæsen bliver større, er der større sandsynlighed for at låneren kan finde det ønskede materiale inden for sit eget biblioteksvæsen. En bibliotek.dk-bestilling vil derfor, i højere grad end tidligere, kunne opfyldes lokalt. Tilsvarende må det forventes at antallet af bibliotek.dk-bestillinger fra andre biblioteksvæsener går ned. Det er derfor meget interessant at vi i 2008 registrerer en stigning, der er forholdsvis stor. Det betyder at den stigning i brugen af bibliotek.dk, der blev konstateret før kommunalreformen, nu fortsættes og i stadig større grad. Det er ikke utænkeligt at den hænger sammen med brugernes stigende kendskab til og anvendelse af bibliotek.dk.

Bibliotek.dk-bestillinger af materiale, der ejes af afhentningsbiblioteket, er faldet fra 102.128 i 2007 til 93.297, hvilket er et fald på 8,7 %. Viderestilling til eget bibliotek er steget med næsten 20 % fra 2007 til 2008, dvs. en større del af bestillingerne resulterer i et udlån ved eget bibliotek.

Det mest markante er at automatiserede bestillinger er vokset meget i forhold til 2007. Hvis vi ser på bestillinger fra andre biblioteker, udgør de automatiserede bestillinger i 2008 740.719 mod 335.554 i 2007, hvor systemet dog ikke var fuldt udbygget hele året. Tallene skal derfor ses i sammenhæng med de normale bestillinger, der er faldet til 425.340 i 2008 fra 756.419, hvilket er et fald på 43,8 %. Det samlede tal for bestillinger i alt udgør 1.259.356 mod 1.194.101, i alt en stigning på 5,4%.

Automatiseringsprocenten, dvs. de bibliotek.dk-bestillinger der uden personalets mellemkomst bliver til interurbanlånebestillinger, ligger på 62 %.

Elektroniske udlån

De foregående tal vedrørende udlån og fornyelser har handlet om fysiske materialer. Folkebibliotekerne er i stigende grad ved at komme i den situation, der gennem flere år har været kendetegnende for forskningsbibliotekerne, nemlig at en stadig større andel af låneaktiviteten overtages af forskellige typer af download og andre digitale aktiviteter.

Download kan foretages i forhold til eksterne servere eller interne servere. Eksterne servere giver primært adgang til digitale opslagsværker eller ordbøger, som bibliotekerne abonnerer på. Bibliotekerne betaler for adgangen til at læse og downloade fra de eksterne servere – en service, der stilles gratis til rådighed for brugeren. Interne servere indeholder først og fremmest samlinger af materiale produceret af det pågældende bibliotek og dets brugere, for eksempel undervisningsmateriale, eller nyhedsbreve.

For at kunne måle brugen af bibliotekernes hjemmesider, har Styrelsen for Bibliotek og Medier i samarbejde med centralbibliotekernes licensgruppe indgået en aftale med firmaet KPIIndex om et måleværktøj, der udover at måle brugen med sammenlignelige nøgletal også på længere sigt kan udvikles til at måle andre af bibliotekernes tjenester på nettet. For første gang præsenteres derfor sammenlignelige tal for brugen af bibliotekernes hjemmesider. De mere detaljerede tal for brugen i 2008 kan ses på styrelsens hjemmeside, mens alle tal kan ses på indekset hjemmeside: <http://bib.kpiindex.dk/>.

Sammenlignet med f.eks. 2.371.274 besøg på rejseplanen.dk i december måned 2008, blev der registreret 2.190.632 besøg på bibliotekernes hjemmesider og bibliotek.dk.

Det er tydeligt at folkebibliotekerne i stigende grad tager de elektroniske materialer til sig. I 2007 var antallet af elektroniske serierpublicationer (tidsskrifter og årbøger) fra eksterne servere 74.374 mod 112.964 i 2008. Der er tale om en stigning på næsten 52 %. Antallet af digitale tekstmonografier (e-bøger) fra eksterne servere var på 150.003 i 2007 mod 364.674 i 2008. Der er her tale om en stigning på 143 %, hvilket viser en meget kraftig vækst i den samlede bestand af elektroniske tekstdokumenter.

For antallet af download af elektroniske serierpublicationer og tekstmonografier tegnes følgende billede: Antallet af download var på 726.804 for de elektroniske serierpublicationers vedkommende. Det er i 2008 vokset til 952.205, hvilket er en stigning på 27,3 %. Download af digitale tekstdokumenter udgjorde i 2007 93.567 og dette er vokset til 136.381 i 2008, hvilket er en stigning på

Tabel 3

bibliotek.dk-bestillinger	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Materiale på afhentningsbiblioteket	25.488	29.291	63.689	81.479	85.426	89.891	102.128	93.297
Materiale på andre biblioteker	272.655	446.649	785.752	983.755	1.149.655	1.184.157	756.419	425.340
Automatiserede bestillinger							335.554	740.719
I alt	298.143	475.940	849.441	1.065.234	1.235.081	1.274.048	1.194.101	1.259.356
Viderestilling til eget bibliotek	-	-	176.707	175.203	300.918	628.931	889.770	1.060.372

Kilde: <http://www.danbib.dk/index.php?doc=bibdkstatistik>

45,8 %. Også her er der tale om meget store stigninger i antallet af download. Disse stigninger minder om den eksplosive vækst i download, der kunne registreres i forskningsbibliotekerne for nogle år siden.

Det bør også understreges at bibliotekernes elektroniske ressourcer på interne servere udviser en stor vækst både i antal og i download. Selvom de elektroniske ressourcer stadig kun udgør en mindre del af den samlede materialebestand og materialebenyttelse, er der dog tale om et område, der er i forholdsvis kraftig vækst. Det er især de store folkebiblioteker i uddannelsesbyerne, der synes at have den største bestand af elektroniske ressourcer samt en stor udnyttelse af disse.

Generelt må man sige at de digitale tjenester stadig er et supplement til de fysiske samlinger, men også at de bliver et stadig vigtigere element i folkebibliotekernes serviceprofil.

Tilvækst af materialer

I perioden 2000 til 2004 anskaffede folkebibliotekerne cirka 2 millioner materialeenheder om året. Der har været mindre variationer i perioden. Siden 2005 er antallet af indkøbte fysiske materialer faldet næsten hvert år, når der ses bort fra 2006, hvor der var en mindre stigning i forhold til tidligere. I 2000 blev der indkøbt godt 2 millioner materialeenheder, og dette tal er faldet til godt 1,7 millioner i 2008. I 2008 blev der altså anskaffet 13,4 % færre fysiske materialer end der gjorde i 2000. Faldet fra 2007 til 2008 er på 1,4 %.

I næste afsnit analyseres udviklingen i indkøbet af de forskellige materialetyper.

I 2000 udgjorde indkøbet af bøger 82 %. Denne andel har været jævnt faldende i hele perioden bortset fra 2006, og indkøbet af bøger udgør i 2008 74,8 % af det

samlede indkøb. Bøger er således stadig den markant største kategori, når vi ser på bibliotekernes indkøb.

Musikoptagelser er den anden store kategori i anskaffelsesmæssig henseende. Vedtagelsen af loven om biblioteker gjorde musikoptagelser til en obligatorisk materiale-type på folkebibliotekerne fra 2000, og som en naturlig følge af det udgør indkøbet af musikoptagelser en stigende andel af indkøbet i perioden 2000 og fremefter. Stigningen stopper dog i 2006, hvorefter andelen falder. I 2000 udgør andelen knap 12 %, i 2004 over 16, og endelig udgør andelen af fysiske musikanskaffelser godt 14 % i 2008.

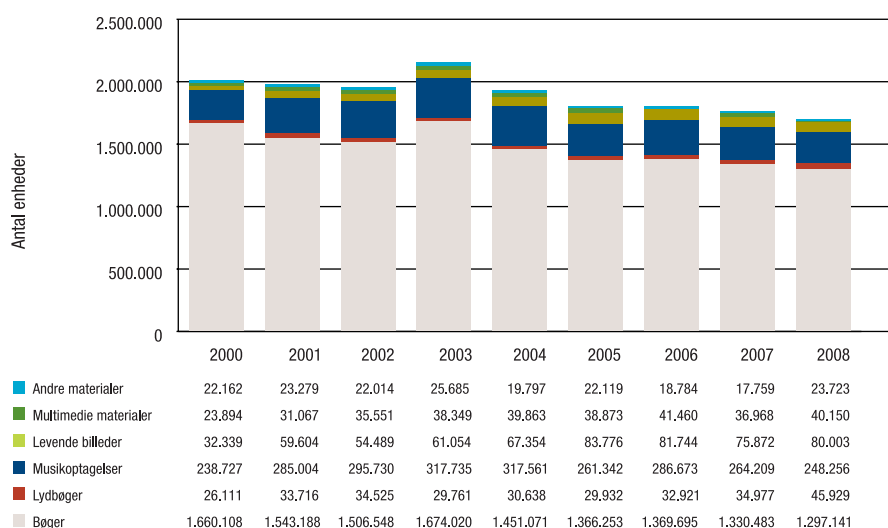
Levende billeder dækker primært over film. Denne kategoris andel af anskaffelserne er vokset støt gennem hele perioden siden 2000, hvor andelen udgjorde 1,6 %. Denne andel er vokset til 4,6 % i 2008.

Bibliotekerne indkøber både flere multimediematerialer og lydbøger i perioden, og i begge tilfælde er andelen af de samlede anskaffelser steget fra godt en procent til over to procent. Lydbøger tegner sig for en meget stor stigning i antallet af anskaffelser. Der er anskaffet næsten 46.000 eksemplarer, hvilket er næsten 11.000 flere, end der blev anskaffet i 2007. Stigningen er på 34,2 % og reflekterer formodentlig en stigende efterspørgsel af disse materialer, samt at bibliotekerne er blevet bekendt med muligheden for at anskaffe billigere lydbøger.

Samlet kan der altså konstateres at indkøbsfordelingen har undergået en forandring, hvor der gradvist bliver lagt større og større vægt på ikke-boglige materialer. Disse andele af indkøbet for de enkelte kategorier kan ikke vurderes uafhængigt af indkøbets faktiske størrelse.

I 2008 blev der indkøbt lidt mindre end 1,3 millioner

Figur 4 Folkebibliotekernes bruttotilvækst 2000-2008

bøger mod næsten 1,7 millioner i 2000. Det er et fald på 21,9 %. Faldet fra 2007 til 2008 i indkøb af antal bøger er på 2,5 %.

Den største stigning tegner film sig for. Der blev i 2008 indkøbt lidt over 80.000 enheder, hvilket er mere end en fordobling af indkøbet i 2000. Det er også en stigning i forhold til 2007 på 5,4 %.

Tilvækst af materialer fordelt på voksen- og børnematerialer

Tabel 4 viser udviklingen i tilvækst fordelt på materialer til henholdsvis voksne og børn. Tilvæksten i disse to kategorier af materialer viser intet klart mønster, bortset fra at børnematerialernes andel af tilvæksten i hele perioden fra 2000 og fremefter ligger mellem 32 og 35 %. Der er tale om en meget stabil fordeling mellem de to typer af materialer. Variationerne i de enkelte år kan formentlig forklares med udgivelsesrytmer og lignende på bog- og mediemarkedet.

I 2008 udgør tilvæksten af børnematerialer 34 % af den samlede tilvækst. Tilvæksten i børnematerialer i 2007 er i forhold til 2006 faldet med godt 1,5 %. For voksenmaterialernes vedkommende er der tale om et fald på 1,4 %.

Bestand

Folkebibliotekernes bestand er det fysiske materiale, der stilles til rådighed for lånerne. Hvert år købes nyt materiale, mens andet kasseres. Bestandens sammensætning afspejler således flere års prioriteringer vedrørende indkøb og kassation. Fra 2000 til 2008 er folkebibliotekernes bestand af fysiske materialer faldet hvert år – se figur 5.

Den faldende bestand er et udtryk for at der kasseres mere end der indkøbes. Den samlede bestand af fysiske materialer på folkebibliotekerne er dog faldet ganske drastisk fra 2000 til 2008. I 2000 var den samlede materialebestand næsten 31 millioner, mens den i 2008 er på knap 25 millioner. Der er altså tale om et fald fra 2000 til 2008 på 19,5 %.

I perioden 2000 til 2008 er bestanden af bøger faldet med næsten 25,8 %. For lydbøger er faldet på 22 %. Bestanden af musikoptagelser er vokset med 45 % i perioden, mens bestanden af levende billeder er vokset med hele 181 %. Også bestanden af multimedier er vokset, idet bestanden er 123 % større i 2007 end tilfældet var i 2000.

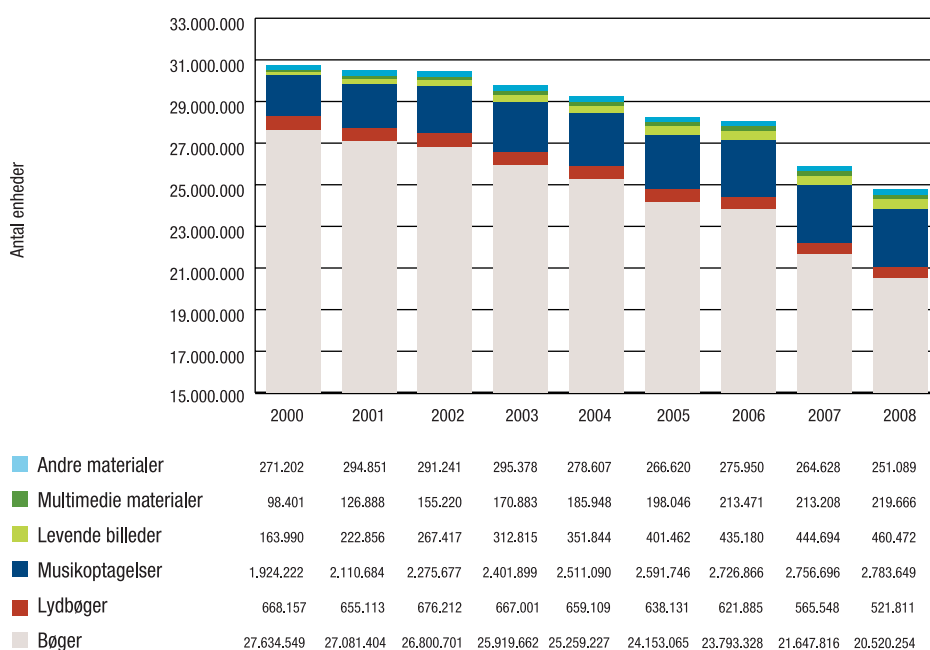
Der er således tale om, at der kasseres forholdsvis kraftigere inden for de boglige materialer end inden for de øvrige kategorier.

I forhold til debatten om folkebibliotekerne og deres materialer kan det også være interessant at se på, hvor stor

Tabel 4

Tilvækst	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Børn	685.863	638.085	642.815	753.927	653.444	615.363	638.908	606.137	596.997
Voksne	1.317.478	1.337.773	1.306.042	1.392.676	1.272.841	1.186.932	1.192.369	1.154.131	1.138.205
I alt	2.003.341	1.975.858	1.948.857	2.146.603	1.926.285	1.802.295	1.831.277	1.760.268	1.735.202

Figur 5 Folkebibliotekernes bestand 2000-2008

en andel af bestanden, bøgerne udgør, og hvorledes dette har ændret sig i perioden.

I 2000 udgjorde bestanden af bøger 90 % af den samlede materialebestand. Denne andel er i 2008 faldet til 83 %. Samlet set er der tale om at folkebibliotekernes bestand af materialer har ændret sammensætning, idet der naturligt er lagt mere vægt på de nye materialer. Det skal dog understreges at bøger stadig udgør den langt overvejende andel af bestanden.

En anden central tendens er at bibliotekerne kasserer mere materiale, end de køber ind. Der er flere mulige årsager til dette forhold. I forbindelse med kommunalreformens mange sammenlægninger af biblioteksfilialer er der blevet foretaget en del kassationer af dubletter fra de nedlagte filialer. De nye medier og adgang til arbejdsstationer kræver plads. En årsag kan også være en stadig større bevidsthed om formidlingen og betydningen af at præsentere en aktuel samling.

Folkebibliotekernes samlede kassation er i 2008 på 2.663.665, hvilket er mindre end i 2007, hvor den samlede kassation var på 2.902.988 enheder. Der er altså tale om et fald i kassationen fra 2007 til 2008 på 8,2 %. I betragtning af at folkebibliotekerne i flere år har tenderet til at anskaffe færre materialer, er det ikke overraskende at kassationen udviser et fald. Kassationen fordeler sig med 1.754.722 på voksenmaterialer og 908.943 på børnematerialer. Der er for voksenmaterialernes vedkommende tale om et fald i forhold til 2007 på 10,4 % og et fald i kassationen for børnematerialernes vedkommende på knap 4 %.

Der er kasseret 2.236.853 bøger, hvoraf 1.463.934 er voksenbøger og 772.919 er børnebøger. Det er en meget omfattende kassation af bøger, idet anskaffelserne blot udgør 1.297.141 i alt fordelt med 804.370 på voksenbøger og 492.771 på børnebøger. Der er altså tale om et markant fald i bestanden af bøger, begrundet i færre anskaffelser og i en ret omfattende kassation.

Der er kasseret 77.751 lydbøger i 2008, hvilket er lidt mere end kassationen i 2007, der var på 75.222 lydbøger. Der er i 2008 anskaffet næsten 46.000 lydbøger, hvilket betyder, at samlingen på det nationale plan af lydbøger er blevet mindre.

Der er kasseret 218.474 musikoptagelser, hvoraf de 173.295.589 er for voksne og 45.179 er for børn. Der er dog indkøbt næsten 250.000 musikoptagelser, hvilket betyder, at samlingen af musik er voksende.

Det samme gør sig gældende for levende billeder, hvor der også er indkøbt mere end der kasseres. Kassationen af levende billeder udgør i alt 62.779, heraf 38.226 for voksne og 24.553 for børn. Indkøbet af levende billeder udgør cirka 80.000.

Der er endvidere en afgang på 31.411 multimediematerialer, hvoraf 9.561 er for voksne og 21.850 er for børn. Denne samling vokser også, fordi der blev anskaffet godt 40.000 multimediedokumenter.

Af andre materialer er kassationen i alt på 34.619 enheder, hvilket i store træk svarer til indkøbet.

Kombinationen af indkøbspolitik og kassation, altså materialeplejen med et gammeldags ord, er to faktorer, der tilsammen betyder at folkebibliotekernes bestand ændrer sig forholdsvis hurtigt. Nye typer af materialer – for eksempel film og musik – kommer ind, men bogen udgør fortsat langt hovedparten af bibliotekernes materiale.

Bestand af nye materialer (cd, cd-rom, dvd)

I statistikken opgøres bestanden af cd, cd-rom, dvd og lydbøger særskilt under fællesbetegnelsen nye medier. Udviklingen i bestanden af disse formater fremgår af tabel 5.

Fælles for de tre formatter er at bestanden i 2008 er mere end dobbelt så stor som i 2000. Det er især bestanden af dvd-medier, der er vokset. I 2000 var dvd-mediet først ved at slå igennem som det centrale digitale lagringsmedie, og bestanden var da også kun på godt 4.000 enheder. Dette tal er vokset til over 439.000 i 2008. I 2008 udgør bestanden af dvd dog kun 12 % af den samlede bestand af såkaldte nye medier. Bestanden af videobånd faldt for første gang i 2006, og dette fald er meget naturligt fortsat i 2007 og i 2008, hvor faldet i forhold til 2007 er på næsten 20 %. Antallet af videobånd udgør cirka en tredjedel af antallet af dets afløser, dvd, og det er utvivlsomt et spørgsmål om kort tid, før videobånd vil være næsten helt forsvundet i folkebibliotekerne.

I tabellen skelnes der ikke mellem cd-rom og cd. Cd'en bærer typisk musikoptagelser, mens cd-rom lagrer multimedier. De to medier tilsammen er vokset meget i perioden fra 2000. Fra 2000 til 2008 er der tale om en stigning i bestand på 118 %. Stigningen fra 2007 til 2008 er på 2,6 %. Cd-rom og cd udgør i perioden mellem 84 og 89 % af samlingen af nye medier. I 2000 var der tale om 89 %, og denne andel er faldet svagt næsten hvert år til 84 % i 2008.

Tabel 5

Bestand	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Videobånd	171.847	217.919	245.342	266.838	262.396	249.516	224.197	187.691	150.622
Cd-rom og cd	1.361.928	1.609.290	1.933.955	2.255.126	2.473.783	2.376.481	2.793.014	2.887.704	2.964.048
Dvd	4.161	9.049	24.646	54.541	108.243	185.042	276.759	353.997	439.113
I alt	1.537.936	1.836.258	2.203.943	2.576.504	2.846.427	2.811.039	3.293.970	3.429.392	3.524.362

Internetadgang

Det var et vigtigt forhold i biblioteksloven at give borgerne adgang til internet og andre digitale tjenester. I biblioteksstatistikken indberetter bibliotekerne derfor det antal arbejdsstationer, der er rettet mod publikum, og de indberetter den delmængde her, der er koblet til internettet. Ikke alle arbejdsstationerne har internetadgang, idet mange biblioteker reserverer et mindre antal arbejdsstationer til søgning i bibliotekets base.

I 2008 har folkebibliotekerne i alt 5.165 arbejdsstationer til publikumsbrug, hvoraf 4.564 giver internetadgang. I 2007 var der 4.319 arbejdsstationer med internetopkobling. I 2005 var det 4.006. Der er altså tale om en forholdsvis stor stigning i antallet af publikumsterminaler på folkebibliotekerne fra 2007 til 2008, idet stigningen udgør cirka 8 %. Stigningen i antallet med internetadgang er på næsten 6 %. Denne stigning i antallet af arbejdsstationer betyder en klar serviceforbedring for de brugere, der påtænker at foretage søgninger eller andet internetrelateret arbejde på bibliotekerne, på samme måde som muligheden for at foretage studier på stedet er øget.

Det skal dog understreges at mange folkebiblioteker har installeret andre typer af internetadgang såsom trådløst netværk eller andre former for opkobling af brugernes egne pc'ere. F.eks. stiller 75 biblioteker i 2008 trådløst netværk til rådighed for lånerne. Adgangen til internettet fra folkebibliotekerne er derfor væsentlig større, end tallene vedrørende arbejdsstationer isoleret set indikerer.

38 biblioteker ud af de 97 har en profil på Facebook i 2008. Otte biblioteker har oprettet en blog, mens 54 biblioteker deltager i nogle af de internetbaserede sociale netværk. Bortset fra dette kan man konstatere en meget stor forskel på, hvor mange netbaserede bibliotekstjenester de enkelte biblioteker bidrager til, og der er også meget store forskelle på, i hvilken udstrækning bibliotekerne anvender deres hjemmesider til at linke til biblioteksrelevante ressourcer.

Antal aktive lånere

I dette afsnit belyses en række forhold vedrørende antallet af lånere og besøg, og der er ligeledes oplysninger om bibliotekernes opgørelser af arrangementer, undervisning og deltagere. Folkebibliotekernes anvendelse af SMS som et led i kommunikationen med brugerne bliver endvidere belyst.

Tabel 6 viser udviklingen siden 2004 i antallet af aktive lånere.

Flere biblioteker har ikke indberettet antallet af besøg. Det drejer sig om 12 af de 97 biblioteker. Antallet af besøg for de resterende biblioteker er på 34.390.072 i 2008.

Antallet af besøg og især antallet af aktive lånere er indberetninger af forhold, hvor tallene er meget påvirket af kommunesammenlægninger. Antallet af aktive lånere er sammensat af aktive lånere, der bor i kommunen og aktive lånere fra andre kommuner.

Antallet af aktive lånere udgjorde i 2007 1.721.060. I 2008 er dette tal faldet til 1.705.249, hvilket markerer et lille fald på knap 1 %.

Et tal som antallet af aktive lånere skal fortolkes med meget stor forsigtighed. Det siger nemlig ikke noget om, hvor mange der på en eller anden måde benytter bibliotekernes tilbud. For eksempel anvender mange forældre deres eget lånerkort til at låne bøger til deres børn.

I 2007 faldt antallet af arrangementer i folkebibliotekerne en smule i forhold til tidligere. Dette kunne formentlig tilskrives det ikke ubetydelige organisatoriske arbejde i forhold til den endelige implementering af kommunalreformen. Der blev i 2007 afholdt 8.992 arrangementer i folkebibliotekerne. Dette voksede til 9.981 i 2008, hvilket er en aktivitetsforøgelse på 11 %. Musikarrangementer, forfatteraftener, teater, film og foredrag udgør en meget stor del af denne aktivitet.

I 2005 blev der afholdt 3.947 udstillinger. I 2006 var der 3.870 og tallet faldt yderligere i 2007 til 3.533. I 2008 er den faldende tendens for udstillinger brudt, og der blev afholdt 3.663, hvilket i forhold til 2007 er en stigning på 3,7 %.

En række biblioteker har også opgjort, hvor mange timer man har anvendt til brugerundervisning. Tallet for 2007 er 4.071 timer. I 2006 var det tilsvarende tal 3.141 timer. I 2008 er det tilsvarende tal vokset ganske betydeligt, idet antallet af timer udgør 4.837. Antallet af timer anvendt til brugerundervisning er altså steget markant. Stigningen er 18,8 % fra 2007. Brugerundervisning er tydeligvis en aktivitet, som folkebibliotekerne i stigende grad satser på.

Tabel 6

Aktive lånere	2004	2005	2006	2007	2008
I kommunen	1.676.281	1.633.062	1.641.733	1.507.973	1.505.001
Udenfor kommunen	328.876	401.630	338.703	213.087	210.857
I alt	2.005.157	2.034.692	1.980.436	1.721.060	1.705.249

I 2006 blev det opgjort at brugerundervisningen tiltrak 35.931 deltagere. Det tilsvarende tal i 2007 er på 34.722. Der var altså 3,4 % færre deltagere i 2007 end i 2006. I 2008 er deltagertallet steget, idet antallet af deltagere er på hele 41.976. Det er i forhold til 2007 en stigning på 20,9 %. Der er tale om en markant stigning i både udbud og deltagerantal, hvilket må formodes bl.a. at bero på et landsdækkende samarbejde om formidlingen af borger.dk.

I indberetningen til statistikken for 2007 og 2008 har bibliotekerne givet oplysninger om, i hvilket omfang og hvorledes SMS anvendes som kommunikation med bibliotekets brugere. Cirka to tredjedele af bibliotekerne, nemlig 69, angiver, at der er mulighed for at anvende SMS, når brugerne skal orienteres om at et materiale er klar til afhentning. 40 af bibliotekerne angiver, at SMS anvendes som hjemkaldelse. Der er i begge tilfælde tale om mindre stigninger i forhold til 2007.

Betjeningssteder og åbningstimer

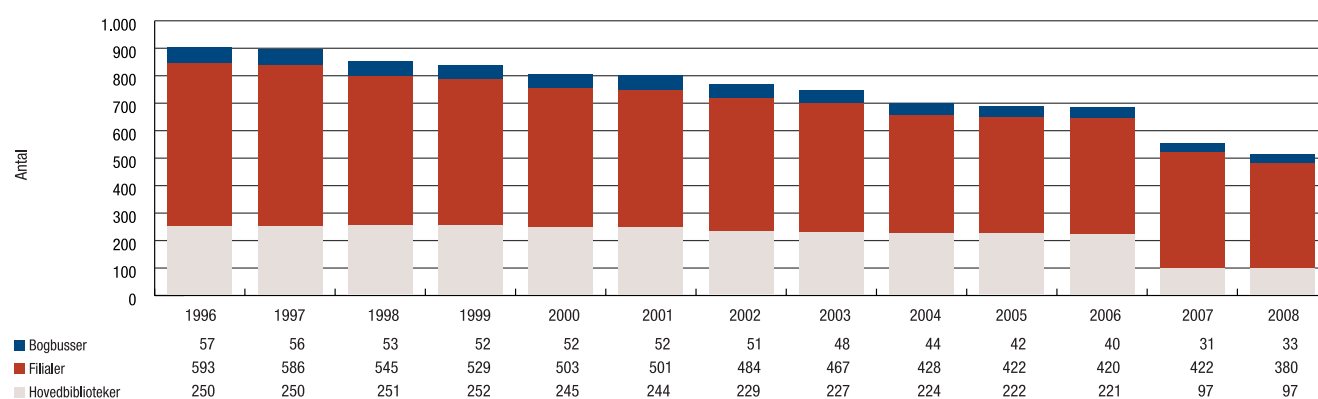
Figur 6 viser udviklingen i antallet af betjeningssteder siden 1996. Der var 900 betjeningssteder inklusive bogbuser i 1996. Dette tal faldt forholdsvis jævnt til og med 2006. I 2007, hvor kommunalreformen faldt på plads, skete der en meget kraftig reduktion i antallet af betjeningssteder, idet antallet faldt til 550. Antallet af betjeningssteder er også faldet i 2008, idet antallet nu er nede

på 510. Udover disse 510 betjeningssteder er der enkelte biblioteker, der har oprettet særlige 'service punkter' uden for det traditionelle bibliotek. Der er dog tale om et meget lille antal, og det indgår endnu ikke i denne statistik, idet denne betjeningsstype først er taget i anvendelse i slutningen af 2008.

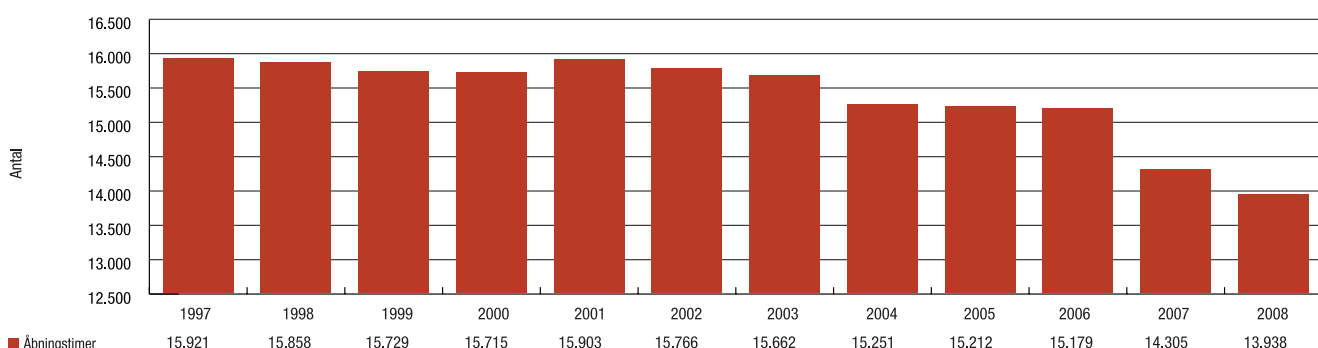
I sammenhæng med antallet af betjeningssteder er antallet af åbningstimer interessant. De fremgår af figur 7, der viser udviklingen i folkebibliotekernes samlede ugentlige åbningstid fra 1997 og fremefter. Antallet af åbningstimer faldt fra 1997 til 2000. I 2001 steg antallet af åbningstimer, og herefter er det faldet hvert år. Især synes faldet fra 2006 til 2007 at være stort – eller i hvert fald procentvis større end i de foregående år. Denne udvikling er ikke vendt i 2008, hvor antallet af åbningstimer er mindre end det var i 2007. Faldet i åbningstimer fra 2007 til 2008 er på 2,6 %. Faldet i åbningstimer fra 1997 til 2008 er på 12,5 %.

Faldet i antallet af åbningstimer skyldes først og fremmest, at der er blevet færre betjeningssteder. Udviklingen er ikke nødvendigvis negativ set med brugernes øjne, fordi tilgængeligheden skal tænkes i en bredere forstand, f.eks. i forhold til de digitale tilbud, som bibliotekerne giver på nettet og til en længere åbningstid i befolkningstætte områder og i områder med mange arbejdspladser – se figur 7.

Figur 6 Folkebibliotekernes betjeningssteder 1996-2008

Figur 7 Samlede ugentlige åbningstimer 1997-2008

Folkebibliotekernes regnskaber

Siden 1997 har nettodrifudsudgifterne udvist en vis grad af stabilitet. Der har været tale om en svagt stigende tendens målt i faste priser indtil 2006, dog med afvigelser i enkelte år. 2007 var året, hvor denne for folkebibliotekerne positive udvikling blev standset, idet vi så et ganske markant fald. 2007 var faktisk det år i tidsserien, hvor folkebibliotekernes nettodrifudsudgifter var de laveste. 2007 var også det år, hvor kommunalreformen trådte i kraft.

I 2008 er den tendens fortsat, i hvert fald når tallene måles i faste priser.

Det skal bemærkes at de økonomiske oplysninger er indberettet af kommunerne, og der kan ligge forskellige opgørelsesprincipper bag, hvorfor tallene er vanskelige at sammenligne og skal fortolkes med forsigtighed.

Materialeudgifter

Udviklingen i folkebibliotekernes materialeudgifter har vist at fordelingen af disse får langvarige konsekvenser for det servicetilbud, som borgerne tilbydes. Figur 9 indeholder en oversigt over udviklingen i udgifterne siden 1997 målt i både faste og løbende priser. I dette afsnit lægges der vægt på at foretage sammenligningen i forhold til de faste priser.

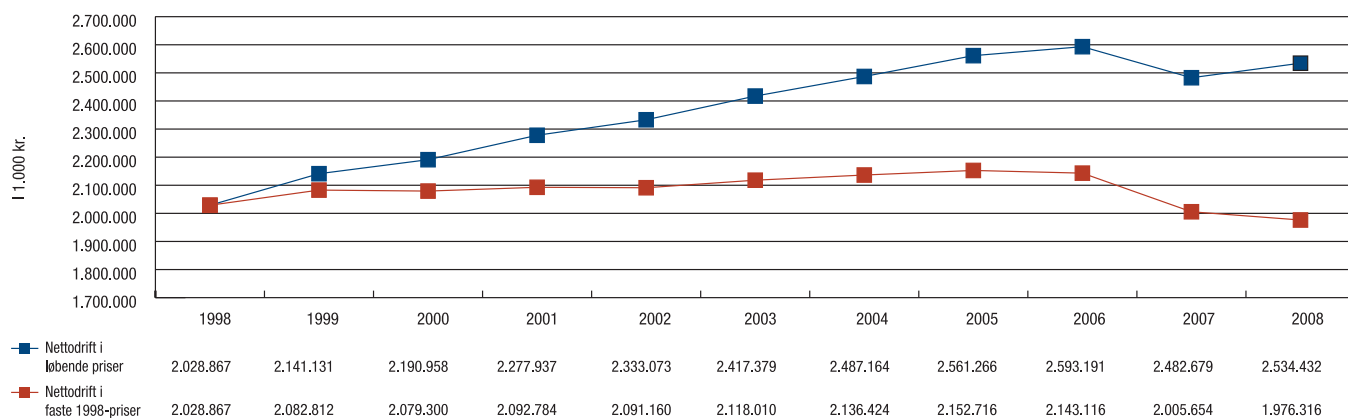
Figur 9 viser udgifterne til materialer fordelt på bøger og serierpublicationer som én kategori og andre materialer som en anden kategori.

Målt i faste priser er der siden 1998 sket et forholdsvis stort fald i folkebibliotekernes samlede materialeudgifter. Der har i perioden været enkelte år, hvor den nedadgående tendens er knækket, men generelt er der tale om at der anvendes færre ressourcer til materialer end tidligere. Fra 1998 til 2008 udgør faldet målt i faste priser 19,1 %.

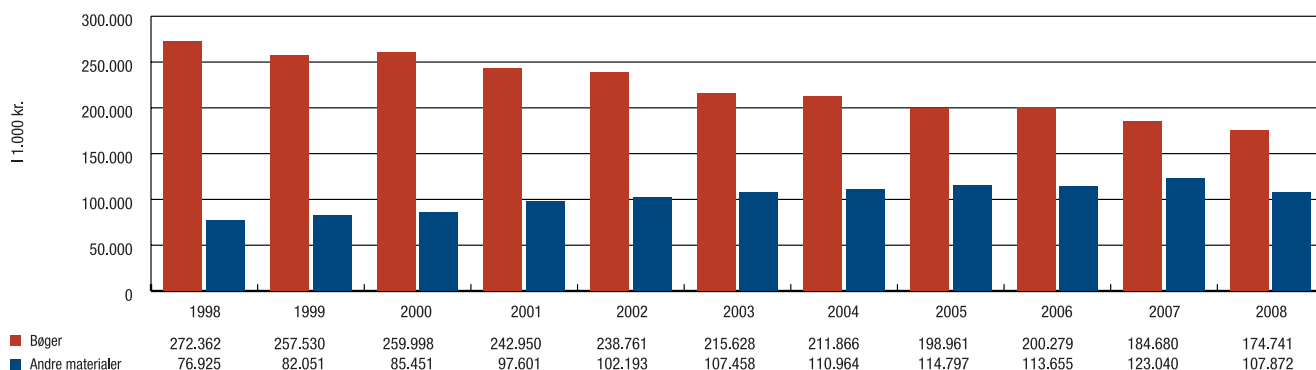
Folkebibliotekerne har altså brugt færre penge på nyanskaffelser i 2008.

Dette fald i udgifter til materialer dækker over to modsatte tendenser i perioden. Der har været et fald i udgifterne til bøger hvert år fra 1998 og fremefter. Der har ligeledes været en tydelig tendens til en stigning i udgifterne til andre typer af materialer. Hvis vi ser på udviklingen i materialeudgifter fra 1998 til 2008 for andre materialer end bøger, er der i faste priser tale om en stigning på 40 %. Ændringen i udgifter til andre materialer end bøger er fra 2007 til 2008 på 12,3 %. For bøgernes vedkommende er der i samme periode tale om et fald i udgiftsniveauet på 35,8 %. Faldet i udgifter til bøger er fra 2007 til 2008 på 5,4 %.

Figur 8 Folkebibliotekernes nettodrifudsudgifter 1998-2008

Figur 9 Folkebibliotekernes udgifter til bøger og andre materialer i faste 1998-priser, 1998-2008

Hvis vi ser på bøgernes andel af materialeudgifterne over flere år, kan vi konstatere at den i 1998 udgjorde 78 %. Andelen faldt i 2006 til 64 % og i 2008 til 62 %.

Der foregår altså en ganske stor omprioritering af folkebibliotekernes materialeudgifter i perioden. Denne omprioritering er også fremhævet i tidligere afsnit, men det skal dog tilføjes at en fyldestgørende vurdering også bør inddrage ændringer i gennemsnitspriser for de forskellige materialekategorier.

Indtægter

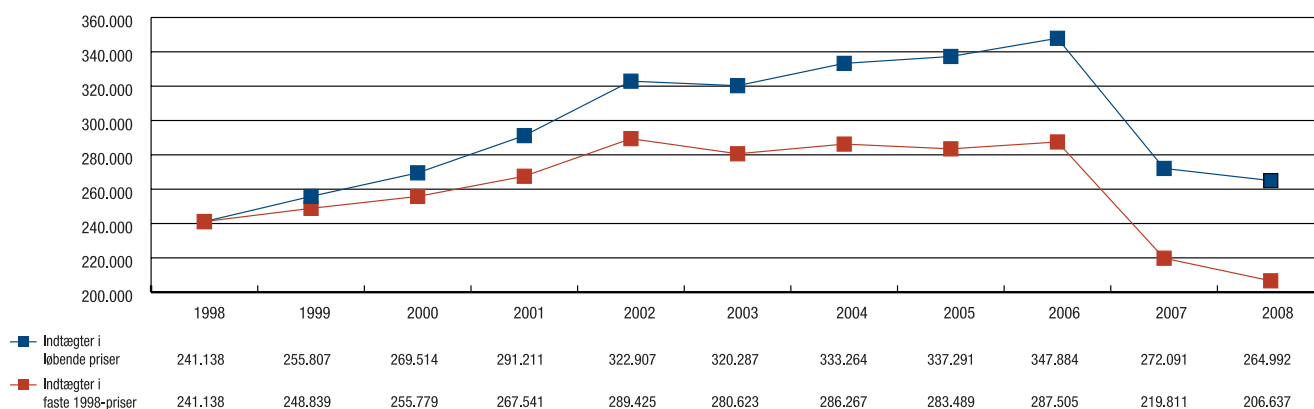
Folkebibliotekernes indtægter er ikke sammenlignelige med årene før 2007. Det skyldes kommunalreformen. En række bibliotekers indtægter har været baseret på betjeningsoverenskomster med andre biblioteker, og for visse biblioteker falder den mellemkommunale betaling stort set bort. Sammenligningsgrundlaget med de tidligere år er derfor ikke til stede.

I 2007 udgjorde folkebibliotekernes indtægter omkring 272 millioner kroner. Der er samlet tale om et fald, hvilket i stor udstrækning må tilskrives kommunalreformen. Denne indtægt er i løbende priser faldet til knap 265 millioner i 2008. I faste priser udgør det procentvise fald i indtægterne fra 2007 til 2008 6 %.

Der er under fem biblioteker, der opkræver mellemkommunal betaling. Kun to biblioteker opkræver gebyr for interurbanudlån.

Cirka 20 biblioteker har eksterne samarbejdspartnere, der har givet økonomisk støtte. Nogenlunde samme antal har iværksat projekter med ekstern finansiering.

Figur 10 Folkebibliotekernes indtægter 1998-2008

Note: Tallene for 2007 er ikke sammenlignelige med de tidligere år. Se forklaring i tekststafsnittet.

Personale

Personaleforbruget fremgår af figur 11. Figuren viser udviklingen i personaleforbrug siden 1997.

I løbet af denne 13-årige periode er der sket en forholdsvis stor reduktion af personaleforbruget. Det er siden 1997 faldet med 9,7 %, når de forskellige personalekategorier ses samlet.

Der er dog meget store forskelle i udviklingen af personaleforbruget fordelt på de forskellige kategorier. Kategorien øvrigt personale er faldet fra 514 til 388, men der er fra 2007 kommet en særlig kategori med, der omhandler øvrigt akademisk personale. Her er der altså tale om, at folkebibliotekerne i stigende grad ansætter personer med en anden universitetsuddannelse end den bibliotekariske. Der er i 2008 105 personer med denne baggrund. Det bringer den samlede kategori af øvrigt personale op på 493, hvilket næsten er det samme som i 1997.

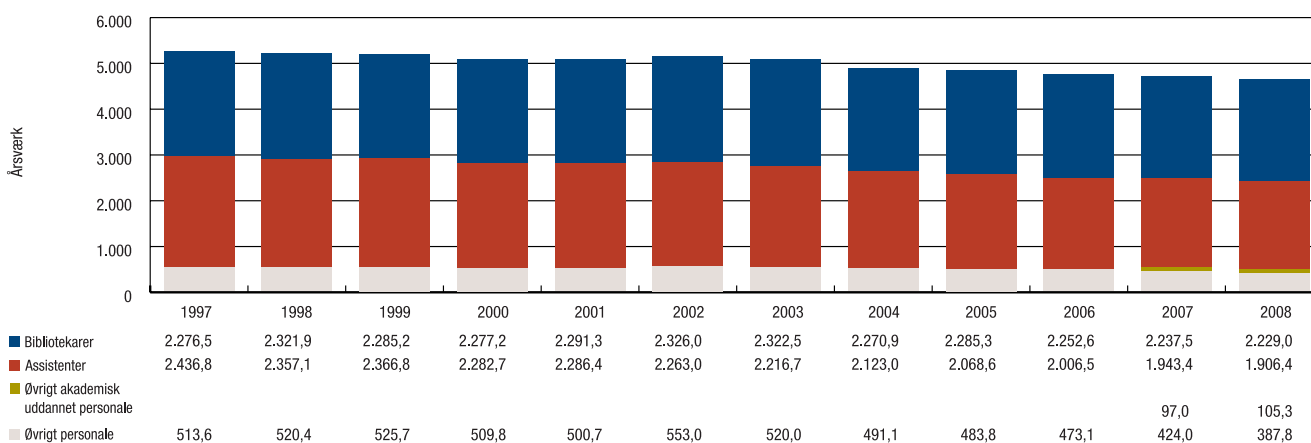
Antallet af bibliotekarer har været meget stabilt i hele perioden siden 1997. Der har naturligvis været svingninger, men de er ganske små, og selvom bibliotekerne ansætter flere akademikere med anden baggrund, er der ikke tale om, at der i 2008 er færre bibliotekarer. Antallet af assistenter har udvist et fald gennem perioden. I 1997 var

assistentgruppen den største i folkebibliotekerne. Det vendte i 2001, hvor bibliotekargruppen blev den største, og sådan har det været lige siden. Faldet i antallet af assistenter stoppede dog for et par år siden, og det har de sidste par år ligget stabilt på knap 2000. I 2008 er der 23 % færre assistenter end i 1997.

Der er ikke tale om drastiske ændringer, men der er tale om en næsten ubrudt tendens, hvor assistentgruppen markant har mistet andele. Det kan også udtrykkes således at næsten hele nedgangen i folkebibliotekernes personaleforbrug er båret af gruppen af assistenter. Denne ændring i personalesammensætning afspejler formentlig en generel tendens til at ansætte på et så højt kompetenceniveau som muligt på samme måde, som den afspejler at den teknologiske udvikling og rationaliseringer især er foregået inden for arbejdsområder, der er varetaget af assistenterne.

Tendensen er ganske klar. Personalesammensætningen på folkebibliotekerne ændrer sig i perioden. Ændringen er ikke drastisk, men dog markant. Bibliotekarerne udgør stadig en større del af de ansatte og assistenterne en stadig mindre andel, og statistikken afspejler også at bibliotekerne i stigende grad efterspørger andre akademiske kvalifikationer.

Figur 11 Personaleforbrug i årsværk 1997-2008

¹ Opgørelsesmetoden for regnskabstal ved Danmarks Statistik er ændret i 2004 til omkostningsbaseret regnskab. Som følge heraf er regnskabstallene for 2004 ændret i forhold til biblioteksstatistikken 2004.

² Til beregning af de faste 1998-priser er følgende pris- og lønstigningsindeks benyttet:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
%	2,7	2,8	2,5	2,3	2,5	2,3	2,0	2,2	1,7	2,3	3,6
Indeks	100	102,80	105,37	108,85	111,57	114,13	116,42	118,98	121,00	123,78	128,24

Kilde: www.oav.dk

Forskningsbibliotekerne i 2008

På forskningsbibliotekerne har de digitale tilbud overhalet bøgerne. Forskningsbibliotekerne har stadig masser af traditionelle opslagsværker, lærebøger og tidsskrifter, men brugerne foretrækker at søge viden digitalt. I 2008 havde forskningsbibliotekerne 13 millioner download, mens udlånet af bøger mv. falder en smule år fra år og nu er på 2,7 millioner, når fornyelser ikke tælles med. Det er ikke kun forskere og studerende, der låner på forskningsbibliotekerne. Via bibliotek.dk kan alle søge og bestille materiale fra forskningsbibliotekerne og hente det på det lokale folkebibliotek.

Selvom forskningsbibliotekerne har taget springet ind i den digitale verden, er der stadig brug for det fysiske bibliotek. I 2008 stiger besøgstallet på forskningsbibliotekerne for andet år i træk. Brugere kommer bl.a. for at benytte bibliotekets databaser og for at bruge biblioteket som arbejdssted. Brugersundervisning er også en vigtig aktivitet på forskningsbibliotekerne.

HOVEDTENDENSER I 2008

• Både bøger og digitalt

Forskningsbibliotekerne har mere at byde på end nogensinde før. I 2008 har forskningsbibliotekerne omtrent lige så mange bøger og tidsskrifter som året før, og indkøbet af nye bøger ligger også stabilt. Men de digitale ressourcer kommer til at fylde mere og mere både i bestand og i anvendelse.

• Færre udlån

Forskningsbibliotekerne havde 2,7 mio. førstegangslån af bøger mv. i 2008. Det er et lille fald i forhold til året før. Antallet af fornyelser er højere end antallet af førstegangslån.

• Flere download

Antallet af download stiger voldsomt og er i 2008 oppe på 13 mio. Brugere downloader for eksempel artikler fra videnskabelige tidsskrifter, som forskningsbiblioteket abonnerer på i elektronisk form.

• Flere på biblioteket

Der kommer flere besøgende på de større forskningsbiblioteker – 3.351.920 besøg i 2008. Det er en stigning på 2,6 % i forhold til året før.

• Mere brugerundervisning

Serviceudbuddet ses også i forhold til en mere og mere intensiveret brugerundervisning, som forskningsbibliotekerne anvender en stigende del af ressourcerne til.

• Flere interurbanlån

Forskningsbibliotekernes interurbanlån – altså lån til brugere fra andre biblioteker – viser i forhold til 2007 en betragtelig stigning. En forklaring kan være at forskningsbibliotekernes samlinger er blevet søgbare i flere generelle søgetjenester. Folkebibliotekerne aftager stadig flere interurbanlån, måske fordi forskningsbibliotekernes bøger kan søges og bestilles via bibliotek.dk.

HVAD FORTÆLLER STATISTIKKEN?

I dette kapitel behandles de 16 største forskningsbibliotekers virksomhed og økonomi. De 16 biblioteker omfatter nationalbiblioteker, universitetsbiblioteker samt biblioteker ved de højere læreanstalter.

Kapitlet fokuserer på brugen af forskningsbibliotekerne, særligt på skæringspunkterne mellem det fysiske og det digitale bibliotekstilbud. Det er således kun en del af forskningsbibliotekernes virksomhed, der behandles. Mange forskningsbiblioteker varetager vigtige opgaver for deres moderinstitutioner, som ikke afspejler sig i statistikken. Det drejer sig om for eksempel digitalisering, samarbejde vedrørende undervisning, forskningsregistrering og tilsvarende opgaver.

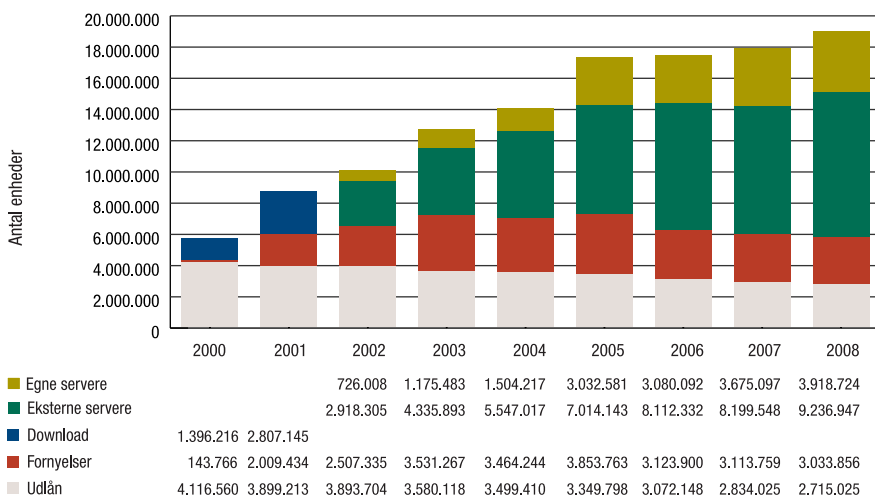
I lighed med folkebibliotekerne befinder mange af forskningsbibliotekerne sig i en brydningstid, der er præget af fusioner og sammenlægninger. Dette var meget tydeligt i statistikken sidste år, og der er da også tydelige spor i 2008 af fusioner og andre organisatoriske ændringer.

Fysiske og elektroniske udlån

Figur 1 - se næste side - giver en oversigt over de 16 forskningsbibliotekers førstegangslån, fornyelser og download i en niårig periode fra 2000. Førstegangslån og fornyelser dækker de fysiske samlinger, mens download dækker de elektroniske aktiviteter, der er rettet mod de elektroniske seriepublikationer og den elektroniske benyttelse af digitale tekst- og av-dokumenter.

Fra 2002 skelnes der mellem download af materialer fra interne og eksterne servere. Eksterne servere indeholder primært tidsskrifter, som bibliotekerne abonnerer på og betaler for og giver dermed brugerne adgang til den videnskabelige litteratur, der tidligere primært fandtes i trykt form. Materialerne på de interne servere er primært genereret af moderinstitutionerne og deres biblioteker. Der kan være tale om at disse indeholder mange forskellige typer materiale, men eksempler er studenteropgaver, specialer, PhD-afhandlinger samt forskellige typer af undervisningsmateriale.

Figur 1 16 forskningsbibliotekers samlede udlån, fornyelser og download 2000-2008 ¹⁻³

Antallet af førstegangslån – udlån eksklusive fornyelser – af fysiske enheder er faldet hvert år siden 2000. Der er tale om et pænt fald fra år 2000 til 2008. I antal er udlån eksklusive fornyelser faldet fra godt 4,1 millioner i 2000 til godt 2,7 millioner i 2008. Det samlede fald er 34 % i perioden. Faldet fra 2007 til 2008 er dog ikke ret stort. Det udgør 4,2 %, hvilket er en opbremsning i forhold til året før. Omfanget af fornyelser af fysiske enheder har svinget noget i perioden, idet fornyelser voksede i starten af perioden, hvorefter det faldt i 2004 og 2006. I 2007 blev der registreret et lille fald i forhold til 2006. Faldet var dog på mindre end en halv %. Dette fald i antallet af

fornyelser er fortsat i 2008, hvor faldet i fornyelser er 2,6 % mindre, end det var i 2007. Omfanget af fornyelser er stadig større end omfanget af førstegangslån, og det har været tilfældet siden 2005. Fornyelserne nåede et højdepunkt i 2005, hvor der var tale om over 3,8 millioner. Det er faldet til godt 3 millioner i 2008. Der kan ikke være tvivl om at det er adgangen til selv at kunne bestille og forny, der spiller ind.

Dette fald i førstegangslån af fysiske enheder skal ses i forhold til en meget stor vækst i omfanget af download. Det samlede antal download er vokset næsten eksplosivt

Tabel 1 ⁴

	Udlån 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Det Kongelige Bibliotek	933.871	954.771	954.097	884.835	839.412	811.917	754.830	682.597
Statsbiblioteket	808.928	852.705	902.748	795.063	851.730	797.931	767.752	717.296
Roskilde Universitetsbibliotek	310.171	273.693	321.301	315.758	292.946	288.353	256.064	220.313
Syddansk Universitetsbibliotek	437.689	459.840	380.471	290.127	299.586	297.877	288.268	258.684
Aalborg Universitetsbibliotek	278.787	272.263	261.528	252.473	238.557	224.868	199.818	182.248
Arkitektskolen i Aarhus	36.088	36.233	32.670	32.292	31.672	27.915	27.113	24.574
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	20.797	23.212	18.088	15.537	14.744	11.610	8.533	8.011
Københavns Universitet.								
Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek	11.519	12.323	7.725	10.058	12.600	10.170	12.877	16.044
Danmarks Kunstbibliotek	60.220	54.457	53.140	47.029	42.881	42.519	43.268	40.377
Aarhus Universitet.								
Danmarks Pædagogiske Bibliotek	272.275	272.220	190.908	194.091	185.190	178.627	171.603	158.553
Danmarks Tekniske Informationscenter	80.073	80.060	73.923	68.049	61.962	55.084	41.297	36.534
Københavns Universitet.								
Det Biomedicinske Fakultetsbibliotek	115.245	116.692	93.208	94.860	80.505	79.207	73.333	69.604
Det Kongelige Danske								
Musikkonservatoriums Bibliotek	28.001	28.011	22.572	23.353	22.489	22.041	17.946	20.817
CBS Bibliotek	397.377	299.031	368.166	363.134	345.578	325.126	259.094	240.613
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	273.329	101.414	148.261	127.520	111.777	113.390	92.675	104.185
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	52.190	62.288	64.898	65.939	67.781	63.163	57.677	53.575
I alt	4.116.560	3.899.213	3.893.704	3.580.118	3.499.410	3.349.798	3.072.148	2.834.025

Kilde: Forskningsbiblioteksstatistik: 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007. Tabel 3: 2000 og 2001, Tabel 5 2000 og 2001, Tabel 4 og 7 2002, 2003, 2004 og 2005.

Danmarks Tekniske Universitetsbiblioteks opgørelse i 2000 er efterfølgende korrigeret.

Handelshøjskolens Bibliotek i København opgørelse er efterfølgende korrigeret.

Danmarks Tekniske Universitetsbibliotek etablerede primo 2004 en central CAS-baseret tællemetode med deraf følgende skift af IP-rækker.

Samspillet mellem henholdsvis CAS- og Counter-systemerne kan have medført for lave tællinger fra Danmarks Tekniske Universitetsbibliotek.

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek:

Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

Faldet i antal downloads skyldes fusionerne mellem universiteterne.

Stigningen i antal downloads skyldes fusionen med bl.a. Risø

siden 2000. Antallet af download udgør over 13 millioner i 2008. Dette skal ses i forhold til at antallet af download var under 1,5 millioner i 2000.

Download er stigende både i forhold til interne og eksterne servere. Her er det vigtigt at være opmærksom på at mange af forskningsbibliotekerne er i gang med at opbygge digitale samlinger, de såkaldte institutionelle repositorier på vegne af moderinstitutionen. Materialer på interne servere er således en voksende og i stigende grad meget interessant kategori for forskningsbibliotekernes brugere. Der er ikke nødvendigvis tale om at bibliotekerne stiller nyt materiale til rådighed, idet mange af dokumenttyperne, der findes på interne servere, var tilgængelige på anden vis tidligere. Dele af væksten i antallet af dokumenter og download fra interne servere kan således betragtes som en øget grad af tilgængelighed af studierelevante dokumenter og er udtryk for en væsentlig serviceudvidelse og serviceforbedring. Omfanget af download fra eksterne servere er steget med 217 % siden 2002, mens omfanget af download fra interne servere er steget med 440 % i samme periode. Stigningen fra 2007 til 2008 udgør for eksterne servere over 12,6 % og for interne servere 6,7 %. Der er i begge tilfælde tale om store stigninger i forhold til sidste år, og de store stigningstakter reflekterer at den digitale betjening bliver mere og mere dominerende.

Oplysningerne i figur 1 viser klart at de 16 største forskningsbiblioteker i stigende grad betjener brugerne ved hjælp af digitale løsninger. Eller sagt på en anden måde: Digitale løsninger erstatter fysiske lån og fornyelser i et stigende omfang.

I tabel 1 og tabel 2 - se næste side - gives oplysninger om de samme forhold på institutionsniveau.

I tabel 1 gives der oplysninger om førstegangslån fra de 16 biblioteker, men ikke oplysninger om fornyelser, og der gives oplysninger om det samlede antal download, det vil sige download fra både eksterne og interne servere.

Det er stadig vanskeligt at foretage helt klare sammenligninger med tidligere på grund af sammenlægningerne af bibliotekerne, men de overordnede tendenser genfindes dog på langt de fleste af de 16 store biblioteker.

	Download								
2008	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
661.335	230.419	824.984	1.235.853	1.996.541	2.751.487	3.397.491	3.673.037	3.808.793	5.160.984
737.953	257.700	458.392	685.479	853.204	1.049.781	2.148.015	2.149.643	2.161.189	2.015.383
210.597	60.200	79.690	137.309	297.854	444.591	696.782	879.496	1.308.814	1.380.231
247.200	135.200	223.200	340.128	631.242	718.391	925.476	1.004.540	1.157.708	1.119.470
167.493	77.019	164.401	200.312	329.185	405.158	491.766	627.922	671.106	869.736
21.267						2.182	1.964	1.597	1.138
11.742		2.000	3.300	19.483	23.225	36.537	43.056	23.235	1.841
15.270	10.825	21.780	19.812	40.804	50.872	70.103	78.146	86.373	41.283
42.530					124	130	150	196	219
159.008		103.917	24.660	35.733	44.610	72.362	94.872	82.896	39.555
31.162	219.440	268.442	248.638	368.558	222.770	331.131	393.091	471.280	847.824
52.699	76.000	141.631	140.719	136.479	179.048	229.355	281.899	323.122	98.974
14.596						2	0	0	0
198.656	90.258	321.029	440.734	631.099	942.620	1.266.743	1.617.071	1.508.296	1.434.384
88.996	239.155	197.679	167.369	171.004	218.510	376.664	345.773	260.333	127.614
54.521				190	47	1.985	1.764	9.707	17.035
2.715.025	1.396.216	2.807.145	3.644.313	5.511.376	7.051.234	10.046.724	11.192.424	11.874.645	13.155.671

Tabel 2 Brug af onlineresourcer	Downloads fra egne servere						Downloads fra eksterne servere					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Det Kongelige Bibliotek	906.357	1.212.414	1.462.362	1.425.551	1.406.690	2.222.621	1.090.184	1.539.073	1.935.129	2.247.486	2.402.103	2.938.363
Statsbiblioteket	78.411	92.408	1.036.540	850.285	777.648	50.335	774.793	957.373	1.111.475	1.299.358	1.383.541	1.965.048
Roskilde Universitetsbibliotek	92.837	74.341	237.262	261.748	794.445	904.710	205.017	370.250	459.520	617.748	514.369	475.521
Syddansk Universitetsbibliotek	190	1.672	2.576				631.052	716.719	922.900	1.004.540	1.157.708	1.119.470
Aalborg Universitetsbibliotek	16.742	15.653	73.140	89.565	90.561	220.268	312.443	389.505	418.626	538.357	580.545	649.468
Arkitektskolen i Aarhus									2.182	1.964	1.597	1.138
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek			6.835	16.087	20.915	0	19.483	23.225	29.702	26.969	2.320	1.841
Københavns Universitet. Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek							40.804	50.872	70.103	78.146	86.373	41.283
Danmarks Kunstbibliotek								124	130	150	196	219
Aarhus Universitet. Danmarks Pædagogiske Bibliotek	8.742	11.160	38.383	60.601	42.593	39.555	26.991	33.450	33.979	34.271	40.303	0
Danmarks Tekniske Informationscenter	65.076	60.058	64.866	67.502	74.251	77.645	303.482	162.712	266.265	325.589	397.029	770.179
Københavns Universitet. Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek							136.479	179.048	229.355	281.899	323.122	98.974
Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums Bibliotek									0	0	0	0
CBS Bibliotek				208.285	429.815	403.590	631.099	942.620	1.266.743	1.408.786	1.078.481	1.030.794
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	7.128	36.511	110.615	100.468	38.179	---	163.876	181.999	266.049	245.305	222.154	127.614
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek							190	47	1.985	1.764	9.707	17.035
I alt	1.175.483	1.504.217	3.032.581	3.080.092	3.675.097	3.918.724	4.335.893	5.547.017	7.014.143	8.112.332	8.199.548	9.236.947

Kilde: Forskningsbibliotekernes indberetninger: 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007.

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek:

Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

Danmarks Tekniske Informationscenter er fusioneret med ASB Biblioteket og Risø

Danmarks Pædagogiske Bibliotek er fra 2008 fusioneret med Statsbiblioteket og indberetning af downloads indgår i Statsbibliotekets tal.

Downloads fra Københavns Universitet. Det Biovidenskabelige og Farmaceutiske Fakultetsbibliotek indberettes fra 2008 via Det Kongelige Bibliotek

Skift til andet CMS system

Tabel 2 viser førstegangslåne for de 16 biblioteker fra 2000 til 2008. Bibliotekerne udviser samme tendens, nemlig et generelt fald i førstegangslåne, men der er naturligvis udsving undervejs, og det bør understreges at bibliotekssammenlægninger og tilsvarende gør det vanskeligt at foretage direkte sammenligninger på et mere detaljeret niveau.

Det samlede udlån for bibliotekerne er marginalt lavere end 2007, men det holder sig på et ganske højt niveau. Enkelte biblioteker har faktisk oplevet en fremgang i udlånet fra 2007 til 2008. Det drejer sig om Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek, der har en betjeningsaftale med det Kongelige Bibliotek. Danmarks Kunstbibliotek har ligeledes oplevet en fremgang i udlån. Det samme har Danmarks Pædagogiske Bibliotek, hvor der kan registreres en lille stigning. Endelig har Arkitektskolens Bibliotek ved Kunstakademiet haft en mindre stigning i udlånet. Resten af bibliotekerne kan registrere større eller mindre fald i udlånet af fysiske materialer fra 2007 til 2008.

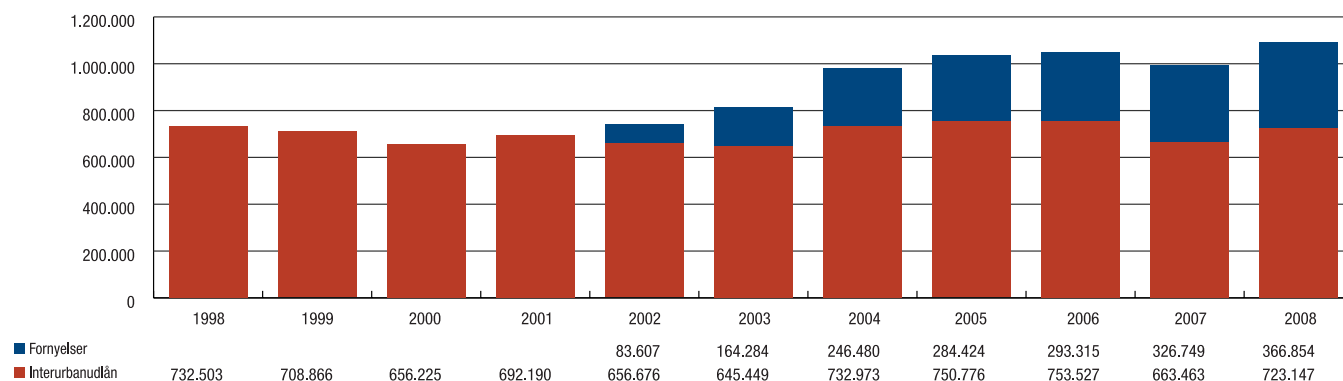
Udlånsvirksomheden kan ikke ses uafhængigt af omfanget af download-aktiviteter. Download-aktiviteterne som helhed er i en stadig vækst, men hvis man læser tabel 1 isoleret, skal man erindre at nogle af de markante fald i download for enkelte biblioteker sandsynligvis kan tilskrives fusioner, mens en meget kraftig stigning i download fra Danmarks Tekniske Informationscenter formentlig skyldes fusionen med Risø. Hermed bringes der en ny institution ind i statistikken, som ikke tidligere har op-

trådt som en del af de 16 store forskningsbiblioteker i biblioteksstatistikens forstand.

Den samlede download-aktivitet er næsten 10 gange større i 2008 end den var i 2000. Stigningen i download er meget større end faldet i fysiske udlån.

Der er store forskelle i hvem, der har indberettet både download fra interne og eksterne servere, hvilket vanskeliggør det at finde et klart mønster. Mønsteret bliver endnu mere kompliceret på grund af bibliotekssammenlægninger, samt det forhold at nogle biblioteker har skiftet systemer til registrering af denne type aktiviteter, hvilket kan give nogle meget store udsving. Det ses for eksempel ved Statsbiblioteket, hvor der er et meget kraftigt fald i download fra interne servere. Dette forhold skyldes indførelsen af et nyt Content Management System. Det vil dog være rimeligt at konkludere at forskningsbibliotekerne som helhed fortsat har en meget høj grad af download fra interne servere, hvilket klart indikerer, at bibliotekerne er meget centrale i forhold til den interne dokumentforsyning. Der ses ligeledes en vækst i download fra de eksterne servere. Den er ikke så kraftig som tidligere, men den indikerer dog klart, at studerende og forskere i endnu højere grad end tidligere foretager en omfattende download-aktivitet. Nogle af bibliotekerne har store stigninger i antallet af download på grund af forskellige bibliotekssammenlægninger, hvor faldet i download på andre biblioteker skyldes, at indberetningen foretages af det bibliotek, man er blevet sammenlagt med.

Figur 2 16 forskningsbibliotekers samlede interurbanudlån 1998-2008 ⁵

Interurbanudlån

Figur 2 viser udviklingen siden 1998 i de 16 bibliotekers interurbanudlån. Siden 2002 er fornyelser udskilt som en særlig kategori. Indtil dette tidspunkt talte fornyelser med i opgørelserne for interurbanudlånet.

Efter flere år med ganske betragtelige stigninger i antallet af både almindelige interurbanudlån og fornyelser af interurbanudlån skete der i 2007 en ændring. Antallet af interurban udlån fra de 16 biblioteker var på 663.463 mod 753.527 i 2006. Der var tale om et ganske betragteligt fald. I 2008 er antallet af interurbanudlån igen steget. Det er steget til 723.147 i 2008, hvilket i forhold til 2007 er en stigning på 9 %. Antallet af interurbanudlånsfornyelser fortsætter med at stige, og de udgjorde 366.854 i 2008, hvilket er en stigning fra 2007 på 12,3 %.

Faldet i denne aktivitet i 2007 blev forklaret med den stadige udbygning af elektroniske dokumenter og samlinger samt naturligvis fusionerne. Det er derfor interessant at der i 2008 er tale om en ganske betydelig stigning i interurbanlånsaktiviteterne.

Interurbanudlånet inklusive fornyelser er næsten fordoblet siden 1998. Der er ingen tvivl om, at denne vækst i meget stor udstrækning skyldes biblioteksbrugernes mulighed for indsigt i samlingerne på alle landets forskningsbiblioteker, især på grund af bibliotek.dk. En indikation af dette finder man i tabel 3, der redegør for udviklingen i hvilke bibliotekstyper, som de 16 forskningsbiblioteker især leverer interurbane lån til.

Tabel 3 ⁶

16 forskningsbibliotekers interurbanudlån

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Folkebiblioteker i Danmark	56,19%	67,54%	73,32%	76,23%	78,32%	76,87%
Andre offentlige biblioteker i Danmark	40,95%	29,52%	23,94%	21,43%	19,65%	21,11%
Biblioteker i Norden	1,90%	1,93%	1,77%	1,23%	1,38%	1,37%
Biblioteker i øvrige udland	0,96%	1,00%	0,97%	1,11%	0,65%	0,65%
I alt	100,00%	99,99%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Kilde: Forskningsbiblioteksstatistik: 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 og 2008

Det mest markante i tabellen er at interurbanudlånet i stigende grad går til folkebibliotekerne. I 2008 var det næsten 77 % af de 16 bibliotekers interurbane udlån, der gik til folkebibliotekerne. I 2003 var det godt 56 %. Der er ingen tvivl om at det er den stadig mere udbredte brug af bibliotek.dk, der forårsager dette. Det betyder at forskningsbibliotekernes samlinger i stigende grad benyttes af befolkningen, selvom der næppe er nogen tvivl om at mange af benytterne er studerende, der anvender deres lokale folkebibliotek som afhentningssted.

Tabel 4⁷

bibliotek.dk-bestillinger

til alle forskningsbiblioteker	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Materiale på afhentningsbiblioteket	9.915	12.143	23.757	23.294	25.512	29.593	25.976	36.216
Materiale på andre biblioteker	39.673	72.991	110.854	123.794	122.423	106.571	75.908	52.153
Automatiserede bestillinger							14.685	36.179
I alt	49.588	85.134	134.611	147.088	147.935	136.164	116.569	124.548
Viderestilling til eget bibliotek	-	-	96.269	106.404	136.890	186.666	375.482	382.049

Kilde: <http://www.danbib.dk/index.php?doc=bibdkstatistik>

Bibliotek.dk

Antallet af bibliotek.dk-bestillinger til forskningsbibliotekerne faldt for første gang i 2006. Dette fald fortsatte i 2007. I 2006 var der tale om 136.164 bibliotek.dk-bestillinger og i 2007 var der 116.569, hvilket er et fald på næsten 14 %. I 2008 er der 124.548 bibliotek.dk-bestillinger, hvilket er en ganske stor vækst i forhold til 2007. Stigningen er på 6,8 %. Væksten i automatiserede bestillinger er ligeledes meget kraftig, idet de udgør 29 % mod 13 % i 2007.

Interurbanudlånet fordelt på de 16 forskningsbiblioteker

Samlet er der tale om en stigning i de 16 forskningsbibliotekers interurbane udlån fra 2007 til 2008. Udviklingen er ikke ensartet på de 16 biblioteker. Det fremgår af tabel 5.

Der er store udsving mellem de enkelte biblioteker. Nogle har haft fremgang i antallet af interurbanudlån, andre har haft tilbagegang. Der er ingen klar tendens i tallene. I 2007 gik både Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket tilbage. I 2008 kan der registreres en fremgang for begge biblioteker. Stigningen er for begge bibliotekers vedkommende et pænt stykke over 10 %. Roskilde Universitetsbibliotek tegner sig ligeledes for en markant stigning fra 2007 til 2008 på mere end 30 %. Danmarks Kunstbibliotek tegner sig for en stigning på cirka 30 %. Syv af de 16 biblioteker kan registrere en nedgang, der dog ikke er voldsom stor målt i procent.

8

Tabel 5

Antal interurbanudlån ekskl. fornyelser	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Det Kongelige Bibliotek	199.811	206.735	192.426	174.243	182.596	139.373	134.210	129.497
Statsbiblioteket	149.616	286.610	281.129	290.785	285.479	284.352	254.542	356.937
Roskilde Universitetsbibliotek	21.692	26.244	27.897	28.539	27.883	34.947	37.099	32.122
Syddansk Universitetsbibliotek	47.207	55.620	49.822	47.976	61.657	65.477	69.653	60.876
Aalborg Universitetsbibliotek	16.231	19.984	22.296	20.982	36.625	38.925	44.657	48.404
Arkitektskolen i Aarhus	746	798	568	823	766	934	947	1.034
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	1.341	2.653	1.955	2.276	2.113	2.499	917	1.223
Københavns Universitet								
Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek	597	565	582	587	549	543	555	596
Danmarks Kunstbibliotek	306	317	527	621	1.325	1.792	3.418	3.752
Aarhus Universitet								
Danmarks Pædagogiske Bibliotek	32.265	35.969	43.844	46.266	49.511	33.826	38.070	37.628
Danmarks Tekniske Informationscenter	50.186	57.705	50.000	10.278	3.538	5.838	5.150	5.101
Københavns Universitet								
Det Biomedicinske Fakultetsbibliotek	16.503	17.731	17.197	15.822	16.088	14.024	13.902	12.474
Det Kongelige Danske								
Musikkonservatoriums Bibliotek	138	158	112	78	88	90	125	146
CBS Bibliotek	12.612	13.540	14.236	13.855	18.432	24.892	32.419	35.170
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	4.960	6.589	5.897	2.719	5.165	7.424	7.883	5.565
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	879	1.285	378	375	375	1.740	1.902	2.448
I alt	555.090	732.503	708.866	656.225	692.190	656.676	645.449	732.973

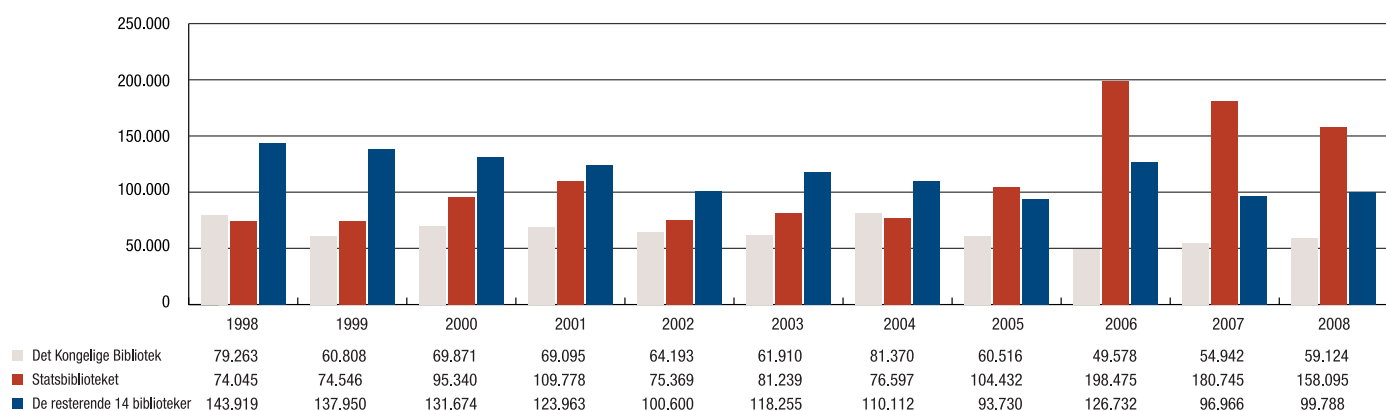
Kilde: Biblioteksårbog, Statistik for forskningsbibliotekerne: 1996, 1997, 1998 og 1999, Forskningsbiblioteksstatistik: 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 og 2006.

Tabel 3b '95, 1996 og 1997, Tabel 4 1998, 1999, 2000 og 2001. Tabel 5 2002, 2003, 2004, 2005 og 2006

Danmarks Tekniske Universitet ikke indberettet oplysninger om interurbanudlån for 2005 og 2006. De opgivne tal er derfor baseret på en regressionsberegning

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek: Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

Figur 3 Tilvækst af bøger og seriepublikationer 1998 til 2008

Tilvækst af bøger og seriepublikationer

Det er interessant at konstatere at der også i 2008 foregår en ganske omfattende aktivitet vedrørende anskaffelser af fysiske enheder, altså bøger og seriepublikationer.

Udviklingen fordelt på Det Kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket og samlet de øvrige 14 forskningsbiblioteker fremgår af figur 3, som viser udviklingen siden 1998. Der er gode grunde til at udskille Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket, idet der her er tale om pligtafleveringsbiblioteker.

Det er dog nødvendigt at være opmærksom på at oplysningerne er vanskelige at sammenligne år for år, idet mange forhold på det enkelte bibliotek kan gøre sig gældende. Biblioteker kan et enkelt år på grund af fusioner få en ekstraordinær tilvækst, på samme måde som æn-

dringer i registreringer og opgørelsesmetoder spiller en overordentlig stor rolle for enkelte af bibliotekerne i bestemte år.

Det vil derfor være urimeligt at foretage meget detaljerede analyser af udviklingsmønstret uden præcis viden om de bagvedliggende faktorer.

Med disse forbehold er det dog interessant at konstatere at anskaffelserne af fysiske materialer ikke udviser et generelt fald år for år i denne periode, om end der tegner sig forskellige mønstre, der på grund af ovennævnte forhold kan være vanskelige at fortolke. Der synes at være en tendens til at de 14 forskningsbiblioteker, der er udvalgt, anskaffer færre fysiske enheder, og det synes Det Kongelige Bibliotek også at gøre, hvorimod Statsbiblioteket i perioden har haft store stigninger, der dog på grund af sammenlægninger har vist større udsving.

	2005	2006	2007	2008
	117.949	103.277	76.525	89.787
	374.133	400.536	363.030	406.643
	35.826	35.811	31.081	41.241
	62.718	64.282	48.752	40.950
	51.935	50.725	51.874	50.944
	1.127	1.255	1.130	997
	1.238	1.216	1.128	2.408
	419	436	419	398
	4.461	5.443	4.725	6.109
	38.799	37.804	36.760	33.024
	4.626	4.258	3396	3.574
	10.816	9.899	8.743	6.457
	238	228	789	618
	37.076	30.467	26.378	30.334
	6.910	6.235	6.695	7.003
	2.505	1.655	2.038	2.660
	750.776	753.527	663.463	723.147

Bestand af elektroniske ressourcer

Tilvæksten af fysiske materialer kan ikke ses uafhængigt af bestanden af digitale ressourcer. De elektroniske ressourcer er i en række tilfælde dubletter af fysiske materialer og i en række andre tilfælde en erstatning for disse. De elektroniske ressourcer opgøres i forhold til interne og eksterne servere. Udviklingen for de enkelte biblioteker siden 2002 kan ses i tabel 6.

Bibliotekernes bestand af elektroniske ressourcer på egne servere er steget fra 2007 til 2008, således at antallet nu udgør 192.200 titler, hvilket er næsten 120.000 mere end tilfældet var i 2002. Stigningen fra 2007 udgør 8,2 %. Der har samlet set, bortset fra et mindre fald i 2006, været tale om en jævn stigning i bibliotekernes bestand af digitale dokumenter på interne servere. Stigningen i bestanden i forhold til eksterne servere er dog endnu mere markant. Bestanden i 2008 er 999.208 titler, hvilket er en meget kraftig stigning i forhold til de tidligere år. I 2007 var bestanden 742.492 titler. Stigningen fra 2007 til 2008 er på 34,6 %. Stigningen kan henføres til et mindretal af de 16 forskningsbiblioteker. Her er det mest markante, at Det Kongelige Bibliotek har øget sin bestand fra 55.509 i

2006 til næsten 320.000 i 2008. Aalborg Universitetsbibliotek registrerer ligeledes en meget kraftig stigning i bestanden af elektroniske ressourcer fra 2007 til 2008. Det samme gør Syddansk Universitetsbibliotek. Andre biblioteker som for eksempel ASB Biblioteket i Århus, som nu er en del af Statsbiblioteker, registrerer et fald, hvilket formentlig skyldes sammenlægningen.

Sammenlægninger og enkeltstående indkøb af adgang til ressourcer hos en enkelt databasevært kan sagtens give meget store udsving fra år til år på det enkelte bibliotek, på samme måde som fravalg af en enkelt databasevært kan betyde et fald i bestanden af elektroniske ressourcer, hvor faldet ikke på nogen måde kan beskrives som et fald i de studerendes og forskeres adgang til relevante materialer.

Der kan kun drages én konklusion af tabel 6, og det er at omfanget af digitale dokumenter på eksterne servere som helhed er vokset betragteligt, og at de meget store udsving på enkelte biblioteker ikke i sig selv er udtryk for trends, men skyldes en række lokale forhold.

Tabel 6

Bibliotekets bestand af elektroniske ressourcer	Via egne servere					Via eksterne servere				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Det Kongelige Bibliotek	113.768	128.579	137.001	161.519	168.649	36.447	46.551	55.509	201.070	318.549
Statsbiblioteket	7.926	18.985	13.940	1.160	1.476	14.017	43.177	53.822	63.645	97.483
Roskilde Universitetsbibliotek	134	1.346	2.035	2.614	3.544	26.471	33.427	40.928	46.057	55.814
Syddansk Universitetsbibliotek	42	30	12	12	58	14.040	17.175	65.320	71.589	122.854
Aalborg Universitetsbibliotek	390	1.772	2.778	4.959	8.150	39.469	45.388	58.529	68.148	166.310
Arkitektskolen i Aarhus	2	1		0	0	57	22.139	0	32.011	10
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	154	328	9	698	689	19.702	26.529	34.102	38.948	40.158
Københavns Universitet										
Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek		2	0	0	9	4.066	4.100	4.475	11.413	14.957
Danmarks Kunstbibliotek	99	0	0	0	0	116	117	165	162	227
Aarhus Universitet										
Danmarks Pædagogiske Bibliotek	210	389	389	393	397	14.553	15.349	14.617	43.760	44.662
Danmarks Tekniske Informationscenter	2.378	2.378	2.899	2.899	4.921	30.247	30.964	35.071	40.183	42.718
Københavns Universitet										
Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek	42	42	25	25	24	5.116	5.351	5.091	7.829	8.084
Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums Bibliotek				0	0		1	1	0	0
CBS Bibliotek	6.558	7.316	1.966	1.397	1.580	5.824	6.251	33.000	21.400	28.889
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	677	1.819	1.712	2.043	2.700	36.573	38.114	45.613	51.964	16.291
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	2	3	1	3	3	182	69	203	44.313	42.202
I alt	132.283	162.990	162.767	177.722	192.200	246.880	334.702	446.446	742.492	999.208

Kilde: Forskningsbibliotekernes indberetninger: 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007.

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek: Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

Bestand af fysiske seriepublikationer

Det er ikke unaturligt at forskningsbibliotekernes tiltagende digitalisering afspejler sig i deres bestand af fysiske seriepublikationer.

Siden 2000 er der sket et fald i antallet af seriepublikationer. Faldet har dog ikke været ubrudt, idet der på grund af Det Kongelige Biblioteks anskaffelser i 2006 dette år var en stigning. Fra 2007 til 2008 er antallet af fysiske seriepublikationer faldet igen. Om end kun meget svagt, idet det samlede fald udgør godt 1 %.

10 af de 16 biblioteker rapporterer fald i bestanden af fysiske seriepublikationer fra 2006 til 2007, mens seks andre biblioteker enten har samme bestand eller en lidt større. Der er dog tale om meget små forskydninger.

Tilsammen har bibliotekerne i 2008 79.004 abonnementer på trykte seriepublikationer. I forhold til 2000 er der tale om et fald på 42,2 %.

Tabel 7

Seriepublikationer, antal trykte abonnementer	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Det Kongelige Bibliotek	48.861	47.047	46.778	39.999	29.853	26.759	30.746	27.039	27.351
Statsbiblioteket	38.000	39.937	40.327	38.030	36.731	38.026	39.383	40.247	40.278
Roskilde Universitetsbibliotek	4.656	4.154	3.226	2.888	2.785	2.386	2.071	1.859	1.553
Syddansk Universitetsbibliotek	9.782	9.941	7.846	4.947	4.207	3.617	3.688	3.488	3.288
Aalborg Universitetsbibliotek	9.780	10.509	4.115	3.594	3.229	2.438	2.154	1.914	1.578
Arkitektskolen i Aarhus	172	160	166	165	174	177	177	182	183
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek Københavns Universitet.	1.426	1.395	1.038	1.035	642	622	574	573	459
Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek	247	249	249	118	118	125	109	101	94
Danmarks Kunstbibliotek Aarhus Universitet.	367	365	306	266	266	267	509	510	287
Danmarks Pædagogiske Bibliotek	3.617	3.925	3.072	2.909	2.917	2.381	2.127	1.499	1.243
Danmarks Tekniske Informationscenter Københavns Universitet.	5.791	5.341	1.266	773	701	639	453	434	359
Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek	6.769	8.193	2.248	2.384	1.992	1.954	2.004	1.239	1.225
Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums Bibliotek	147	148	141	5	113	114	114	115	116
CBS Bibliotek	2.773	2.638	1.989	1.034	920	850	557	517	511
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	4.184	850	510	486	404	376	308	282	256
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	215	218	193	191	182	136	202	215	223
I alt	136.787	135.070	113.470	98.824	85.234	80.867	85.176	80.214	79.004

Kilde: Biblioteksårbog, Forskningsbiblioteksstatistik: 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 og 2008.

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek: Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

Besøg og arrangementer

Der har siden 2002 været foretaget opgørelser over antallet af aktive lånere og fysiske besøg på forskningsbibliotekerne. Aktive lånere er opgjort i forhold til lån af fysiske materialer, hvorfor det alt andet lige vil være forventeligt, at tallet udviser en faldende tendens i betragtning af at download erstatter dele af de tidligere fysiske lån. Det skal også understreges at DEFF har haft gang i projekter, der vedrører oprydning af lånerdatabaser, således at disse er sammenkørt med matriklen.

Det er vanskeligt at foretage helt nøjagtige opgørelser over antallet af besøg, hvorfor disse opgørelser må betragtes som indikationer og ikke helt nøjagtige tal. Det kan give sig udslag i svingninger år for år – afhængig af opgørelsesmetoden. Det er forhold, som det er vigtigt at være opmærksom på ved fortolkningen af tallene. Udviklingen for de enkelte biblioteker fremgår af tabel 8.

Antallet af aktive lånere er for første gang i 2008 registreret for alle 16 biblioteker. Tallet har i perioden fra 2002 været forholdsvist stabilt, idet der dog har været et fald siden 2005 med de forbehold, der er nævnt ovenfor. Antallet af aktive lånere er registreret for 15 af de 16 biblioteker. Det overordnede billede er at svingningerne fra år til år er forholdsvis små. I 2008 registrerer de 16 biblioteker tilsammen 136.730 aktive lånere, hvilket blot er 500 mere end tilfældet var i 2007, hvor der dog kun indgik 15 biblioteker i opgørelsen.

Udsvingene er forholdsvis små for de enkelte biblioteker fra 2007 til 2008. Det er faktisk kun Danmarks Kunstbibliotek og ASB Biblioteket i Århus, der skiller sig ud gennem en meget stor procentvis vækst i antallet af aktive lånere fra 2007 til 2008. I begge tilfælde er stigningen over 10 %.

Figur 4 viser udviklingen af aktive lånere og fysiske besøg for de 15 biblioteker, der har foretaget registreringerne i alle årene fra 2005. De forbehold, der er taget vedrørende svingninger på grund af nye bibliotekssystemer og eventuelt ændrede registreringer, gælder også her, men generelt må det konkluderes at der kan konstateres en mindre nedgang i antallet af aktive lånere, efter at der har været stigninger i flere af de foregående år. Der er dog tale om forholdsvis marginale ændringer.

Det fremgår af figur 4 at det kun er ni ud af de 16 biblioteker, der hvert år siden 2005 har opgjort antallet af fysiske besøg. I den fireårige periode siden 2005 har besøgstallene på disse syv biblioteker været ganske stabile. De har svinget mellem 3 millioner og lidt over 3,3 millioner. Besøgstallene steg fra 2006 til 2007 med 2,5 %. Stigningen er lidt større fra 2007 til 2008, idet der her er tale om 2,6 %. Når man ser på udviklingen i besøgstal, er det vanskeligt at drage nogen fast konklusion vedrørende en eventuel tendens. Forskydningerne er små, så den mest sikre konklusion er at antallet af besøgende på disse ni biblioteker ligger stabilt med mindre udsving de enkelte år.

Tabel 8

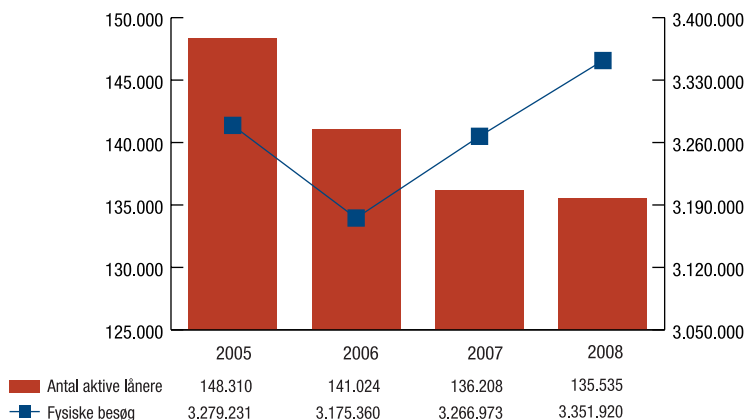
	Antal aktive lånere					Fysiske besøg				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Det Kongelige Bibliotek	30.953	32.461	37.558	27.793	28.753	902.325	876.731	817.667	850.301	902.927
Statsbiblioteket	18.133	18.502	18.128	21.929	21.623	427.080	422.692	422.100	366.515	364.845
Roskilde Universitetsbibliotek	9.822	9.824	9.653	9.380	9.288	160.572	145.963	122.802	113.024	102.564
Syddansk Universitetsbibliotek	10.792	11.300	11.800	11.125	10.726	560.800	525.800	521.300	550.000	0
Aalborg Universitetsbibliotek	11.874	11.638	11.287	11.236	10.716				174.975	177.461
Arkitektskolen i Aarhus	1.589	1.597	1.481	1.484	1.413					
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	2.011	1.908	1.901	1.826	1.365					
Københavns Universitet. Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek	599	784	1.074	977	944	41.701		38.412	47.995	46.627
Danmarks Kunstbibliotek	3.783	4.406	5.090	5.853	6553					
Aarhus Universitet. Danmarks Pædagogiske Bibliotek	8.883	8.940	8.944	9.070	8975	92.133	91.736	86.300	96.811	94.236
Danmarks Tekniske Informationscenter	5.578	5.545	5.031	4.701	4354	221.192	194.494	122.807	149.997	171.734
Københavns Universitet. Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek	5.417	4.285	4.133	3.974	3730	104.554	97.418	106.474	114.764	108.221
Det Kongelige Danske Musik konservatoriums Bibliotek					1195					
CBS Bibliotek	28.898	28.560	16.848	18.958	18525	11.071.282	1.067.112	1.113.412	1.145.722	1.139.307
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	5.488	5.150	4.742	4.646	5125		329.980	338.628	382.419	414.990
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	3.515	3.410	3.354	3.256	3445	52.600	53.105	45.170	47.420	53.096
I alt	147.335	148.310	141.024	136.208	136.730	3.634.239	3.805.045	3.735.072	4.039.943	3.576.008

Kilde: Forskningsbiblioteksstatistik 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007. Tabel 9

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek: Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

Det har ikke været muligt for Syddansk Universitetsbibliotek at indberette fysiske besøg i 2008

Figur 4 Aktive lånere og fysiske besøg for de biblioteker, der har opgjort antallet i 2005, 2006, 2007 og 2008

Når man ser på tabel 10, hvor besøgstallene er opgjort for de enkelte biblioteker, tegner der sig et noget mere nuanceret billede.

På Det Kongelige Bibliotek er der registreret en nedgang i antallet af besøgende hvert år til og med 2006, hvorefter det er vokset i både 2007 og 2008. Besøgstallene på Statsbiblioteket er faldet hvert år siden 2002 og faldet er særlig stort fra 2006 til 2007, hvor det var på 13 %. Besøgstallet er faldet yderligere en smule i 2008. Roskilde Universitetsbibliotek har også oplevet et stort fald i besøgstal fra 2004 og fremefter. Besøgstallet på Roskilde Universitetsbibliotek er faldet med 36 % siden 2004. Syddansk Universitetsbibliotek har haft store svingninger i besøgstallene år for år, og det er på hele 550.000 i 2007, hvilket er en stigning på 5,6 % i forhold til 2006. Biblio-

teket har ikke opgjort besøgstallene for 2008. Der var i 2007 en stor stigning i besøgstallet på ASB Biblioteket i Århus. Denne stigning er fortsat i 2008 og biblioteket er et af de få, der i en flerårig periode har haft årlige stigninger i besøgstallet. Samlet set er der således tale om et lidt uklart billede, hvor det er vanskeligt at drage nogle entydige konklusioner.

Forskningsbibliotekerne har gennem mange år ydet en stor indsats vedrørende brugerundervisning. De 16 biblioteker tilsammen har opgjort, at der er afholdt 2.971 sessioner, hvoraf Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket tilsammen tegner sig for næsten 40 %. Tilsammen har der været 24.233 deltagere. I 2007 var der tale om en stor stigning i forhold til tidligere. Tallene for 2008 ligger på niveau med tallene for 2007.

Personaleforbrug

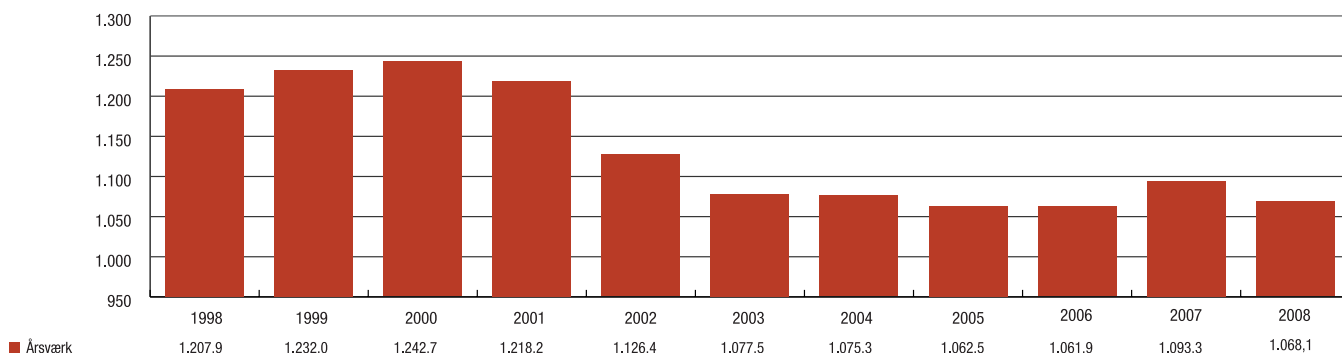
De 16 forskningsbiblioteker havde et årsværksforbrug i 2008 på 1.068, som det fremgår af figur 5. Der er tale om et mindre fald på 2,3 % i forhold til 2007.

2006 var året med det laveste årsværksforbrug i perioden siden 1997. I år 2000 fandt det største årsværksforbrug sted. I alt 1.243. Generelt er der altså tale om en faldende tendens, der dog er brudt med en vækst i 2007. Mønsteret er ellers en vækst i personaleforbrug fra 1997 til 2000, hvorefter det falder de følgende år til og med 2006. I perioden 1997 til 2008 er faldet 8,6 %, men det dækker som nævnt over både opadgående og nedadgående tendenser.

Som det fremgår af tabel 9 har udviklingen været noget mere ujævn og forskelligartet på de enkelte biblioteker. Fra 2007 til 2008 har der kun været meget små svingninger i personaleforbruget på de enkelte biblioteker, idet Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek dog udgør en undtagelse, når ændringerne i personaleforbruget opgøres i procentvis nedgang. Her er der sket en reduktion, der nærmer sig 50 %, men der er ikke tale om mange stillinger. Fra 1997 til 2008 er personaleforbruget på dette bibliotek blevet mere end halveret. Danmarks Pædagogiske Bibliotek er også blevet meget kraftigt reduceret i antallet af årsværk siden 1997. Det samme er tilfældet for Danmarks Tekniske Informationscenter.

Der er kun enkelte biblioteker, der har mere personale i 2008, end de havde i 1997.

Figur 5 16 forskningsbibliotekers forbrug af årsværk eksklusiv beskæftigelsesordninger

Tabel 9

Personale i årsværk ekskl. beskæftigelsesordninger mv.	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Det Kongelige Bibliotek	397,8	410,2	424,6	422,7	414,2	408,5	389,5
Statsbiblioteket	213,2	248,8	252,1	264,0	246,3	219,9	219,2
Roskilde Universitetsbibliotek	48,6	49,3	50,3	50,7	46,6	44,9	43,4
Syddansk Universitetsbibliotek	99,7	99,1	93,9	93,6	94,5	93,9	94,4
Aalborg Universitetsbibliotek	68,2	71,2	69,7	73,9	72,2	71,2	66,8
Arkitektskolen i Aarhus	4,3	4,3	4,7	4,0	4,4	4,3	4,3
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	9,7	9,0	8,1	8,2	7,9	8,1	8,0
Københavns Universitet.							
Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek	7,6	7,6	7,6	7,9	8,6	8,3	6,5
Danmarks Kunsthøgskole	18,9	18,6	19,2	19,5	19,1	17,9	16,9
Aarhus Universitet. Danmarks Pædagogiske Bibliotek	58,2	60,0	58,8	56,7	56,4	49,8	50,7
Danmarks Tekniske Informationscenter	83,2	76,5	87,2	91,0	88,6	61,3	47,5
Københavns Universitet.							
Det Biomedicinske Fakultetsbibliotek	38,8	41,9	44,5	41,9	42,8	37,4	32,9
Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums Bibliotek	4,9	4,9	4,0	4,0	4,0	4,0	4,5
CBS Bibliotek	66,4	60,8	58,1	55,6	62,4	51,7	51,3
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	32,0	28,9	33,3	33,2	34,3	30,9	28,0
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	17,7	16,8	15,9	15,8	15,9	14,3	13,6
I alt	1.169,2	1.207,9	1.232,0	1.242,7	1.218,2	1.126,4	1.077,5

Kilde: Biblioteksårbog, Statistik for forskningsbibliotekerne: 1996, 1997, 1998 og 1999, Forskningsbiblioteksstatistik: 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 og 2008.

Tabel 4 1996 og 1997, Tabel 6 1998, 1999, 2000 og 2001, Tabel 10 2002, 2003, 2004, 2005 og 2006

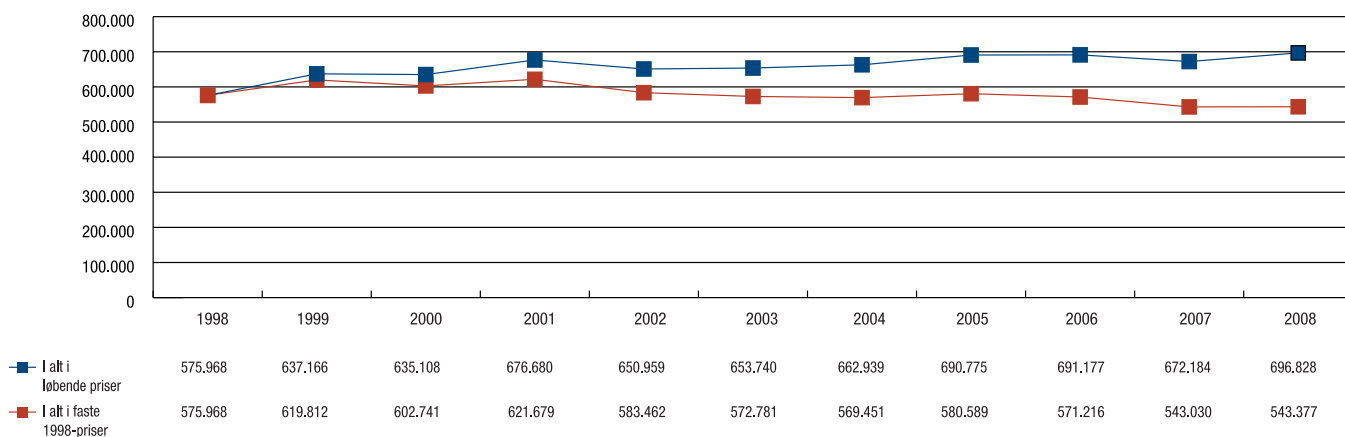
Ekskl. ansatte via beskæftigelsesordninger mv. opgjort som årsværk. Et årsværk = 1.924 bevillingstimer.

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek: Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

2004	2005	2006	2007	2008
392,0	389,4	377,8	393,8	393,8
220,5	227,8	225,3	228,1	232,2
43,8	43,0	43,4	43,7	40,6
90,2	86,7	90,7	98,4	94,2
66,1	64,0	65,4	68,1	69,6
5,1	4,7	4,3	4,8	4,7
8,0	8,0	8,0	7,4	4,1
8,3	8,3	8,6	9,6	8,9
16,4	15,3	15,5	18,6	16,9
42,7	38,7	37,2	34,1	33,0
52,7	53,9	63,2	65,0	45,2
30,9	29,8	30,1	30,1	32,9
6,4	6,1	6,1	6,1	4,6
50,2	45,4	46,6	44,0	47,2
28,7	28,3	26,5	27,9	26,9
13,3	13,1	13,2	13,6	13,3
1.075,3	1.062,5	1.061,9	1.093,3	1.068,1

Figur 6 16 forskningsbibliotekers samlede udgifter 1998-2008 i 1000 kr.

Driftsudgifter

I dette afsnit behandles forskningsbibliotekernes økonomi i et tidsperspektiv fra 1998. Bibliotekernes udgifter er angivet både i løbende priser og i faste priser baseret på 1998. Det er naturligvis de faste priser, der er de mest relevante i forhold til en sammenligning.

Samlet set har det i perioden budt på både økonomiske op- og nedture for de 16 biblioteker. I faste priser er udgifterne faldet med 5,7 % fra 1998 til 2008. Det er umiddelbart ikke særligt drastisk, men billedet ændrer sig dog, når man ser på udviklingen i de seneste år. Faldet i udgifter er for eksempel på hele 12,6 %, når man ser på udviklingen fra 2001 til 2008. 2001 var det år, hvor de 16 bibliotekers samlede udgifter var størst. Det er dog bemærkel-

sesværdigt at der er en stigning fra 2007 til 2008. Den er ikke stor, men den viser dog at en nedadgående tendens i det mindste midlertidig er stoppet. Det skal dog også understreges at forskningsbibliotekerne tilsammen i øjeblikket opererer på det laveste økonomiske niveau i flere år. Disse overordnede tendenser dækker dog over meget store variationer, når vi ser på de økonomiske forhold i forhold til de enkelte biblioteker. Det fremgår af tabel 10, der viser den økonomiske udvikling i løbende priser. Da tabellen er i løbende priser giver det næsten sig selv, at mange biblioteker har disponeret over nogenlunde det samme eller lidt større beløb i 2008, end tilfældet var for 2007. Der er dog undtagelser. Det Kongelige Bibliotek har i 2008 haft en forholdsvis stor stigning i udgifter målt i

Tabel 10

Forskningsbibliotekernes udgifter i alt i løbende priser, i 1.000 kr.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Det Kongelige Bibliotek	194.832	206.195	202.361	231.488	228.537	228.181	227.195
Statsbiblioteket	113.937	129.867	128.402	133.019	129.287	134.131	136.775
Roskilde Universitetsbibliotek	26.845	29.890	26.812	33.379	23.872	26.918	25.373
Syddansk Universitetsbibliotek	45.007	53.484	51.218	54.042	55.289	49.209	51.860
Aalborg Universitetsbibliotek	37.502	42.290	40.967	43.623	40.946	46.016	47.104
Arkitektskolen i Aarhus	1.585	1.689	1.651	1.852	2.228	2.498	2.854
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	3.899	3.893	4.223	3.866	3.283	3.981	4.255
Københavns Universitet.							
Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek	3.415	3.639	4.270	4.360	5.152	4.807	6.403
Danmarks Kunstbibliotek	7.326	7.917	8.318	8.811	10.752	11.436	11.989
Aarhus Universitet.							
Danmarks Pædagogiske Bibliotek	26.168	26.854	29.755	31.187	26.317	27.592	25.501
Danmarks Tekniske Informationscenter	48.310	58.408	61.710	52.576	50.403	44.069	50.661
Københavns Universitet.							
Det Biomedicinske Fakultetsbibliotek	18.836	21.189	20.818	20.715	19.865	19.484	19.373
Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums Bibliotek	375	1.633	1.561	1.608	---	1.561	293
CBS Bibliotek	28.300	28.671	30.907	32.533	30.454	29.986	29.947
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	13.742	15.586	16.218	17.606	17.863	16.616	16.351
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	5.890	5.959	5.918	6.017	6.713	7.255	7.006
I alt i løbende priser	575.968	637.166	635.108	676.680	650.959	653.740	662.939
I alt i faste 1998-priser	575.968	619.812	602.741	621.679	583.462	572.781	569.451

Kilde: Biblioteksårbog, Statistik for forskningsbibliotekerne: 1996, 1997, 1998 og 1999, Forskningsbiblioteksstatistik: 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007.

Tabel 5b '95, 1996 og 1997, Tabel 9 1998, 1999, 2000 og 2001, Tabel 11 2002, 2003 og 2004.

Af Forskningsbiblioteksstatistik 2001 fremgår værdien 1.825,9. Den er senere korrigeret af Danmarks Farmaceutiske Bibliotek til 4.359,6.

Ikke opgivet i 2002

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek: Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

løbende priser. Det samme har Syddansk Universitetsbibliotek, mens Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek har oplevet en meget kraftig nedgang i udgiftsniveauet, der naturligvis især hænger sammen med personalereduktionen. Også Danmarks Kunstbibliotek har oplevet en markant forværring af økonomien fra 2007 til 2008.

Det er altså et meget broget billede, der tegner sig af den økonomiske situation. Forholdene på de enkelte biblioteker viser store udsving, og det er vanskeligt at udpege klare tendenser, bortset fra at bibliotekerne tilsammen har holdt skansen, men enkelte biblioteker har altså også oplevet forholdsvis store nedskæringer, mens andre har fået tilført ressourcer.

2005	2006	2007	2008
240.028	229.219	192.130	206.878
145.017	145.266	152.155	155.215
28.476	32.431	28.614	28.394
53.623	57.419	63.032	70.428
47.624	48.775	51.803	55.066
2.873	2.767	2.533	2.283
4.183	4.497	4.466	3.197
6.266	5.818	6.110	6.540
11.156	11.229	16.312	12.347
23.140	23.275	21.376	19.430
52.708	51.317	54.664	50.659
20.194	20.741	18.292	21.656
339	2.013	2.096	2.341
32.663	33.682	35.831	37.672
15.645	16.245	15.728	17.474
6.840	6.485	7.042	7.248
690.775	691.177	672.184	696.828
580.589	571.216	543.030	543.377

Udgifter til indkøb af materialer

I dette afsnit behandles de 16 bibliotekers udgifter til indkøb af materialer. Det vises i en tidsserie, der dækker perioden siden 1998. Tidsserien i figur 7 viser udviklingen i både faste og løbende priser. I dette afsnit lægges der vægt på udviklingen i faste priser.

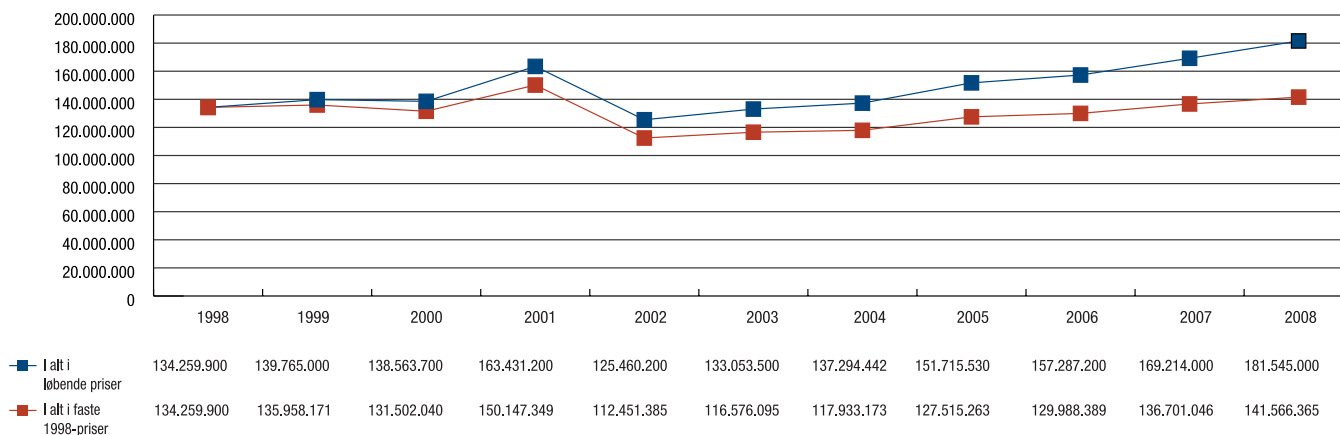
Tidsserien fra 1998 til 2008 viser flere tendenser. Fra 1997 til 2001 steg udgifterne, idet der dog var et forholdsvist stort fald i 2000. Fra 2001 til 2002 blev det største fald i udgifter til materialer registreret. Siden 2002 er udgifterne til indkøb af materialer steget hvert år og det er også

tilfældet for 2008. I faste priser blev der i 2008 i forhold til 1998 indkøbt for over 5 % mere. Stigningen i materialeudgifter fra 2007 til 2008 er på 3,6%.

Tendensen til stigning i udgifter til materialeindkøb dækker over variationer på de enkelte biblioteker. Det fremgår af tabel 11, der viser udviklingen i løbende priser for det enkelte bibliotek.

Der er seks af bibliotekerne, der har anvendt flere ressourcer til materialeindkøb i 2008 i forhold til 2007 målt i løbende priser. 10 biblioteker har anvendt mindre eller

Figur 7 16 forskningsbibliotekers omkostninger til indkøb af samtlige materialeformer 1998-2008 i 1000 kr.

Tabel 11

Indkøb af samtlige materialeformer i 1.000 kr.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Det Kongelige Bibliotek	35.844.300	35.611.900	38.806.600	49.109.100	41.339.700	45.090.500	44.305.000
Statsbiblioteket	22.038.400	26.119.000	24.684.800	30.238.600	19.602.600	21.535.700	22.520.100
Roskilde Universitetsbibliotek	22.038.400	8.631.200	7.529.100	9.136.500	4.289.200	7.841.500	5.645.700
Syddansk Universitetsbibliotek	6.803.400	14.155.600	15.290.300	17.711.000	17.998.100	11.378.000	14.246.500
Aalborg Universitetsbibliotek	10.766.900	14.294.000	11.726.900	13.777.100	8.680.600	13.860.800	13.025.500
Arkitektskolen i Aarhus	358.200	337.900	427.900	432.400	445.100	503.600	565.400
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	1.455.000	1.587.800	1.335.600	1.163.700	1.118.100	1.137.000	1.484.400
Københavns Universitet.							
Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek	1.077.900	1.287.000	1.510.200	1.516.400	1.899.700	1.488.400	2.443.400
Danmarks Kunstbibliotek	965.000	615.500	580.000	523.000	698.000	677.400	670.500
Aarhus Universitet.							
Danmarks Pædagogiske Bibliotek	5.065.000	6.134.500	6.582.800	7.316.600	5.370.600	5.178.600	5.329.600
Danmarks Tekniske Informationscenter	14.334.900	15.734.500	15.706.000	15.206.400	9.086.900	11.809.000	14.232.600
Københavns Universitet.							
Det Biomedicinske Fakultetsbibliotek	4.400.700	6.088.000	5.419.600	5.637.200	4.618.200	5.567.100	5.511.400
Det Kongelige Danske							
Musikkonservatoriums Bibliotek	272.000	261.000	213.100	235.800	261.000	261.000	293.242
CBS Bibliotek	5.800.000	5.239.200	5.343.500	7.189.200	5.763.100	2.430.800	3.111.800
Aarhus Universitet. ASB Bibliotek	2.434.200	2.845.600	2.811.700	3.142.800	3.036.300	2.992.600	2.719.500
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	605.600	822.300	595.600	1.095.400	1.253.000	1.301.500	1.189.800
I alt i løbende priser	134.259.900	139.765.000	138.563.700	163.431.200	125.460.200	133.053.500	137.294.442
I alt i faste 1998-priser	134.259.900	135.958.171	131.502.040	150.147.349	112.451.385	116.576.095	117.933.173

Kilde: Biblioteksårbog, Statistik for forskningsbibliotekerne: 1998 og 1999, Forskningsbiblioteksstatistik: 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, og 2007.

Tabel 5a 1996 og 1997, Tabel 9 1998, 1999, 2000 og 2001, Tabel 11 2002, 2003, 2004 og 2005.

Alle beløb er indberettet til Styrelsen for Bibliotek og Medier i 1.000 kr., med en decimal. Beløbene i tabellen er derfor fremkommet ved at gange det indberettede med 1.000

Ændrede bogføringsprincipper i forbindelse med sammenlægningen af OUB, HBSK, og SUC

Beregnet ud fra medianen af opgørelserne i perioden 1994-2001

Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Naturvidenskabelige Bibliotek blev sammenlagt i 2006 og hedder derefter Det Kongelige Bibliotek:

Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

nogenlunde det samme. Det Kongelige Bibliotek har øget materialeudgifterne markant. Det samme har Aalborg Universitetsbibliotek. Danmarks Tekniske Informationscenter, der nu er sammenlagt med Risø, har en stor stigning i materialeudgifterne. Også CBS har en stor stigning i materialeudgifterne.

Samlet set er bibliotekernes prioriteringer til glæde for brugerne og selvom økonomien generelt er presset, kan det konstateres, at det ikke som helhed er materialeforsyningen, det er gået ud over.

2005	2006	2007	2008
47.699.800	48.190.200	44.544.700	46.853.000
25.397.600	24.269.400	30.703.600	30.466.000
8.311.300	8.826.700	8.626.300	8.725.000
15.743.300	19.357.000	23.438.500	27.719.000
15.219.000	15.745.300	18.041.400	17.683.000
526.900	591.600	543.000	398.000
1.062.000	1.328.900	1.240.600	1.134.000
1.883.800	1.805.100	2.285.000	2.254.000
813.300	802.300	855.100	1.016.000
5.199.400	5.171.100	4.878.200	4.321.000
14.896.700	15.913.700	18.249.600	24.943.000
5.902.200	5.615.000	5.433.300	5.387.000
339.230	188.000	229.000	146.000
5.093.300	5.425.300	5.536.800	5.920.000
2.432.100	3.108.000	3.550.000	3.548.000
1.195.600	949.600	1.058.900	1.032.000
151.715.530	157.287.200	169.214.000	181.545.000
127.515.263	129.988.389	136.701.046	141.566.365

Noter

¹ De 16 biblioteker er: Det Kongelige Bibliotek (Danmarks Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek, heri indgår fra 2006 Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek), Statsbiblioteket, Roskilde Universitetsbibliotek, Syddansk Universitetsbibliotek (Odense Universitetsbibliotek, Handelshøjskole Syd samt Sydjysk Universitetscenter indtil 1998), Aalborg Universitetsbibliotek, Arkitektskolen i Aarhus, Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek, Københavns Universitet. Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek (Danmarks Farmaceutiske Bibliotek indtil 2007), Danmarks Kunstbibliotek (Kunstakademiets Bibliotek indtil 2003), Aarhus Universitet. Danmarks Pædagogiske Bibliotek (Danmarks Pædagogiske Bibliotek indtil 2007), Danmarks Tekniske Informationscenter (Danmarks Tekniske Universitetsbibliotek indtil 2007), Københavns Universitet. Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek (Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek indtil 2007), Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums Bibliotek, CBS Bibliotek (indtil 2005 Handelshøjskolens Bibliotek i København), Aarhus Universitet. ASB Bibliotek (ASB Bibliotek indtil 2007 og indtil 2006 Handelshøjskolens Bibliotek i Århus) og Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek (Byggeriets Studiearkiv indtil 1998).

² Det skal bemærkes at antal download for 2003 er korrigeret til 5.511.376 (egne og eksterne servere) fra 6.082.201 som anført i Forskningsbiblioteksstatistik 2003. Differencen på 570.825 download skyldes en fejlopgørelse i 2003 statistikken. Endvidere er der foretaget regressionsanalyse for antal fornyelser i 2005 ved Det Kongelige Bibliotek, da biblioteket ikke har opgjort fornyelser for dette år. Regressionsberegningen er foretaget på baggrund af de statistikindberettede tal for perioden 2000-2004.

³ Det skal bemærkes at der er sket et skift i opgørelsesmetoder i 2002, hvorfor udlånstallene for 2002 og frem ikke er helt sammenlignelige med årene før. Generelt vil udlånstallene være lidt højere i 2002 og fremefter på grund af nye optællingsmetoder for udlån af interurbanindlånt materiale og kopier.

⁴ Indberetningen af benyttelsen af bibliotekernes elektroniske ressourcer blev påbegyndt i 2000. 11 ud af 16 forskningsbiblioteker havde indberettet tal for antal download i 2000 mod 16 i 2005. Endvidere skal det bemærkes at der er sket en korrektion i antal download ved Det Kongelige Bibliotek i forhold til forskningsbiblioteksstatistikken 2003.

⁵ Den særlige stigning i 1998 kan til dels skyldes at Folkebibliotekernes Depotbibliotek og Folkebibliotekernes Indvandrerbibliotek blev overflyttet til Statsbiblioteket i 1998.

⁶ Statsbiblioteket har ikke udspecificeret interurbanudlånet til folkebiblioteker i Danmark før 2003, hvorfor 2002 ikke medtages i tabellen.

⁷ Det skal bemærkes at tallene i tabel 4 viser bestillinger til alle forskningsbiblioteker og ikke kun til de 16 forskningsbiblioteker.

⁸ Stigningen i interurbanudlånet ved Statsbiblioteket på 102.395 enheder skyldes hovedsageligt ændringer i bibliotekets opgørelsesmetode for interurbanudlån med virkning fra 2004.

⁹ Til beregning af de faste 1998-priser er følgende generelle pris- og lønstigningsindeks benyttet:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
%	2,7	2,8	2,5	2,3	2,5	2,3	2,0	2,2	1,7	2,3	3,6
Indeks	100	102,80	105,37	108,85	111,57	114,13	116,42	118,98	121,00	123,78	128,24

Kilde: www.oav.dk

Tendenser på tværs

I dette kapitel gives en beskrivelse af nogle overordnede udviklingstræk, der er relevante for både folke- og forskningsbiblioteker, og som vedrører samarbejdet mellem de forskellige bibliotekstyper. Der er altså tale om udviklingstendenser i det samarbejdende biblioteksvæsen.

Udsvingene år for år synes forholdsvis små, men samlet set er det et helt anderledes bibliotek, der møder brugeren end for blot fem år siden.

Mange besøg

Bibliotekerne er det mest benyttede, offentlige kulturtilbud herhjemme, bortset fra tv og radio. I 2008 gik danskerne på folkebiblioteket mere end 34 millioner gange, og på de 16 største forskningsbiblioteker steg besøgstallet med 2,6 % i forhold til året før, så de nu er oppe på næsten 3,5 millioner besøg.

Det er imponerende med de høje tal for de fysiske besøg, især når det tages i betragtning at danskerne i 2008 også for alvor er begyndt at bruge biblioteket hjemmefra via internettet. På forskningsbibliotekerne har brugerne for længst vænnet sig til at anvende digitale materialer sammen med eller i stedet for trykte. Forskningsbibliotekerne har stadig mange bøger og tidsskrifter, men ofte er det lettere for en forsker eller en studerende at finde en videnskabelig artikel i bibliotekets databaser, som man også kan søge i fra hjemmecomputeren. Nu slår samme udvikling igennem på folkebibliotekerne. Ligesom forskningsbibliotekerne køber folkebibliotekerne adgang til databaser og elektroniske tidsskrifter, som brugerne kan benytte gratis. Men folkebibliotekerne har også satset på at udvikle onlinetjenester, som giver brugerne nem adgang til oplevelser med ord og lyd, f.eks. netlydbog.dk og Bibliotekernes Netmusik. Fra årsskiftet 2007-2008 er alle folkebiblioteker med i Bibliotekernes Netmusik, og det er blevet godt modtaget af brugerne. I 2008 havde Bibliotekernes Netmusik mere end 2,5 mio. download – en stigning på 48 % i forhold til året før.

Så tradition og fornyelse er to sider af samme sag på folke- og forskningsbibliotekerne i 2008. Biblioteksbrugerne

er åbne over for de nye muligheder, som digitaliseringen giver. Men samtidig vil og kan de ikke undvære det fysiske bibliotek med bøger på hylderne og med personale, der kan hjælpe dem med at finde information og viden.

Flere digitale materialer

For både forskningsbibliotekerne og folkebibliotekerne gælder, at materialetilbuddet til brugerne er under meget kraftig forandring. For forskningsbibliotekerne gælder, at både bestand og anvendelse af digitale materialer kommer til at fylde mere og mere, men selvom der sker en nedgang, ikke mindst i anskaffelse og anvendelse af fysiske materialer, så benyttes de fortsat i betydelig grad.

De digitale materialer i form af adgang til fuldtekstbaser og tilsvarende er i vækst på folkebibliotekerne i de store uddannelsesbyer, men er endnu ikke slået særligt kraftigt igennem i folkebibliotekerne generelt. Ændringen ses mere i folkebibliotekernes indkøb. Selvom folkebibliotekerne først og fremmest køber bøger ind, er bøgernes andel af det samlede indkøb faldet gennem årene. Til gengæld fylder andre medietyper, især film, mere end tidligere.

Ændringen af bibliotekernes samlinger er en løbende proces, hvor flere faktorer har betydning. Gennem en årrække har folkebibliotekerne kasseret en del mere, end man har anskaffet, og det er især bøger, folkebibliotekerne har sorteret ud i.

Kassationen er nødvendig, hvis bibliotekerne skal kunne tilbyde brugerne en tidssvarende materialesamling. I forbindelse med kommunalreformens mange sammenlægninger af folkebiblioteksfilialer, blev der også kasseret mange dubletter fra de nedlagte filialer.

Generelt går tendensen i retning af mindre fysiske materialesamlinger på folkebibliotekerne, så der bliver plads til at formidle materialerne bedre. Folkebibliotekerne har også fået nye, pladskrævende aktiviteter som f.eks. lektiecaféer og brugerundervisning. Derfor etablerer mange folkebiblioteker grupperum, studiepladser og hyggepladser - indretningsmæssige ændringer, der gør bibliotekerne til mere attraktive steder.

Flere fornyelser

Fornyelser spiller en stor rolle i både forskningsbibliotekerne og i folkebibliotekerne. Der har i forskningsbiblioteksstatistikken gennem mange år været en distinktion mellem førstegangslån og fornyelser. Det mest bemærkelsesværdige er, at antallet af fornyelser er steget i forhold til førstegangslån inden for begge bibliotekstyper, og stigningen synes især at være drastisk for folkebibliotekerne, hvor fornyelserne nu udgør over 35 % af udlånsvirksomheden. Det kan også udtrykkes således at væksten i antallet af fornyelser medfører, at det samlede udlån har været stabilt gennem de seneste år. Og det er stigningen i fornyelser, der er den væsentligste årsag til, at det samlede udlån er steget i 2008. Det er første gang siden 2004, at udlån og fornyelser er steget på folkebibliotekerne. Hvis man ser på udviklingen i førstegangslån i folkebibliotekerne, kan man konstatere et fald hvert år, også i 2008, hvor der er et svagt fald i forhold til året før.

Det er indlysende at fornyelser og den lethed med hvilken de kan foretages via internettet, betyder en stor serviceforbedring for den enkelte bruger.

Omfanget af fornyelser i forskningsbibliotekerne er forholdsvist let at forklare. Det skyldes den mulighed, man har for let at forny og det forhold at man ofte som underviser, forsker og studerende kan have behov for at anvende fysiske materialer gennem en længere periode.

Interurbanlån i vækst

Interurbanlån faldt i 2007 i forhold til de tidligere år, og umiddelbart forekom dette at være en naturlig konsekvens dels af bibliotekssammenlægninger både i kommunerne og i uddannelsesinstitutionerne, og dels af den øgede adgang til digitale materialer, der dog især er markant i forskningsbibliotekerne. Både adgangen til elektroniske ressourcer og sammenlægningerne er fortsat i 2008, men interurbanlånet er nu begyndt at stige igen. Det skyldes først og fremmest den succes, som det samarbejdende biblioteksvæsen er, bla. i form af bibliotek.dk og kørselsordningen.

Ellers kan det konstateres, at forskningsbibliotekerne stadig er storleverandører til folkebibliotekerne, når det gælder interurbanlån. Antallet af interurbanlån til folkebibliotekerne er steget i 2008. Det betyder at et af målene i det sammenhængende biblioteksvæsen er opfyldt, men det betyder også at folkebibliotekernes grad af selvforsyning er mindre end tidligere.

Brugerundervisning

Både folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne har gennem snart mange år beskæftiget sig intenst med andre opgaver, der især vedrører undervisning af brugerne.

For folkebibliotekernes vedkommende kan arrangementer og udstillinger samt naturligvis regelret brugerundervisning henføres til denne kategori, mens forskningsbibliotekerne mere målrettet har satset på brugerundervisning og udvikling af informationskompetence hos de primære brugere.

For forskningsbibliotekernes vedkommende er denne aktivitet nogenlunde på niveau med 2007, mens der er sket en ganske kraftig vækst i folkebibliotekerne både hvad angår antallet af lektioner og antallet af deltagere.

Der er ingen tvivl om at brugerundervisning er et fokusområde for både folkebiblioteker og forskningsbiblioteker, men der er også tale om en aktivitet, der indeholder meget mere end direkte undervisning og vejledning, idet begge bibliotekstyper har forskellige former for undervisningsmateriale og instruktion i deres digitale tilbud på hjemmesiderne. Endvidere er over 20 af landets folkebiblioteker begyndt at samarbejde med de kommunale borgerservicecentre, og nogle af bibliotekerne varetager med eget personale store dele af denne aktivitet, der i stigende grad har et læringselement, der sigter mod at gøre borgerne mere selvhjulpne i forhold til digitale løsninger.

Effektive biblioteker

Folkebibliotekerne har på trods af flere og flere opgaver i 2008 oplevet en nedgang i udgiftsniveauet. Nedgangen i budgetterne startede for alvor i 2007, hvor folkebibliotekerne i forbindelse med kommunesammenlægningerne fik færre betjeningssteder og dermed også færre åbningstimer, et mindre indkøb af materialer end tidligere samt et svagt faldende personaleforbrug. I samme periode har folkebibliotekerne fået nye opgaver som f.eks. borgerservice, læsestimulering, integrationsarbejde og tilsvarende aktiviteter.

Forskningsbibliotekerne har samlet set, men med store variationer, en langt mere stabil økonomi. Forskningsbibliotekerne har også påtaget sig nye opgaver blandt andet digitalisering og forskningsregistrering.

Konklusionen er at de statistiske nøgletal indikerer, at bibliotekerne har effektiviseret og tilpasset sig. Bibliotekerne får i stigende grad nye opgaver og bliver mere og mere udadvendte inden for en enten stabil eller faldende økonomisk ramme.

De statistiske nøgletal indikerer ligeledes at bibliotekerne til stadighed har spændende udfordringer med sammensætningen af serviceydelser i forhold til brugernes ønsker. På samme måde viser statistikken også at samspillet mellem de forskellige bibliotekstyper for eksempel udtrykt i lånesamarbejdet er et forhold, der kommer brugere og borgere til gode.

Folkebiblioteker 2008

Udvalgte nøgletal

Folkebiblioteker 2008

Kommune	Indbyggertal i betjeningsområdet pr. 1.1. 2009	Bestand af monografier i alt	Seriepublikationer, antal	Tilvækst af monografier i alt	Afgang af monografier i alt	Udlån af monografier og seriepublikationer i alt	Fornyelser af monografier og seriepublikationer i alt	Interurbanindlån og -fornyelser i alt	Interurbanudlån og -fornyelser i alt
REGION HOVEDSTADEN									
Albertslund	27.706	202.111	936	12.682	21.010	327.015	111.536	16.926	9.929
Allerød	23.821	118.052	675	10.257	13.196	302.301	143.762	15.116	5.955
Ballerup	47.398	237.104	582	19.942	31.309	496.931	236.831	18.834	6.758
Bornholm	42.563	285.920	1.183	2.433	20.027	418.069	137.535	16.532	11.204
Brøndby	33.762	143.311	1.830	10.904	27.752	220.090	124.457	12.417	12.218
Dragør	13.411	86.553	446	4.980	7.163	122.585	64.050	10.290	2.724
Egedal	41.031	158.286	1.784	12.285	30.188	314.979	120.988	19.066	2.686
Fredensborg	39.254	222.423	2.024	16.377	50.764	318.865	286.382	20.626	7.486
Frederiksberg	95.029	446.200	3.395	34.854	34.559	979.702	916.036	66.657	55.241
Frederikssund	44.246	223.077	1.027	13.746	38.144	365.416	176.532	24.871	4.103
Furesø	37.864	217.983	1.412	15.783	13.773	428.492	232.570	17.882	1.745
Gentofte	69.794	483.650	4.245	29.425	41.865	868.366	811.564	23.473	139.703
Gldsaxe	63.233	340.764	1.745	24.676	15.334	719.911	563.728	18.433	30.859
Glostrup	21.008	130.356	558	9.139	8.336	206.122	109.448	11.319	7.411
Gribskov	40.627	167.975	501	12.284	9.520	131.792	25.126	16.451	50
Halsnæs	31.013	151.755	1.190	12.329	22.341	241.944	110.981	16.543	3.962
Helsingør	61.053	398.630	2.685	23.644	40.541	688.062	364.199	28.878	24.876
Herlev	26.635	167.175	638	13.180	16.874	270.831	410.029	15.096	15.133
Hillerød	47.081	207.207	1.762	16.165	25.780	366.307	154.852	22.144	13.535
Hvidovre	49.366	252.103	2.833	14.540	31.522	526.162	445.768	23.476	10.057
Høje-Taastrup	47.400	244.227	2.446	19.845	44.923	423.809	144.651	27.879	16.297
Hørsholm	24.310	133.092	881	9.004	26.201	274.130	162.570	21.275	10.794
Ishøj	20.756	94.510	647	11.163	14.457	195.886	71.255	10.599	4.315
København	518.574	1.764.552	8.052	155.386	219.546	4.522.385	3.170.025	122.308	89.653
Lyngby-Taarbæk	51.532	330.552	1.782	17.618	47.634	520.895	558.631	20.646	19.175
Rudersdal	53.915	328.853	1.558	21.404	31.581	656.955	300.187	29.079	10.348
Rødovre	36.228	168.042	1.861	13.071	12.474	330.572	247.864	13.642	6.434
Tårnby	40.214	219.974	1.158	19.610	20.899	485.035	244.953	18.536	8.102
Vallensbæk	13.365	84.301	181	7.733	10.221	124.689	31.920	7.438	1.824
REGION SJÆLLAND									
Faxe	35.441	230.133	791	9.870	19.031	271.743	113.746	12.611	5.811
Greve	47.951	170.189	370	13.913	14.150	369.959	181.260	19.487	6.556
Guldborgsund	63.211	503.459	2.348	27.872	43.587	597.709	216.142	16.961	57.170
Holbæk	69.528	333.838	2.440	19.589	40.564	556.506	214.151	25.041	17.106
Kalundborg	49.741	162.567	184	13.591	28.144	372.900	79.292	23.595	4.374
Køge	56.848	234.304	894	24.493	24.455	516.140	165.759	18.781	2.440
Lejre	26.778	152.699	266	6.712	5.865	187.193	40.658	14.716	2.755
Lolland	47.757	236.785	1.147	15.318	18.518	316.095	56.269	20.254	6.817
Næstved	80.954	283.223	1.374	15.517	44.645	561.699	201.864	24.595	6.970
Odsherred	33.159	147.301	376	7.968	19.020	268.863	88.373	17.939	4.654
Ringsted	32.442	97.941	769	10.037	11.976	295.262	94.661	15.957	5.451
Roskilde	81.285	548.951	3.467	30.095	46.061	1.024.979	385.031	16.780	114.820
Slagelse	77.457	261.450	1.861	19.828	38.270	626.866	348.002	26.465	30.002
Solrød	20.743	78.192	116	5.991	5.751	157.333	73.703	9.440	3.293
Sorø	29.458	103.143	427	8.208	13.177	233.144	89.968	3	2.427
Stevns	21.948	111.375	273	6.388	7.652	174.260	42.850	10.657	6.314
Vordingborg	46.551	211.315	1.272	12.658	14.761	382.366	177.018	21.328	4.120
REGION SYDDANMARK									
Assens	42.128	188.710	426	8.362	19.200	304.591	86.721	0	12.620
Billund	26.235	135.517	299	9.047	17.894	255.662	157.082	23.129	11.982
Esbjerg * Overenskomst med Fanø	117.802	535.171	5.024	30.318	79.838	942.692	510.606	20.213	9.968
Fredericia	49.690	175.342	1.605	14.433	19.400	320.377	130.352	29.003	83.355
Faaborg-Midtfyn	52.108	229.545	360	14.217	30.056	480.735	164.844	15.637	9.120
Haderslev	56.508	193.442	971	16.285	16.701	440.806	111.034	0	16.730
Kerteminde	23.745	159.193	333	6.570	5.329	168.827	52.168	13.846	5.784
Kolding	88.519	305.728	1.922	18.706	24.643	701.218	399.733	0	11.235
Langeland	13.563	61.716	42	3.248	3.859	74.156	17.048	31.242	24.457
Middelfart	37.625	178.741	1.145	15.772	24.239	377.485	127.012	0	5.568
Nordfyn	29.651	162.354	469	8.333	11.883	187.530	53.769	21.965	10.133
Nyborg	31.714	141.244	316	11.911	13.994	194.153	63.133	17.754	6.678
Odense	187.929	859.450	5.133	55.943	69.995	1.614.597	1.072.226	0	132.896
Svendborg	59.185	314.315	2.073	26.690	21.512	653.016	293.014	17.421	4.346
Sønderborg	76.793	315.324	2.156	21.208	34.228	601.834	277.116	27.770	7.299
Tønder	40.216	177.060	911	10.395	28.510	279.766	130.531	19.493	12.923
Varde	50.475	211.497	1.047	22.389	36.562	502.676	281.724	21.556	10.876
Vejen	42.807	220.473	213	11.899	11.406	319.932	151.599	22.450	12.837
Vejle	105.884	678.846	5.299	44.944	44.176	1.147.055	531.927	15.897	217.399
Ærø	6.698	54.309	108	2.688	1.947	51.896	12.021	0	1.095
Aabenraa	60.392	316.534	1.856	19.794	42.055	477.029	148.084	23.007	25.042

Bestand af elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal titler	Elektroniske ressourcer på servere, antal download	Antal aktive lånere	Antal besøg i biblioteket	Antal betjeningssteder	Åbningstimer i alt pr. uge	Personale i alt, antal årsværk	Bruttodriftsudgifter i alt i 1.000 kr.	Materialeudgifter i alt i 1.000 kr.	Indtægter i alt i 1.000 kr.
2.634	21.737	12.252	296.928	2	74	52,9	28.650	2.819	544
2.959	15.769	15.357	204.487	2	64	24,2	13.456	1.947	456
35	5.288	10.690	484.606	3	108	62,5	33.975	3.682	1.796
120	36.000	11.284	292.300	8	194	31,5	17.343	2.359	1.478
2.352	10.165	9.158	165.663	3	79	23,2	22.231	2.899	604
27	6.764	4.921	97.570	3	78,8	19,9	10.546	1.065	238
33	23.948	12.721	218.024	4	120	31,7	21.863	2.880	446
27	9.530	13.723	301.843	3	96	42,3	26.261	3.595	1.032
57	136.713	46.260	792.399	4	132	91,7	56.982	0	5.040
21	27.308	14.115	249.526	4	120	37,2	23.019	3.229	541
4.802	18.239	17.920	539.463	4	106	40,8	23.613	2.798	865
41.974	100.202	31.299	810.708	6	251,5	98,0	72.579	8.561	28.300
5.079	45.821	24.418	537.629	5	193	91,7	48.691	5.790	3.434
45	8.568	7.972	174.521	1	49	27,0	16.212	2.060	315
9	1.285	0	0	6	137	33,0	20.670	2.343	1.251
29	21.241	10.019	214.828	4	111	27,1	15.963	2.423	579
1.447	36.935	22.629	568.075	6	233	92,1	52.280	6.484	3.746
2.872	15.848	12.943	388.121	2	85,5	39,8	25.372	2.829	522
31	35.409	15.458	366.020	4	94	46,5	29.062	2.679	757
2.951	7.289	18.530	476.715	4	157	68,9	37.147	3.484	1.462
5.451	48.328	17.356	423.642	8	207,5	62,0	36.728	4.643	803
216	5.792	15.875	226.999	1	44,6	23,1	18.301	2.145	909
15	9.630	7.857	192.924	1	49	20,9	13.352	2.382	458
116.532	457.193	173.799	3.750.000	21	844,5	394,1	234.788	32.472	29.714
2.353	53.947	23.490	460.000	2	57	69,9	41.554	4.644	1.350
44	55.505	24.101	560.185	4	158	58,4	41.674	6.229	1.886
2.703	17.345	12.755	242.464	3	97	37,4	21.792	3.098	500
7.426	34.038	15.396	402.261	3	108,5	53,3	31.052	3.893	1.175
2.597	6.129	5.511	215.971	2	76	14,7	7.819	1.346	245
2.608	12.001	10.197	0	6	135,8	24,6	15.510	2.314	633
30	30.873	14.691	289.389	3	118,8	44,4	26.648	2.754	1.728
3.359	26.858	18.521	365.020	7	187,7	68,6	40.764	6.403	3.824
2.463	14.815	20.249	516.258	5	130	56,3	33.826	3.544	2.899
120	1.286	13.018	332.246	6	124	27,4	18.276	2.274	1.490
53	50.182	18.451	395.215	6	181,5	55,9	33.693	5.796	1.700
9	5.422	6.321	153.761	5	106	14,0	8.407	1.332	171
43	24.591	10.558	116.924	8	133	34,6	20.143	3.047	2.079
1.856	45.640	21.898	533.330	6	162	58,1	34.457	4.041	1.572
2.585	2.355	11.601	304.310	6	153	30,2	15.108	1.602	846
28	25.329	9.018	163.136	2	74	26,1	14.222	2.244	952
2.614	47.815	30.071	577.347	8	166,5	120,8	66.560	7.214	14.331
5.028	33.126	22.072	386.381	6	148	64,0	40.924	5.605	3.572
140	475	7.076	171.449	1	45	16,2	10.687	1.078	567
10	5.911	8.339	182.095	3	80	17,4	11.708	1.504	588
12	7.386	5.532	96.543	3	70	13,8	8.895	1.356	254
132	26.344	13.812	240.808	6	134	37,6	21.879	2.815	1.766
14	1.861	9.781	0	6	145	24,3	14.162	1.458	224
26	21.656	8.537	166.553	4	103	18,2	11.019	1.976	521
7.439	112.239	33.493	794.917	12	268,3	108,0	54.544	7.309	7.018
2.580	20.866	13.888	229.939	5	71,5	41,0	22.925	2.990	1.418
388	23.415	15.148	366.359	6	160	33,9	21.094	3.356	1.133
32	7.108	15.787	0	3	110,5	31,6	19.806	3.128	855
120	50	6.305	0	3	98	15,8	8.387	1.417	171
52	34.756	24.752	445.150	4	103	51,8	38.251	3.880	2.024
17	14.478	2.920	0	5	48	9,4	6.298	669	261
2.627	37.292	11.790	286.331	4	126	31,2	19.589	3.198	1.168
11	184	7.066	114.528	3	72	22,1	12.189	1.337	240
23	9.244	8.724	134.898	3	113,8	19,0	12.378	1.978	531
89	279.519	56.387	1.246.132	10	297,4	161,2	96.234	12.540	17.324
3.818	53.452	17.910	393.618	8	139	51,6	27.211	4.946	1.729
2.349	69.036	25.005	520.000	9	227	49,1	33.272	4.886	1.032
14	25.535	10.569	216.105	6	137	23,7	14.539	2.271	1.909
910	27.845	14.920	247.600	7	163	37,6	23.563	5.294	967
3.578	14.619	9.168	0	7	162,2	27,7	16.532	1.765	778
4.447	108.896	30.953	417.584	6	206	87,8	56.591	9.880	15.282
120	248	2.254	45.422	3	44	5,0	3.307	644	38
2.619	27.075	15.983	287.322	6	161	43,3	29.410	4.216	2.163

Folkebiblioteker 2008

Kommune	Indbyggertal i betjeningsområdet pr. 1.1. 2009	Bestand af monografier i alt	Seriepublikationer, antal	Tilvækst af monografier i alt	Afgang af monografier i alt	Udlån af monografier og seriepublikationer i alt	Fornyelser af monografier og seriepublikationer i alt	Interurbanindlån og -fornyelser i alt	Interurbanudlån og -fornyelser i alt
REGION MIDTJYLLAND									
Favrskov	46.248	185.658	548	13.646	14.671	466.814	160.796	15.545	2.842
Hedensted	45.954	147.242	183	7.963	20.547	244.718	55.843	29.695	6.337
Herring	85.217	569.547	3.081	33.927	35.950	919.230	922.101	19.883	208.168
Holstebro	57.267	299.083	1.272	16.464	43.271	515.936	293.519	14.825	10.959
Horsens	81.565	268.595	1.655	21.951	45.447	566.139	374.061	26.841	14.367
Ikast-Brande	40.176	177.161	880	7.245	10.748	211.844	110.993	11.761	7.086
Lemvig	21.946	85.030	905	5.004	5.406	198.669	82.215	11.062	2.296
Norddjurs	21.593	164.476	353	23.485	23.380	289.600	76.999	0	328
Odder	94.221	66.517	1.096	5.226	7.680	310.318	64.744	12.209	6.206
Randers	58.803	310.868	2.061	20.197	1.631	593.275	166.537	13.804	3.765
Ringkøbing-Skjern	4.003	258.089	763	19.514	25.993	417.734	135.417	16.185	13.714
Samsø	88.016	24.730	27	865	1.071	23.851	3.586	0	3.411
Silkeborg	56.636	269.519	2.140	23.671	32.936	889.398	425.006	4.638	52
Skanderborg	48.300	213.094	689	14.294	19.009	461.475	188.286	28.637	7.077
Skive	22.642	160.874	1.027	12.321	15.396	379.054	187.444	22.292	2.753
Struer	41.314	113.535	634	7.264	19.025	81.078	36.402	11.438	8.376
Syddjurs	38.390	180.114	381	9.874	13.615	271.563	96.394	13.783	15.720
Viborg	92.823	560.134	2.240	29.981	53.215	784.857	308.819	16.934	20.347
Århus	302.618	988.044	5.774	84.309	122.548	2.923.030	2.410.145	58.452	99.376
REGION NORDJYLLAND									
Brønderslev-Dronninglund	35.762	162.668	1.088	10.612	15.071	332.832	174.637	14.802	3.573
Frederikshavn	62.525	274.104	1.425	14.599	29.536	454.697	187.891	18.489	11.595
Hjørring	67.102	220.240	1.158	19.872	31.732	570.186	205.285	21.463	6.209
Jammerbugt	38.990	149.883	147	8.213	7.212	250.310	56.895	0	2.952
Læsø	1.993	29.366	24	1.086	877	6.104	1.106	2.220	135
Mariagerfjord	42.762	183.535	1.197	18.756	24.340	402.276	239.952	21.655	6.119
Morsø	22.098	85.341	478	5.690	12.483	165.360	89.368	14.454	2.354
Rebild	28.900	109.286	143	9.203	11.385	176.985	53.304	15.091	1.912
Thisted	45.596	174.084	802	20.828	20.217	319.593	74.355	15.291	4.514
Vesthimmerland	38.495	139.283	59	8.939	34.974	239.384	84.408	13.247	4.603
Aalborg	196.292	696.727	5.724	54.544	83.311	1.839.453	1.230.219	53.354	104.714
HELE LANDET	5.511.355	24.756.941	138.054	1.735.202	2.663.665	48.163.111	26.315.648	1.819.475	2.027.860

Bestand af elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal titler	Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal download	Antal aktive lånere	Antal besøg i biblioteket	Antal betjeningssteder	Åbningstimer i alt pr. uge	Personale i alt, antal årsværk	Bruttodriftsudgifter i alt i 1.000 kr.	Materialeudgifter i alt i 1.000 kr.	Indtægter i alt i 1.000 kr.
120	1.104	12.673	0	4	150	23,1	15.992	2.550	954
2.094	13.156	7.932	159.297	6	124	21,3	13.138	1.944	564
4.038	153.955	23.429	516.235	6	194	79,7	51.547	6.211	12.997
18.056	45.960	19.698	300.000	4	106,4	43,2	23.665	3.833	1.681
5.323	49.597	19.485	277.645	7	117	53,3	37.323	4.233	3.123
19	10.801	9.266	182.062	6	107	23,2	13.854	1.436	1.078
137	1.400	5.794	124.423	2	63	12,3	8.624	1.054	363
11	13.015	9.297	133.167	5	120	24,3	13.420	2.073	460
1.360	6.363	7.464	148.719	2	38	10,7	6.619	1.191	545
2.267	56.584	30.053	569.042	6	173,5	76,8	45.505	5.452	3.440
129	13.999	15.662	359.000	6	198,5	33,9	24.049	3.641	2.136
0	31	1.219	0	2	25	3,2	1.714	195	25
2.597	0	28.578	644.719	7	209	77,0	42.194	5.760	3.135
120	1.321	15.191	0	11	187,5	32,5	18.990	3.679	918
21	18.587	12.888	213.969	2	89,5	36,6	17.776	2.319	1.130
16	8.015	7.170	126.522	3	64,7	18,3	10.042	1.424	617
129	548	9.661	177.493	7	162	25,5	15.837	1.867	265
2.353	40.393	22.285	453.887	11	268	60,7	45.097	6.094	5.185
39.277	254.693	89.821	1.881.846	19	570,4	213,2	133.135	17.022	19.208
21	16.182	11.065	232.496	4	120,5	24,7	15.001	0	488
25	28.779	18.074	417.338	6	148	52,7	27.869	3.080	1.594
604	49.359	19.743	474.808	6	168,5	42,6	31.484	3.705	275
11	5.417	8.360	0	5	136,5	21,1	12.123	1.382	216
132	5	750	16.000	2	43	2,2	964	108	14
120	11.022	13.229	363.452	6	174,5	26,7	17.723	3.650	306
131	2.172	5.970	109.031	1	43	15,5	10.016	1.186	610
72.381	10.042	6.277	0	5	90,1	11,2	8.870	0	133
1.088	1.028	12.081	162.515	6	122,5	35,8	19.202	3.233	616
17	83	8.871	225.412	4	111,5	19,7	12.346	2.132	363
74.292	146.104	62.689	1.730.452	19	582	188,4	99.322	13.130	16.349
484.093	3.481.464	1.705.249	34.390.072	510	13.938	4.629	2.799.424	362.423	264.992

Statslige Lovbiblioteker

Udvalgte nøgletal

Statslige Lovbiblioteker 2008

	Bestand i alt, antal fysiske enheder	Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer	Tilvækst i alt, antal fysiske enheder	Afgang i alt, antal fysiske enheder	Udlån i alt eksklusiv fornyelser	Fornyelser i alt af udlån
1. NATIONALBIBLIOTEKER						
Det Kongelige Bibliotek	22.998.119	27.351	73.447	4.640	661.335	750.088
Statsbiblioteket	4.644.658	40.278	184.838	38.512	737.953	368.186
I alt (2 biblioteker)	27.642.777	67.629	258.285	43.152	1.399.288	1.118.274
2. UNIVERSITETS- BIBLIOTEKER OG BIBLIOTEKER VED ANDRE HØJERE UDDANNELSESINSTITUTIONER						
Arkitektskolen Aarhus Biblioteket	63.041	183	18355	1.262	21.267	35.019
CBS Bibliotek	449.059	511	7.970	18.361	198.656	261.362
Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	181.265	459	15.573	0	11.742	1.935
Danmarks Kunstbibliotek	1.215.796	287	3.831	2.872	42.530	62.724
Danmarks Tekniske Informationscenter	679.296	359	12.358	6.853	31.162	0
Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums Bibliotek	62.891	116	1.542	2.491	14.596	2.066
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek	78.131	223	1.388	2.204	54.521	62.333
Københavns Universitet.						
Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek	690.772	1.225	2.467	162	52.699	29.097
Københavns Universitet. Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek	52.255	94	19138	4.175	15.270	1.416
Roskilde Universitetsbibliotek	837.701	1.553	2.383	755	210.597	166.971
Syddansk Universitetsbibliotek	1.614.062	3.288	6203	3.000	247.200	295.730
Aalborg Universitetsbibliotek	876.978	1.578	227	38.524	167.493	509.770
Aarhus Universitet. ASB Biblioteket	179.499	256	13.109	1.450	88.996	73.559
Aarhus Universitet. Danmarks Pædagogiske Bibliotek.	1.443.846	1.243	1.021	18.831	159.008	413.600
I alt (14 biblioteker)	8.424.592	11.375	105.565	100.940	1.315.737	1.915.582
3. BIBLIOTEKER VED ANDRE VIDEREGÅENDE UDDANNELSESINSTITUTIONER						
Campusbiblioteket Rådmandsmarken	37.170	208	1.747	1.526	22.914	17.595
Danmarks Medie- og Journalisthøjskole. Biblioteket	14.581	242	785	5.251	2.184	359
Professionshøjskolen Metropol.						
Den Sociale Højskole i København. Biblioteket	31.300	239	3565	962	18.122	10.659
Københavns Tekniske Bibliotek	35.964	83	731	1.176	12.254	9.583
Professionshøjskolen Metropol. Sygeplejefagligt Bibliotek	28.471	120	1.655	3.681	28.594	18.656
UC Vest Biblioteket	104.401	417	6.659	21.041	48.961	99.970
VIA University College. Bibliotekerne	524.889	1.923	38.754	23.861	306.008	316.372
Århus Tekniske Bibliotek	20.914	66	437	1.505	12.546	11.020
Aarhus Universitet. Handels- og Ingeniørhøjskolens Bibliotek	29.581	76	653	700	10.522	7.416
I alt (9 biblioteker)	827.271	3.374	54.986	59.703	462.105	491.630
4. SPECIALBIBLIOTEKER						
Det Administrative Bibliotek	151.293	9	1.214	541	13.190	8.984
Arbejdermuseet og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv	2.309.986	1.017	0	0	6.483	6.303
Danmarks Statistik Bibliotek og Information	0	2.071	0	0	1.060	1.331
Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder	118.736	0	2980	1.987	9.903	9.255
Dansk Polarcenter. Biblioteket	59.335	124	1180	892	1.414	123
Det Danske Filminstituts Bibliotek	172.352	393	116092	164	15.531	10.979
Det Danske Kunstindustrimuseums Bibliotek	548.922	0	17.403	0	68.619	1.070
Flyvevåbnets Bibliotek*	34.351	44	1.812	1.344	4.384	607
Det Kongelige Garnisonsbibliotek	92.984	289	3.659	11.060	6.711	4.235
KVINFO. Center for information om kvinde- og kønsforskning	28.212	103	478	2	6.710	7.190
Marinens Bibliotek*	143.368	105	2.071	489	5.097	644
Patent- og Varemærkestyrelsen. Biblioteket	11.540	189	1524	50	148	0
Søfartens Biblioteks Studiecenter	12.679	88	644	37	6.668	548
Det Udenrigspolitiske Selskabs Bibliotek	15.400	60	400	0	700	0
I alt (14 biblioteker)	3.699.158	4.492	149.457	16.566	146.618	51.269
Statslige lovbiblioteker i alt (39 biblioteker)	40.593.798	86.870	568.293	220.361	3.323.748	3.576.755

* tal for elektronisk download opgives via Det Kongelige Garnisonsbibliotek

Heraf: Interurbanlån i alt inklusiv fornyelser	Heraf: Interurbanlån i alt inklusiv fornyelser	Elektroniske ressourcer antal titler, eksterne servere	Elektroniske ressourcer antal download, eksterne servere	Antal aktive lånere	Antal fysiske besøg	Personale i alt, antal årsværk	Omkostninger i alt i 1.000 kr.	Indkøb i alt af fysiske og elektroniske materialer i 1.000 kr.	Indtægter i alt i 1.000 kr.
89.787	16.485	318.549	2.938.363	28.753	902.927	393,8	206.878	46.853	16.096
587.054	36.956	97.483	1.958.915	21.623	364.845	232,2	155.215	30.466	16.509
676.841	53.441	416.032	4.897.278	50.376	1.267.772	626,0	362.092	77.318	32.605
1.987	539	10	1.138	1.413	0	4,7	2.283	398	57
53.978	3.569	28.889	1.030.794	18.525	1.139.307	47,2	37.672	5.920	1.239
2.758	411	40.158	1.841	1.365	0	4,1	3.197	1.134	0
7.990	302	227	219	6.553	0	16,9	12.347	1.016	61
0	12.940	42.718	770.179	4.354	171.734	45,2	50.659	24.946	1.166
618	39	0	0	1.195	0	4,6	2.341	146	59
3.843	49	42.202	17.035	3.445	53.096	13,3	7.248	1.032	249
8.853	4.952	8.084	98.974	3.730	108.221	32,9	21.656	5.387	155
473	1.583	14.957	41.283	944	46.627	8,9	6.540	2.254	70
78.807	7.696	55.814	475.521	9.288	102.564	40,6	28.394	8.725	2.276
66.545	31.355	122.854	1.119.470	10.726	0	94,2	70.428	27.719	1.426
109.117	10.339	166.310	649.468	10.716	177.461	69,6	55.066	17.683	610
9.856	5.374	16.291	127.614	5.125	414.990	26,9	17.474	3.548	1.800
64.761	7.166	44.662	0	8.975	94.236	33,0	19.430	4.321	1.693
409.586	86.314	583.176	4.333.536	86.354	2.308.236	442,1	334.734	104.227	10.862
7	311	4.350	16.194	2.327	57.731	5,9	2.329	364	9
147	143	10	0	642	0	3,6	1.825	475	0
1.402	672	38	0	4.015	0	3,5	510	435	0
1.004	957	7536	6.933	3.074	0	4,8	2.915	581	80
301	913	4.005	16.194	3.789	44.751	4,9	2.743	475	57
2.564	2.605	7.026	0	8.631	0	6,9	3.788	489	136
8.170	12.405	76.974	34.560	7.782	21.269	50,3	26.028	4.831	524
3.973	1.487	5.175	11.723	1.459	0	5,7	3.217	660	41
1.874	1.137	0	0	1.431	0	4,0	2.024	602	270
19.442	20.630	105.114	85.604	33.150	123.751	89,6	45.379	8.911	1.117
1.465	1.172	0	11.075	2.564	0	9,7	783	779	74
1.301	0	0	0	525	1.092	7,8	0	0	0
87	97	0	0	241	3.126	10,0	5.328	1.579	1.091
3.733	968	2.652	0	1.113	5.633	5,3	3.708	1.352	78
425	43	1	0	0	1.232	1,1	108	91	2
3.697	4	70	217	1.420	4.770	7,6	4.244	901	55
2.049	0	1	0	0	5.466	6,4	2.818	241	0
2.447	67	382	0	373	0	5,8	2.006	174	5
3.982	568	850	23.171	791	0	8,6	255	0	60
2.373	0	264	0	617	1.598	7,2	3.434	236	15
1.529	36	382	0	743	0	4,8	1.800	128	23
3	6	56	0	0	275	1,3	851	400	3
842	32	9	0	1.127	0	2,1	76	76	0
0	0	0	0	50	0	0,5	320	55	0
23.933	2.993	4.667	34.463	9.564	23.192	78,2	25.729	6.011	1.405
1.129.802	163.378	1.104.322	9.350.881	179.444	3.722.951	1235,9	767.934	196.468	45.989

Øvrige forskningsbiblioteker

Udvalgte nøgletal

ØVRIGE FORSKNINGSBIBLIOTEKER 2008
**BIBLIOTEKER VED VIDEREGÅENDE
 UDDANNELSESINSTITUTIONER**

	Bestand i alt, antal fysiske enheder	Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer	Tilvækst i alt, antal fysiske enheder	Afgang i alt, antal fysiske enheder	Udlån i alt eksklusiv fornyelser	Fornyelser i alt af udlån
BEC Business	6.455	35	759	1.560	1.941	0
Biblioteket for Uddannelsescenter Herning & Ikast Seminarier	30.372	212	3.829	3.505	5.876	2.493
Bornholms Erhvervsskole	57.402	0	4.439	3.999	16.389	754
Bornholms Sundheds- og Sygeplejeskole	Har ikke indberettet statistik					
Business College Horsens	5.990	22	515	260	2.640	0
Business College Syd	11.722	0	698	1.306	2.555	0
CELF. Center for Erhvervsrettede Uddannelser	0	0	0	0	0	0
CPH WEST. Uddannelsescenter København Vest	16.551	21	1.477	96	3.054	0
Dalum Landbrugsskole	18.506	140	84	0	120	6
Danmarks Designskoles Bibliotek	15.609	90	1.078	1.719	8.778	7.215
Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse	27.477	84	500	0	2.419	8.567
Danmarks Mediemuseum	9.360	15	150	0	25	0
Den Frie Lærerskole	30.271	0	752	378	4.411	287
Det Danske Udvaldte Arkiv	Har ikke indberettet statistik					
Det Jyske Musikonservatorium	43.971	100	1.249	0	6.471	4.334
Diakonissestiftelsen. Social- og Sundhedsskolen	Har ikke indberettet statistik					
Erhvervsakademiet København Nord	10.680	46	1.238	1.141	4.032	7.334
Erhvervsarkivet. Statens Erhvervshistoriske Arkiv	Har ikke indberettet statistik					
Erhvervsskolen Nordsjælland. Studicentret. HTX	14.000	42	3.000	0	8.290	50
Erhvervsskolerne Års	7.347	35	796	473	1.045	46
Esbjerg Handelsskole	7.183	38	384	78	739	5
EUC NORD. Biblioteket - Hestkærvej	27.245	187	2.731	1.591	3.862	1.868
EUC Nordvest	Har ikke indberettet statistik					
EUC Nordvestsjælland	13.613	34	0	0	0	0
EUC Vest	32.725	51	4.155	2.123	17.636	5.462
EUC Syd. Mediateket	Har ikke indberettet statistik					
Frederikshavn Handelsskole	5.008	32	17	5	0	0
Grenaa Handelsskole	6.092	15	202	0	1.403	0
Handelsskolen Minerva	15.000	0	2.000	500	6.100	0
Handelsskolen Sjælland Syd	7.903	20	121	390	2.126	0
Holstebro Handelsskole	6.616	25	371	59	1.026	0
Holstebro Tekniske Skole	4.403	38	1.658	84	2.196	53
IBC	34.452	0	5.421	2.335	15.602	2.642
Jordbrugets UddannelsesCenter Århus/Beder	6.888	150	567	46	3.810	482
Jordbrugets UddannelsesCenter Århus/Vejlby	5.655	160	1.274	388	2.010	145
Køge Handelsskole	52.694	5	120	45	2.028	88
Mercantec	19.409	59	1.681	1.551	5.537	1.754
Niels Brock	7.822	57	1.167	372	3.449	1.433
Nordjyllands Erhvervsakademis Biblioteker	27.432	0	3.226	1.342	10.137	3.647
Nordjysk Musikonservatorium	32.961	41	1.779	307	5.028	6.957
Panum Bibliotek	30.000	47	670	12.000	65.788	0
Professionshøjskolen Metropol. Biblioteket Herlev	27.790	0	1.571	2.721	32.987	46.955
Professionshøjskolen Metropol. Frederiksberg Seminarium	27.236	101	1.840	2.814	22.901	7.193
Professionshøjskolen Metropol. Suhrs Seminarium	13.194	0	1.203	189	4.026	4.364
Professionshøjskolen UCC. Blaagaard Seminarium	44.861	157	2.649	2.712	12.653	7.943
Professionshøjskolen UCC. Dannerseminariet.						
Jægerspris Socialpædagogiske Seminarium	12.771	0	1.200	120	10.500	1.400
Professionshøjskolen UCC. Frøelseseminariet	Har ikke indberettet statistik					
Professionshøjskolen UCC. Gladsaxe Seminarium	Har ikke indberettet statistik					
Professionshøjskolen UCC. Hovedstadens Pædagogsem.	8.092	30	545	182	4.589	2.358
Professionshøjskolen UCC. Højvangseminariet	20.005	42	1.838	134	14.748	9.733
Professionshøjskolen UCC. Københavns Dag- og Aftensem.	50.990	250	3.753	9.432	25.476	8.630
Professionshøjskolen UCC. Københavns Socialpædagogiske Seminarium	11.285	0	1.065	711	10.211	0
Professionshøjskolen UCC. N. Zahles Seminarium	Har ikke indberettet statistik					
Professionshøjskolen UCC.						
Pædagoguddannelsen Højvang/Ballerup	10.574	40	926	407	8.856	2.251
Professionshøjskolen UCC.						
Pædagoguddannelsen København/Hartmannsvej	12.078	115	782	671	8.208	1.702

Delsum af udlån: Interurbanudlån, i alt inklusiv fornyelser	Delsum af udlån: Interurbanindlån, i alt inklusiv fornyelser	Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal titler	Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal download	Personale i alt, antal årsværk	Bruttodrifts-omkostninger i alt i 1.000 kr.	Heraf: fysiske og elektroniske materialer i 1.000 kr.
0	0	49	0	1,5	629	7
121	555	53	0	3,8	2.168	548
0	1.043	12	0	2,0	915	160
40	40	12	0	1,5	5.330	30
45	305	14	0	1,0	664	220
0	0	0	0	1,0	526	155
0	0	21	0	5,0	775	215
6	0	2	12	0,3	279	153
284	290	657	252	2,5	899	203
151	46	0	0	1,3	580	130
25	0	0	0	0,2	0	0
89	871	0	0	1,1	299	43
0	0	3	0	1,7	1.026	226
17	14	37	0	1,5	890	440
0	20	329	4	1,5	620	220
0	264	0	0	0,7	0	0
7	135	4	1	1,0	376	96
152	755	20	0	2,0	149	149
0	0	9	0	0,8	0	0
189	135	5	0	1,0	752	384
0	0	2	0	0,7	277	77
110	110	0	0	0,0	51	51
100	50	6	0	2,5	800	250
0	0	0	0	0,8	402	100
0	231	26	0	0,9	381	82
0	554	39	413	1,3	420	120
532	1.004	24	0	6,1	2.775	354
0	318	6	0	1,0	535	235
485	410	5	0	0,3	104	104
69	5	4	0	1,0	567	167
37	214	122	0	1,4	726	95
23	17	40	0	1,5	744	244
1.393	736	30	0	4,0	0	0
0	43	0	0	1,2	621	112
63	393	27	0	5,7	2.406	462
0	0	5	16.194	3,6	1.603	211
15	25	1.169	68	2,0	831	3
0	0	21	0	1,5	490	490
10	0	0	0	2,3	0	0
0	38	0	0	0,7	200	0
10	16	1	0	0,9	415	75
153	87	348	0	1,5	461	58
226	0	0	0	1,9	305	305
0	0	0	0	1,3	100	100
404	110	689	0	1,0	430	80
0	0	0	0	1,3	85	85

ØVRIGE FORSKNINGSBIBLIOTEKER 2008

	Bestand i alt, antal fysiske enheder	Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer	Tilvækst i alt, antal fysiske enheder	Afgang i alt, antal fysiske enheder	Udlån i alt eksklusiv fornyelser	Fornyelser i alt af udlån
Professionshøjskolen UCC. Pædagoguddannelsen København/Strandvejen	13.604	0	1.225	1.744	11.268	1.086
Professionshøjskolen UCC. Pædagoguddannelsen Nordsjælland	14.937	44	1.243	924	6.630	3.400
Professionshøjskolen UCC. Skovtofte Socialpædagogiske Seminarium	6.762	18	591	236	5.134	1.870
Professionshøjskolen UCC. Sygeplejerskeuddannelsen Nordsjælland	12.858	40	1.405	1.190	22.093	6.988
Roskilde Handelsskole	7.107	0	403	1.808	2.118	0
Rytmsk Musikonservatorium	12.000	0	600	0	0	0
Selandia CEU	10.700	0	500	0	4.060	400
Silkeborg Handelsskole	5.001	44	373	660	3.374	355
Skive Handelsskole	Har ikke indberettet statistik					
Skive Tekniske Skole	15.987	5	1.364	180	5.197	3
Skolen for Social- og Sundhedsuddannelser	6.600	40	439	1.934	11.019	486
Social- og Sundhedsskolen. Fredericia	Har ikke indberettet statistik					
Social- og Sundhedsskolen. København	Har ikke indberettet statistik					
Social- og Sundhedsskolen. Silkeborg	20.236	0	4.246	1.210	5.640	79
SOSU Nykøbing F.	6.569	0	0	0	4.102	531
SOSU Næstved	Har ikke indberettet statistik					
SOSU-uddannelser Greve	17.810	48	1.937	1.672	7.884	0
Sundhedsvidenskabeligt Bibliotek. Hillerød Hospital	15.444	25	464	200	1.253	676
Svendborg Erhvervsskole	Har ikke indberettet statistik					
Syddansk Erhvervsskole. Biblioteket Odense	11.144	96	743	537	4.554	1.792
University College Lillebælt	275.480	1.107	29.928	21.038	134.843	221.729
University College Nordjylland	153.918	588	12.222	19.392	97.122	119.915
University College Sjælland	234.086	701	14.987	20.467	98.028	56.976
University College Syd	104.315	367	6.526	2.690	46.428	58.654
Vejle Handelsskole	11.899	38	1.371	853	5.070	979
Vestfyns Handelsskole	Har ikke indberettet statistik					
Århus Købmandsskole. Erhvervsakademiet	25.044	120	3.203	1.919	8.580	2.951
Århus Social- og Sundhedsskole. Sosubibliotek	5.450	65	655	600	19.157	
I alt	1.874.641	5.882	149.905	137.000	875.232	627.021
SPECIALBIBLIOTEKER						
AKF. Anvendt KommunalForskning	1.098	40	61	1.851	0	0
Ankestyrelsen	Har ikke indberettet statistik					
Banedanmark. Økonomi. IT. IT-Drift. Dokumenthåndtering	6.432	39	274	7	260	2
Botanisk Centralbibliotek	156.500	920	209	0	9.653	332
Center for Aktiv Beskæftigelsesindsats	Har ikke indberettet statistik					
Danmarks Blindebibliotek	0	0	0	22.030	863.658	0
Danmarks Meteorologiske Institut	Har ikke indberettet statistik					
Aarhus Universitet. Danmarks Miljøundersøgelser. Afdelingerne for Ferskvandsøkologi m.m.	Har ikke indberettet statistik					
Aarhus Universitet. Danmarks Miljøundersøgelser	Har ikke indberettet statistik					
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig e.V.	433.254	0	23.490	24.472	238.511	146.016
Dansk Folkemindesamlings Bibliotek	47.100	0	600	0	838	0
Aarhus Universitet. Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultetsbibliotek. Flakkebjerg	Har ikke indberettet statistik					
Aarhus Universitet. Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultetsbibliotek. Årslev	Har ikke indberettet statistik					
Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø	28.446	53	169	11	226	31
Deutsche Bücherezentrale und Zentralbücherei Apenrade	230.011	0	18.120	18.399	195.393	79.837
DHI	60.200	300	200	100	0	0
DR ARC Bibliotek	50.000	190	912	650	13.092	2.635
DSI. DSI-biblioteket	Har ikke indberettet statistik					
Farvandsvæsenet	Har ikke indberettet statistik					
Finanstilsynets Bibliotek	2.500	290	125	2.525	300	150
Fiskeri- og Søfartsmuseet Saltvandsakvariet	7.388	0	0	0	336	0
FOFT Forsvarets Forskningstjeneste	Har ikke indberettet statistik					
Folketingets Bibliotek. Arkiv og Oplysningstjeneste	254.061	1.261	1.630	3.303	3.314	1.928
Force Institutet. INFOcentret	Har ikke indberettet statistik					

Delsum af udlån: Interurbanudlån, i alt inklusiv fornyelser	Delsum af udlån: Interurbanindlån, i alt inklusiv fornyelser	Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal titler	Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal download	Personale i alt, antal årsværk	Bruttodrifts-omkostninger i alt i 1.000 kr.	Heraf: fysiske og elektroniske materialer i 1.000 kr.
0	0	1	0	0,0	0	0
0	130	400	0	1,5	678	98
0	4	2	0	0,7	312	77
0	773	10	0	1,4	832	242
332	0	0	0	1,9	181	181
0	0	0	0	1,2	80	80
40	90	0	0	1,8	0	0
0	120	14	33	1,3	759	188
0	319	2	0	1,0	337	50
539	0	0	0	1,8	200	200
0	0	0	2.003	1,0	70	70
0	0	0	0	1,2	550	150
0	114	0	0	0,8	397	96
25	925	7.106	0	1,9	1.460	800
913	0	9	0	1,6	703	213
5.215	3.442	23	0	21,2	10.558	2.378
8.286	1.504	5.800	0	18,4	8.859	1.137
4.158	8.667	1.008	10.621	20,4	10.465	1.580
788	956	1.205	711	9,2	4.129	784
70	483	0	0	1,2	550	200
171	325	8	0	3,5	1.620	420
55	342	0	0	1,8	995	132
25.348	27.028	19.379	30.312	172,6	76.340	16.311
0	840	2.803	0	0,5	510	510
57	0	0	0	0,7	750	450
4.719	0	50	0	3,0	480	480
0	272	0	0	18,9	28.596	0
0	0	0	0	0,0	0	0
25	0	1	0	0,1	111	61
0	1.025	2.502	3.015	1,5	937	303
1.791	5.770	0	0	14,3	8.358	1.234
0	1.000	52	0	1,5	600	0
0	723	10	0	2,0	1.295	545
0	0	0	0	1,0	983	983
0	0	0	0	0,1	0	0
423	404	0	0	19,5	4.750	4.750

ØVRIGE FORSKNINGSBIBLIOTEKER 2008

	Bestand i alt, antal fysiske enheder	Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer	Tilvækst i alt, antal fysiske enheder	Afgang i alt, antal fysiske enheder	Udlån i alt eksklusiv fornyelser	Fornyelser i alt af udlån
Fredericia og Kolding Sygehus. Fagbiblioteket	0	52	0	0	0	0
Glostrup Hospital. Medicinsk Bibliotek	0	0	600	2.500	908	589
Herlev Hospital. Fagbiblioteket	11	0	271	0	3.799	0
Konkurrencestyrelsen	6.538	163	504	172	62	121
Kriminalforsorgens Bibliotek	0	31	0	0	317	0
Køge Sygehus. Fagbiblioteket	Har ikke indberettet statistik					
Løgumkloster Kirkemusikskole	3.474	123	235	0	135	5
Medicinsk Museion	29.830	2	43	240	0	0
Miljøkontrollen	Har ikke indberettet statistik					
Museologisk Bibliotek	Har ikke indberettet statistik					
Nationalmuseets Bibliotekstjeneste	0	0	0	0	314	0
Nordisk Institut for Asienstudier	88.475	0	2.010	500	5.105	6.516
Politiets Efterretningsstjeneste	Har ikke indberettet statistik					
Psykatrien i Vordingborg	650	10	120	10	68	0
Psykiatrisk Center Glostrup. Fagbiblioteket	3.000	31	90	0	2.744	124
Psykiatrisk Center Sct. Hans. Fagbiblioteket	16.798	47	298	20	2.387	1.824
Psykiatrisk Informationscenter	Har ikke indberettet statistik					
RCT Documentation Centre	50.000	0	2.102	0	7.051	0
Regionshospitalet Horsens. Brædstrup og Odder	Har ikke indberettet statistik					
Regionshospitalet Viborg. Fagbiblioteket	0	0	0	0	3.274	0
Rigshospitalet. Medicinsk forskningsbibliotek	0	0	0	0	175	0
Roskilde Sygehus. Fagbiblioteket	5.000	143	2.000	2.000	0	0
Råstofdirektoratet	Har ikke indberettet statistik					
Servicestyrelsen	Har ikke indberettet statistik					
SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd	Har ikke indberettet statistik					
Statens Serum Institut	11.000	40	15	0	6.180	70
Sundhedsstyrelsen. Biblioteket	11.116	356	408	1.044	274	0
Sydvestjysk Sygehus/Esbjerg. Medicinsk Bibliotek	Har ikke indberettet statistik					
Sygehus Sønderjylland/Sønderborg	24.344	147	804	859	2.263	85
Sygehus Vendsyssel. Medicinsk Bibliotek	Har ikke indberettet statistik					
Teologisk Pædagogisk Center Løgumkloster	25.510	0	481	0	85	0
Vejdirektoratet. Vejsektorens Fagbibliotek	18.010	0	15	8	500	30
Vejdirektoratets Bibliotek	9.500	0	100	0	0	0
Vendsyssel Historiske Museum Historisk Arkiv	35	50	510	15	93	9
Videncenter for Synshandicap	Har ikke indberettet statistik					
Aalborg Sygehus. Medicinsk Bibliotek	0	290	268	0	1.000	698
Århus Kommunehospital Øjenafdelingen	Har ikke indberettet statistik					
Århus Universitetshospital/Psykiatrisk Hospital i Århus	68.486	0	1.058	158	8.176	2.420
Århus Universitetshospital/Århus Sygehus	0	0	0	0	213	0
I alt	1.648.767	4.578	57.722	80.874	1.370.704	243.422
Øvrige forskningsbiblioteker i alt	3.523.408	10.460	207.627	217.874	2.245.936	870.443

Delsum af udlån: Interurbanudlån, i alt inklusiv fornyelser	Delsum af udlån: Interurbanindlån, i alt inklusiv fornyelser	Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal titler	Elektroniske ressourcer på eksterne servere, antal download	Personale i alt, antal årsværk	Bruttodrifts-omkostninger i alt i 1.000 kr.	Heraf: fysiske og elektroniske materialer i 1.000 kr.
0	0	0	0	1,2	15	15
0	1.107	0	0	1,0	260	260
0	3.296	0	0	18,0	273	273
0	0	47	0	0,4	707	627
0	53	1	0	1,3	181	181
35	3	1	0	0,1	66	15
0	0	0	0	0,0	15	15
314	0	0	0	6,3	0	0
1.756	700	1.290	0	3,7	2.774	1.275
5	139	0	0	0,5	266	35
719	0	24	2.061	1,0	184	184
63	454	8	0	1,5	663	71
0	928	5.520	0	3,5	1.851	345
0	0	4.213	0	3,0	1.150	1.150
0	4.622	8.059	0	1,6	1.484	803
0	1.322	9.012	0	1,6	1.127	552
1.630	100	5.405	32.000	1,0	2.350	2.000
134	505	3.565	0	2,4	555	555
43	690	10.708	5.767	1,8	1.024	455
35	500	1	0	0,8	506	168
70	150	703	0	1,5	700	250
0	0	0	0	1,0	0	0
16	50	7	4	1,7	285	34
0	2.444	6.456	0	5,0	5.017	3.180
755	829	10.294	675	9,2	4.123	718
135	430	0	1.183	1,0	0	0
12.725	28.356	70.732	44.705	133,2	72.946	22.476
38.073	55.384	90.111	75.017	305,8	149.286	38.787

Institutbiblioteker

Udvalgte nøgletal

INSTITUTBIBLIOTEKER 2008

	Bestand i alt, antal fysiske enheder	Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer	Tilvækst af bøger og seriepublikationer, antal fysiske enheder	Udlån i alt	Lønoms-kostninger i 1.000 kr.	Indkøb i alt af materialer i 1.000 kr
DANMARKS TEKNISKE UNIVERSITET						
DTU Aqua- Institut for Akvatiske Ressourcer.						
Afd. F. fiskeindustriell Forskning	18.950	110	32	1.107	455	0
DTU Aqua. Institut for Akvatiske Ressourcer	620.000	0	0	1.327	0	1.400
DTU BYG	Har ikke indberettet statistik					
DTU BYG. Faggruppen Byggeledelse	Har ikke indberettet statistik					
DTU Elektro. Akustisk Teknologi	27	0	0	0	0	0
DTU Elektro. Automation and Control	225	0	0	0	0	0
DTU Elektro	Har ikke indberettet statistik					
DTU Fysik. Institut for Fysik	0	0	0	0	0	0
DTU Informatik. Informatik og Matematisk Modellering	12.000	0	150	350	400	0
DTU Kemi. Kemisk Institut	6.399	30	425	133	145	0
DTU Kemiteknik. Institut for Kemiteknik	Har ikke indberettet statistik					
DTU Management Forskerservice	15.008	0	0	4.112	0	0
DTU Management. Institut for Matematik	10.060	7	48	3	36	14
DTU Mekanik. Institut for Mekanisk Teknologi	13.430	0	195	546	0	0
DTU Miljø. Institut for Miljø & Ressourcer	15.800	118	367	955	0	0
DTU i alt 15 biblioteker	711.899	265	1.217	8.533	1.036	1.414
KUNSTAKADEMIET						
Konservingsfagligt Videncenter	Har ikke indberettet statistik					
KØBENHAVNS UNIVERSITET						
Det Humanistiske Fakultet						
Afdeling for Minoritetsstudier og						
Center for Komparative Kulturstudier	3.654	4	123	176	0	0
Afdeling for Musikvidenskab. Biblioteket	70.689	98	211	929	599	0
Afdelingsbibliotekerne for Kunst og Kulturvidenskab	91.229	390	560	0	300	0
Institut for Engelsk, Germansk og Romansk:						
Engelsk Bibliotek	33.046	32	260	88	0	0
Romansk Bibliotek	76.026	180	5.026	0	0	0
Tysk og Nederlandsk Bibliotek	23.766	30	55	0	0	0
Institut for Medier. Erkendelse og Formidling	43.143	67	697	9.301	722	33
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab:						
Finsk Bibliotek	11.356	45	196	642	280	0
Lingvistisk Bibliotek	22.260	41	167	5.182	170	36
Nordisk Bibliotek	31.351	90	226	0	601	0
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier:						
Afd. for Religionshistorie	29.171	58	321	37	340	0
Afdelingen for Asienstudier	76.577	192	1.314	841	0	0
Afdelingen for Eskimologi og Arktiske Studier	18.050.80	523	1.846	45	0	
Carsten Niebuhr Afdelingen	Har ikke indberettet statistik					
Slavisk og Nygræsk Bibliotek	66.000	25	756	0	0	0
Nordisk Forskningsinstitut:						
Det Arnemagnæanske Institut, Biblioteket	19.539	50	247	0	181	0
Institut for Dialektforskning	15.101	78	227	0	181	0
Institut for Navneforskning	17.062	92	206	0	181	0
Saxo-instituttet:						
Bibliotekerne for Almen og Europæisk Etnologi	13.093	0	194	1.110	0	0
Bibliotekerne for Forhistorisk og Klassisk Arkæologi	31.390	0	573	9.340	0	0
Biblioteket for Græsk og Latin	36.904	0	89	3.631	0	0
Biblioteket for Historie	132.080	120	1.069	4	0	8
KU HUM i alt 22 biblioteker	861.487	1.672	13.040	33.127	3.600	77
Det Juridiske Fakultet						
Det Juridiske Fakultetsbibliotek	64.000	480	2.000	4.445	4.600	430
Det Naturvidenskabelige Fakultet						
Biologisk Institut/Københavns Universitet	0	0	0	0	621	165
Datalogisk Institut	0	102	197	0	354	543
Ferskvandsbiologisk Laboratorium	Har ikke indberettet statistik					
GeoBiblioteket	0	0	0	0	0	770
Institut for Idræt	19.479	42	213	2.584	436	17
Institut for Matematiske Fags Bibliotek	Har ikke indberettet statistik					
Niels Bohr Institutet. Biblioteket	60.000	86	97	0	1.055	0
Zoologisk Museums Bibliotek	0	150	2.026	3.418	354	8
KU NAT i alt 8 biblioteker	79.479	380	2.533	6.002	2.820	1.504

INSTITUTBIBLIOTEKER 2008

	Bestand i alt, antal fysiske enheder	Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer	Tilvækst af bøger og seriepublikationer, antal fysiske enheder	Udlån i alt	Lønoms-kostninger i 1.000 kr.	Indkøb i alt af materialer i 1.000 kr
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet						
Institut for Antropologi	0	0	0	16.105	490	0
Institut for Statskundskab	26.360	80	450	45.930	853	85
Psykologisk Bibliotek	35.748	119	433	6.309	1.038	185
Sociologisk Institut	12.000	45	350	16.640	490	50
Økonomisk Institut	59.190	231	1.605	13.796	961	454
KU SAM i alt 5 biblioteker	133.298	475	2.838	98.780	3.832	774
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet						
Afdeling for Almen Medicin	Har ikke indberettet statistik					
Afdelingen for Medicinsk Videnskabsteori	Har ikke indberettet statistik					
Institut for Folkesundhed	2.765	0	0	0	0	0
Neuropatologisk Laboratorium	Har ikke indberettet statistik					
Retspsykiatrisk Klinik	3.000	50	205	466	0	0
Retsmedicinsk Institut	Har ikke indberettet statistik					
Øjenpatologisk Institut	Har ikke indberettet statistik					
KU SUN i alt 7 biblioteker	5.765	50	205	466	0	0
Det Teologiske Fakultet						
Center for Afrikastudier	10.705	0	265	1.670	158	0
Det Teologiske Fakultetsbibliotek	86.601	113	1.299	108	1.335	30
KU TEO i alt 2 biblioteker	97.306	113	1.564	1.778	1.493	30
Københavns Universitet i alt	1.235.570	3.120	21.975	144.132	16.345	2.815
SYDDANSK UNIVERSITET						
Biologisk Institut	Har ikke indberettet statistik					
Center for Græsk-Romerske Studier	22.597	22	42	14	8	0
Center for Kulturstudier	Har ikke indberettet statistik					
Center for Litteraturvidenskab og Semiotik	Har ikke indberettet statistik					
Center for Nordiske Studier	Har ikke indberettet statistik					
Center for Russiske og Østeuropæiske Studier	15.064	3	0	11	8	0
Center for Tyske Studier	19.145	14	77	184	8	0
Odense Universitetshospital	Har ikke indberettet statistik					
Institut for Oto-, Rhino- Laryngologi	1.939	1	6	3	0	0
Retsmedicinsk Institut	Har ikke indberettet statistik					
Syddansk Universitet i alt	58.745	40	125	212	24	0
AARHUS UNIVERSITET						
Det Humanistiske Fakultet						
Biblioteket for Sprog, Litteratur og Kultur	123.185	140	1.995	27.854	1.105	0
Moesgårdbiblioteket	47.593	250	2.025	12.710	824	0
Peter Skautrup Centret for Jysk Dialektforskning	7.800	10	25	15	9	0
Ringgadebiblioteket	138.000202	600	10.771	1.154	0	0
Æstetikbiblioteket	47.700	143	1.000	18.478	913	4
ÅU HUM i alt 5 biblioteker	364.278	745	5.645	69.828	4.004	4
Det Naturvidenskabelige Fakultet						
Bibliotek for Matematiske Fag	98.574	455	2.517	930	445	29
Biologisk Institut, Afdeling for Systematisk Botanik	Har ikke indberettet statistik					
Fysisk og Astronomisk Bibliotek	63.170	80	212	826	342	0
Geologisk Institut	9.175	2	815	462	400	0
Idrætsbiblioteket, Aarhus Universitet	3.253	14	400	3.472	0	0
IT-biblioteket Katrinebjerg	42.535	0	423	6.870	0	276
Kemisk Institut	0	0	0	0	340	500
Steno Biblioteket, Institut for Videnskabsstudier	24.660	17	520	1.960	378	0
ÅU NAT i alt 8 biblioteker	241.367	568	4.887	14.520	1.904	805
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet						
Center for Rusmiddelforskning	Har ikke indberettet statistik					
Institut for Statskundskab	29.540	270	869	21.653	1.028	34
Institut for Økonomi	23.584	48	797	1.300	521	273
Psykologisk Institut	27.500	58	1.076	4.500	0	412
Juridisk Bibliotek	172.300	284	2.300	21.953	940	93
ÅU SAM i alt 5 biblioteker	252.924	660	5.042	49.406	2.489	812

INSTITUTBIBLIOTEKER 2008

	Bestand i alt, antal fysiske enheder	Seriepublikationer i trykt form, antal abonnementer	Tilvækst af bøger og seriepublikationer, antal fysiske enheder	Udlån i alt	Lønombkostninger i 1.000 kr.	Indkøb i alt af materialer i 1.000 kr
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet						
Bartholin Bygningens Bibliotek	Har ikke indberettet statistik					
Biofysisk Institut	Har ikke indberettet statistik					
Institut for Fysiologi og Biofysik	0	3	25	12	0	0
Institut for Medicinsk Biokemi	10.315	0	123	0	25	0
ÅU SUN i alt 4 biblioteker	10.315	3	148	12	25	0
Det Teologiske Fakultet						
Biblioteket, Det Teologiske Fakultet	113.449	1.107	1.855	24.348	0	20
Aarhus Universitet i alt	982.333	3.083	17.577	158.114	8.423	1.641
Institutbiblioteker i alt	2.988.547	6.508	40.894	310.991	25.828	5.870

Bilag

Bilag 1: Begreber og definitioner til biblioteksstatistikken 2008

Afgang

Antal materialeenheder der er udgået af samlingen i løbet af optællingsåret. Afgang kan f.eks. finde sted ved kassation, opsigelse, svind eller ved overførsel til et andet bibliotek uden for den administrative enhed, som biblioteket indgår i.

Arbejdspladser

Antallet af arbejdspladser, som er tilgængelige for bibliotekets besøgende, opgøres i slutningen af året. Arbejdspladser inkluderer foruden læsepladser også andre steder, hvor besøgende kan benytte bibliotekets samlinger (f.eks. siddepladser med bordplads ved arbejdsstationer og i grupperum).

Arbejdsstation, til publikumsbrug

En arbejdsstation er en computer eller terminal, som står alene eller i netværk. Arbejdsstationen er til rådighed for bibliotekets brugere, som kan benytte den til f.eks. søgninger og opgaveskrivning.

Areal

Bibliotekets samlede areal skal opgøres i netto m² afrundet til nærmeste tal deleligt med 10. Der medregnes kun areal som bruges til biblioteksformål (nærmere defineret som: publikumsarealer, magasinarealer, personalearbejdspladser, udstillingsområder m.v.)

Heraf skal det opgøres, hvor mange kvadratmeter publikumsarealet og det lukkede magasinareal udgør.

Areal, lukket magasin

Lukkede magasinarealer er alle de arealer, hvor bibliotekets samlinger opbevares, og hvor der ikke er adgang for brugerne.

Areal, publikum

Publikumsarealer er alle de arealer, hvortil publikum har adgang, herunder udlån, læsesal, åbne hylder.

Arrangement

Et arrangement er en enkeltstående begivenhed organiseret af biblioteket, typisk med et litterært, kulturelt eller

uddannelsesmæssigt formål. Alle arrangementer i optællingsåret skal opgøres, uanset om adgangen er gratis eller der opkræves entré. Omfatter ikke brugerundervisning.

Bestand

Et biblioteks bestand består af alle de dokumenter, informationsressourcer og genstande, som biblioteket har erhvervet adgang til og stiller til rådighed for sine brugere. Bestanden omfatter dokumenter placeret lokalt samt ressourcer, hvortil der er erhvervet permanent eller tidsbegrænset adgang (remote resources). Adgangsrettighederne kan være erhvervet af biblioteket selv eller gennem et konsortium – der kan være givet økonomisk tilskud til at erhverve adgangsretten. Materialer, der stilles til rådighed fra andre biblioteker eller dokumentleverandører (indlån) indgår ikke i bestanden. Bestanden skal være valgt af biblioteket. I bestanden medregnes kun de materialer, der forefindes i bibliotekets samlinger pr. 31. december i optællingsåret.

Besøg

Antallet af brugere som besøger bibliotekets lokaler. Besøgstallet opgøres årligt – i optællingsåret. Antallet af besøgende opgøres ved tælling ved indgangen og/eller udgangen. Der kan anvendes manuelt, mekanisk/maskinelt eller elektronisk besøgstælling.

Besøg, virtuelt

Et besøg (brugersession) er en sekvens af brugeraktiviteter, som begynder, når en bruger etablerer forbindelse til bibliotekets website. Et besøg er uafhængigt af antallet af viste sider og elementer. Hvis brugeren er inaktiv i mere end 30 minutter, opfattes besøget som afsluttet. Når brugeren igen bliver aktiv på bibliotekets website, tælles det som et nyt besøg. Opgørelsen af antal besøg sker via et loganalyse program, hvor der er angivet en user session timeout på 30 min. Sessioner, der kun besøger forsiden og besøg fra søgerbotter, medtælles ikke. Det understreges at for folkebibliotekerne gælder det, at Bibliotek og Medier kun modtager indberetninger med tal hentet fra KPIIndex.

Betjeningsområde, kommunalt

Den kommune (befolkningsantal) som folkebiblioteket betjener. Betjeningsområdet kan omfatte flere kommuner, hvis der er indgået biblioteksforbund eller fuldstændig betjeningsoverenskomst med andre kommuner (se Bibliotekssamarbejde).

Betjeningssted

Bibliotekets betjeningssteder omfatter alle betjeningssteder med offentlig adgang omfattet af bibliotekets bruttodriftsbudget, dvs. hovedbibliotek, eventuelle filialer, servicepunkter og bogbusser.

Bibliotek

Organisation eller del af en organisation, hvis hovedformål det er at varetage indsamling, registrering, formidling og vedligeholdelse af samlingen med henblik på at imødekomme brugernes behov for information, forskning, undervisning, kultur etc. Et bibliotek kan omfatte et eller flere betjeningssteder, samlet betegnet som et biblioteksvæsen. Biblioteket inkluderer alle bibliotekets betjeningssteder med offentlig adgang omfattet af bibliotekets bruttodriftsbudget, dvs. hovedbibliotek, filialer, servicepunkter og bogbusser. Statistiske oplysninger indleveres samlet for hvert biblioteksvæsen.

- Bibliotek, central-

Centralbiblioteket er et folkebibliotek, der udover at virke som folkebibliotek, tillige af kulturministeren er udpeget til at varetage en eller flere regionale overbygningsfunktioner for folkebibliotekerne. Centralbiblioteksvirksomheden finansieres af staten.

- Bibliotek, folke-

Et folkebibliotek er et alment bibliotek, hvis formål er at betjene befolkningen i en eller flere kommuner med biblioteksydelse. Folkebibliotekernes formål og virksomhed er fastlagt i *Lov om biblioteksvirksomhed*, kapitel 1.

- Bibliotek, forsknings-

Bibliotek som primært betjener studerende og lærere ved universiteter og andre højere og videregående uddannelsesinstitutioner. Biblioteket kan fungere som offentligt bibliotek, men behøver ikke at gøre det.

- Bibliotek, institut

Bibliotek som betjener studerende og lærere ved et institut ved universiteter og andre højere og videregående uddannelsesinstitutioner. Biblioteket har almindeligvis ikke adgang for offentligheden, men kan stille sit materiale til rådighed gennem institutionens hovedbibliotek.

- Bibliotek, fællesbibliotek for skole- og folkebibliotek

Et fællesbibliotek for folke- og skolebibliotek kan rumme varierende former for og grader af integrering mellem et folkebibliotek og et skolebibliotek/pædagogisk servicecenter – fra lokalefællesskab over forskellige mellemformer til

fuldt integreret funktion. Betegnelserne *Fælles udlåns-samlinger til børn* og *Kombibiblioteker* er således et specialtilfælde.

- Bibliotek, national-

Et nationalbibliotek er et bibliotek, som har ansvar for at anskaffe og opbevare eksemplarer af alle relevante dokumenter fra det land, hvor biblioteket befinder sig. Kan også fungere som pligtafleveringsbibliotek. Definitionen indebærer, at et land kan have mere end ét nationalbibliotek.

- Bibliotek, skole-

Bibliotek, som i henhold til *Lov om folkeskolen*, § 19, stk. 2 og 3 samt § 30 a, er oprettet som et pædagogisk servicecenter ved hver selvstændig folkeskole.

- Bibliotek, uddannelses-

Bibliotek ved gymnasium og HF, folkehøjskole mv., handelsskole, teknisk skole, social- og sundhedsskole og øvrige erhvervsskoler (etatsskoler, landtransportskolen, landbrugsskoler, husholdningsskoler, økonomaskoler, søfarts-, skipper- og navigationsskoler, maskinist- og maskinmesterskoler, beskæftigelsesvejlederskoler, hospitalslaborant- og radiografiskoler, apoteksassistentskolen, fodplejeskolen, politi- og fængselsvæsenets skoler, forsvarets skoler).

- Bibliotek uden for Danmark

Bibliotek der ligger uden for Danmarks grænser, herunder Grønland og Færøerne.

Bibliotekskatalog

Samling af bibliografiske registreringer som beskriver bibliotekets samling. Katalogen gør det muligt at søge efter navn, titel og emne på et eller flere dokumenter samt lokalisere dokumenterne.

Bibliotekskommune

En bibliotekskommune er enten en enkelt kommune, der varetager egen administration af sit folkebibliotek, eller flere kommuner der ved biblioteksforbund eller fuldstændig betjeningsoverenskomst udgør en administrativ enhed under én ledelse eller én fælles administration.

Biblioteksnummer

Biblioteksnummer er det 6-cifrede nummer, som tildeles af Styrelsen for Bibliotek og Medier som det officielle biblioteksnummer.

Note 1: Folkebiblioteker

Biblioteksnummeret består biblioteksnummeret af tallet 7 + det 3-cifrede kommunenummer + et 2-cifret filialnummer. Filialnummeret er en fortløbende nummerering af filialerne/betjeningsstederne. Dog har hovedbiblioteket altid løbenummer 00. Rækkefølgen af de øvrige filialer bestemmes af biblioteket. I tilfælde af flere bogbusser har hver bus sit eget nummer. For skolebiblioteker består biblioteksnummeret af tallet 6 + det 3-cif-

rede kommunenummer + et 2-cifret filialnummer. En fælles institution for kommunes skolebiblioteker har ligeledes løbenummer 00.

Note 2: Forskningsbiblioteker

For forskningsbiblioteker består biblioteksnummeret af tallet 8 + 5 cifre

Bibliotekssamarbejde:

- Biblioteksforbund

Et biblioteksforbund er et biblioteksfællesskab mellem to eller flere kommuner, som tilsammen udgør én bibliotekskommune med et fælles biblioteksnavn.

- Fuldstændig betjeningsoverenskomst

En fuldstændig betjeningsoverenskomst er en aftale mellem to eller flere kommuner, hvor den ydende kommune varetager den totale biblioteksbetjening af én eller flere nydende kommuner. Kun den ydende kommune består som bibliotekskommune.

- Delvis betjeningsoverenskomst

En delvis betjeningsoverenskomst er en aftale, hvor den ydende kommune varetager en del af biblioteksbetjeningen af den/de nydende kommuner, som selv varetager den øvrige del af biblioteksbetjeningen. Både den ydende og den/de nydende kommuner består som bibliotekskommuner. Den delvise biblioteksbetjening kan vedrøre en geografisk del af en kommune eller en administrativt eller fagligt defineret del af biblioteksvirksomheden.

Bibliotekssystem

Database der indeholder bibliotekskatalogen og administrative oplysninger.

Bibliotekssystem, fællesskab om

Flere biblioteker afvikler deres biblioteksfunktioner integreret. Integreret betyder, at beholdning er knyttet til samme bibliografiske post for alle biblioteker, eller at de etablerer en fælleskatalog.

Biblioteksvæsen, se Bibliotek

Bogbus

Et mobilt betjeningssted der er specielt udstyret til at transportere og give (gratis) adgang til bibliotekets samlinger og services.

Brugerundervisning

Ved brugerundervisning menes på forhånd planlagt og annonceret undervisning foretaget af bibliotekspersonale for tilmeldte biblioteksbrugere. Rundvisninger som er begrænset til primært at lære brugerne at finde rundt i bibliotekets lokaler, regnes ikke som formel undervisning. Der opgøres det samlede antal afviklede undervisningslektioner og det samlede antal fremmødte deltagere inden for optællingsåret. En undervisningslektion er 45 minutter.

Bygningsdrift

Udgifter til bygningsdrift omfatter udgifter til lys, varme, rengøring, kantinedrift, nattevagt, ejendomsskatter og afgifter mv.

Bøger

En bog er et trykt dokument, som består af et antal ark, som er hæftet sammen langs den ene kant og som ikke er en seriepublikation.

Børn

Personer som er under 14 år den 31. december i optællingsåret.

CB-området

De kommuner som centralbiblioteket betjener som overbygning for boglige materialer med rådgivning og samordning, inkl. centralbibliotekskommunen.

Cd og cd-rom, fysiske

Et computerbaseret informations-, lagrings- og fremhentningsmedium baseret på laserteknik som indeholder data i tekst og/eller multimedieformater. I denne definition indgår kun enkeltstående cd'er og cd-rom'er. Cd'er og cd-rom'er som indgår i netværk opgøres afhængigt af form (database, digital monografi, av etc.) under elektroniske ressourcer.

Database:

- En database er en samling af elektronisk lagrede data eller enheder (facts, bibliografiske data og tekst) med et fælles brugerinterface og software til at fremhente og fremvise data.

En database kan udgives på forskellige maskinlæsbare medier og være lagret som filer med adgang til Internettet. Dvs. et fælles interface, som giver adgang til en pakke serier eller digitale dokumenter ofte tilbudt af et forlag eller sælger, regnes for en database. Enkelte serier eller digitale dokumenter skal tælles som digitale dokumenter.

- Bibliografisk

Bibliografiske databaser er data med bibliografiske referencer. Databaser (bibliografiske) er typisk opbygget med et specifikt formål eller relateret til et defineret emne. De kan også indeholde abstrakte. Bibliografiske databaser omfatter indeksdatabaser, men ikke bibliotekskataloger som helhed.

- Fuldtekst

Database, som indeholder den fulde tekst af hele eller meget væsentlige afsnit af et eller flere dokumenter (dvs. monografier, rapporter, tidsskriftartikler, noder etc.) I visse tilfælde føjes supplerende materiale til dokumenterne samt links til andet materiale.

Kan også indeholde bibliografisk materiale. Patenter og elektroniske tidsskrifter medtages ikke her.

- Øvrige databaser (fakta m.fl.)

En database som indeholder deskriptiv information eller numeriske data. En faktadatabase indeholder typisk specifik information, eksempelvis: vejvisere, leksika, ordbøger, statistikker og videnskabelige formler.

Direkte lån

Lån af materialer til brugere som henvender sig direkte til biblioteket, hvor lånet leveres over skranken etc. Et direkte lån omfatter også materiale sendt med posten til en låntager, samt lån fra et bibliotek, som har modtaget bestillingen fra et andet bibliotek, men hvor det långivende bibliotek leverer direkte til brugeren i stedet.

Dokument

Informationsbærende materiale som kan behandles som en enhed i en dokumentationsproces. Dokumenter kan variere i deres fysiske form og særpræg.

Dokument, digitalt (AV og digital tekst)

– *fysiske enheder*

Et digitalt dokument er en fil eller flere filelementer, der tilsammen udgør en særskilt fysisk registreret enhed under en titel. Et digitalt dokument omhandler et afgrænset emne, fremtræder i en sammenhængende helhed og er lagret digitalt i sin fulde udstrækning.

Et digitalt tekstdokumentets indhold er langt overvejende tekst, men der kan f.eks. være enkelte illustrationer.

Et AV-dokumentets indhold er i overvejende grad lyd og/eller billede som f.eks. musik, billedkunst, spillefilm eller kombinationer heraf.

Dokument, digital (AV og tekst)

– *elektroniske ressourcer*

Et digitalt dokument er en fil eller flere filelementer, der tilsammen udgør en særskilt registreret enhed under en titel og indgår i netværk. Et digitalt dokument rummer en eller flere indholdsenheder (dvs. en entydigt identificerbar tekstdel eller AV-del af et offentliggjort værk) og er lagret digitalt i sin fulde udstrækning. Dokumentet er digitaliseret af biblioteket selv eller erhvervet i digital form som en del af bibliotekets bestand.

Et digitalt tekstdokumentets indhold er langt overvejende tekst, men der kan f.eks. være enkelte illustrationer, eksempelvis e-bøger, elektroniske patenter, rapporter.

Et digitalt AV-dokumentets indhold er i overvejende grad lyd og/eller billede som f.eks. musik, billedkunst, spillefilm eller kombinationer heraf.

Dokument, grafisk

Trykt dokument hvor den billedlige repræsentation er den mest fremtrædende (kunsttryk, originale kunstværker, fotografier, plakater, tekniske tegninger etc.). Definitionen inkluderer ikke grafiske elementer i bog- eller mikroform samt AV-dokumenter.

Dokument, kartografisk

En konventionel repræsentation, i reduceret skala, af konkrete eller abstrakte fænomener som kan lokaliseres i tid og rum. Definitionen omfatter dokumenter såsom to- eller tredimensionale kort, globuser, plantegninger, reliefkort etc., men omfatter ikke atlaser og andre kartografiske dokumenter i bog- eller mikroform samt AV-dokumenter.

Download (dokument)

Fuldttekstdokument eller del af et dokument i bibliotekets elektroniske samling som er hentet fra et lagermedium med henblik på fremvisning, printning eller bevaring. Uanset form tælles en bibliografisk enhed kun som ét download.

Driftsafvikling

Et bibliotekssystem afvikles på en maskine placeret på et andet bibliotek eller hos en leverandør. Hvis der afvikles på et andet bibliotek, betragtes det som driftsafvikling, hvis systemet ikke er integreret med dette biblioteks system. Integreret betyder, at beholdning er knyttet til samme bibliografiske post for alle biblioteker, eller at der er etableret en fælleskatalog.

Driftsudgifter, ekstraordinære samt anlægsudgifter

Ekstraordinære driftsudgifter samt anlægsudgifter opgøres i denne kategori. Det er regnskabstal, ikke bevillingstal, der skal opgøres.

Driftsudgifter, øvrige

Øvrige driftsudgifter omfatter alle andre udgifter end anlægsudgifter, it-udgifter og ekstraordinære driftsudgifter. Udgifter til indbinding omfatter betaling for indbinding hos eksterne bogbindere, men ikke eventuelle udgifter til drift af eget bogbinderi.

Dvd

Digitalt lagringsmedie hvor dataene kan lagres i flere lag til tekst, lyd og især levende billeder.

Elektroniske ressourcer

En elektronisk ressource er et dokument, fil eller database (fil, filelementer, digitale data), som biblioteket stiller gratis til rådighed for brugeren (evt. med et kodeord). Med bibliotekets elektroniske ressourcer menes ressourcer, som biblioteket har haft omkostninger ved at anskaffe. Det kan være ressourcer, som biblioteket selv har udarbejdet, digitaliseret eller anskaffet gennem køb, licenser, konsortier etc. Gratis internetressourcer indgår ikke i opgørelserne.

Ressourcen skal være lagret på servere eller i databaser, som biblioteket selv driftsafvikler eller hos eksterne leverandører, som biblioteket har indgået aftale med. Den elektroniske ressource skal være registreret af biblioteket, på bibliotekets website eller i bibliotekskatalogen

med en titel og et link til ressourcen, eller også skal biblioteket have sikret, at ressourcen er tilgængelig for brugeren gennem online søgning.

Ressourcen skal være tilgængelig via netværk eller Internettet og kunne vises på brugerens eller bibliotekets arbejdsstation.

Filial

Del af en større administrativ enhed som tilbyder biblioteksservices i selvstændige lokaler enten til en særlig målgruppe (børn, fakulteter) eller til en lokalt defineret brugerkræds.

Fornyelse

Aktiv forlængelse af låneperioden på et udlån på lånerens anmodning udført af låneren selv eller ansat personale. Automatisk fornyelse i bibliotekssystemet medregnes ikke.

Fysiske enheder

En fysisk enhed er ensbetydende med den enhed, i hvilket materialet er registreret, og som kan udlånes. En fysisk enhed er adskilt fra andre enkelte enheder ved særskilt bind, hylster eller anden teknisk anordning. Som fysisk enhed regnes bind, bindekapsler, kassetter, spoler, filmruller, æsker, permer med mikrokort, enkelte mikrokort, videoer, cd'er, dvd'er, cd-rom'er etc.

Hvis antal fysiske enheder ikke kan registreres særskilt, opgøres antal fysiske enheder ved hjælp af hyldemeter (se Hyldemeter).

Fælles udlånssamlinger til børn

Fælles udlånssamlinger til børn er et specialtilfælde af fællesbibliotek for skole og folkebibliotek (se Bibliotek, fællesbibliotek for skole- og folkebibliotek)

Hyldemeter

Bestand opgøres udover fysiske enheder også i hyldemeter. Opmåling af materialet foretages på de hylder i den form materialet er stillet op på hylderne. Som omregningstal til eller fra fysiske enheder anvendes 40 bind pr. hyldemeter

Håndteringstype

Kode for folkebiblioteker som angiver om handlingen er udført af en biblioteksansat eller låneren selv.

Indbinding

Biblioteker med udgifter til indbinding skal opgøre udgiften under øvrige driftsudgifter.

Indbyggertal

Indbyggertallet er baseret på Danmarks Statistiks folketal i de enkelte kommuner pr. 1. januar i det efterfølgende år.

Indkøb

Indkøb af materialer og elektroniske ressourcer til bibliotekernes samlinger omfatter samtlige udgifter til anskaffelse af disse materialer og licenser. Porto, told og andre omkostninger skal medtages i det omfang, de konteres på materialeindkøbskontoen. Personale- og procesomkostninger til indlemmelse af materialer medtages derimod ikke.

Indtægter

Indtægter omfatter indtægter fra salg af informationstjenester, fotokopier samt øvrige indtægter. Indtægtsopgørelserne skal baseres på regnskabstal for optællingsåret. Til indtægter ved salg af informationstjenester henregnes enhver brugerbetaling til biblioteket for fremskaffelse af information, herunder f. eks porto for forsendelse til brugeren. Indtægter fra fotokopiering eller anden form for kopiering af materialer eller dele af materialer skal ligeledes specificeres. Øvrige indtægter omfatter gebyrer ved for sen aflevering, administrationsgebyrer, salg af publikationer mv.

Institutioner og personer som biblioteket har aftale med om betjening

Betjente institutioner er det antal institutioner mv., som biblioteket yder biblioteksbetjening, hvad enten det sker gennem direkte lånerbetjening på den enkelte institution eller på biblioteket, eller det drejer sig om ordninger med udstationerede depoter. Opgørelsen fordeles på ni kategorier:

- Andre

Omfatter eksempelvis antal biblioteksbetjente militære tjenestesteder.

- Biblioteket kommer

Omfatter antal tilmeldte abonnenter på 'Biblioteket kommer'. 'Biblioteket kommer' er en service til handicappede og ældre der ikke selv kan komme på biblioteket, og til hvem biblioteket bringer bøger og andet materiale.

- Børn

Med børneinstitutioner menes dagplejer, vuggestuer, børnehaver, SFO, integrerede daginstitutioner, fritidshjem, fritidsklubber mv.

- Fængsler og arresthuse

Omfatter antal biblioteksbetjente institutioner i tilknytning til kriminalforsorgen.

- Gymnasier, HF

Omfatter antal biblioteksbetjente skoler med gymnasie-, HF- og studenterkurser.

- Lydavis

Omfatter antal tilmeldte abonnenter på lydavis. Lydavis er et tilbud til blinde og andre synshandicappede, hvor

tekster om lokal information mv. er indlæst til audioafspilning.

- Skoleformer, andre

Omfatter antal biblioteksbetjente seminarier, højskoler, friskoler, sygeplejeskoler, handelsskoler, fritidsundervisning for børn og voksne, forberedelseskurser, ungdomsskoler, efterskoler, specialskoler for handicappede mv.

- Sygehuse, hospitaler mv.

Omfatter antal biblioteksbetjente somatiske og psykiatriske sygehuse.

- Voksne

Med vokseninstitutioner menes i denne forbindelse plejehjem, beskyttede boliger, daghjem, dagcentre, fængsler, pædagogiske institutioner, ældreklubber mv.

Institutioner, udlån

Udlån fra biblioteket til depot i en institution som biblioteket betjener, samt udlån der registreres og foretages på institutionen enten af personalet ansat ved biblioteket eller ved selvnotering på biblioteket.

Interurbanlån (indlån og udlån)

Lån af et dokument i dets fysiske form eller levering af et dokument eller dele af det, i kopieret form, fra et offentligt bibliotek til et andet. Lån mellem to biblioteker regnes kun som interurbanlån, hvis der er tale om lån mellem to separate administrative enheder.

Et interurbanlån foretages på baggrund af en slutbrugers anmodning til biblioteket om et specifikt dokument, som biblioteket ikke har. Et lån fra et bibliotek, som har modtaget bestillingen fra et andet bibliotek og leverer direkte til slutbrugeren, tælles som direkte lån af det långivende bibliotek, men som interurbanlån af det bestillende bibliotek.

Interurbanlån kan foregå inden for eller mellem følgende kategorier af biblioteker: folkebibliotek, forskningsbibliotek, skolebibliotek og biblioteker uden for Danmark.

Et *interurbanindlån* er betegnelsen for et lån, som det låntagende bibliotek modtager fra det långivende bibliotek.

Et *interurbanudlån* er betegnelsen for et lån fra det långivende til det låntagende bibliotek.

IT-udgifter

Alle udgifter, bortset fra løn, i forbindelse med vedligeholdelse og drift af bibliotekets it- og webtjenester.

Omfatter også investeringer i udstyr, som ikke er opgivet som anlægsudgifter, licenser til elektroniske ressourcer, kommunikationsudgifter, herunder telefonudgifter.

Kommunenummer

En 4-cifret kommunekode til identifikation af hver enkelt kommune fastsat af Indenrigsministeriet. Det første ciffer vil altid være nul (0).

Kopi

Alle former for kopiering af dokumenter til papir, f.eks. fotokopiering, kopiering af mikrofilm, print fra elektroniske ressourcer. Man skelner ikke mellem, om brugeren betaler for kopien eller ej.

Levende billeder

Sekventielle billeder lagret på et materiale, som behøver specielt udstyr til at blive vist, og som giver illusion af bevægelse, når det vises (fx film).

Lydbøger

En lydbog er en bog, der i auditiv form gengiver en tekst loyalt på tekstens egne betingelser, således at lydbogen er en egentlig erstatning for den trykte tekst. Ved lydbøger forstås såvel klausulerede (for svagtseende o. lign.) som ikke-klausulerede lydbøger.

Læsesalslån

Et læsesalslån er benyttelsen af et biblioteksmateriale (dog ej medbragte bøger til udlån) i bibliotekets lokaler og registreret som udlån af biblioteket på læsesalen. Et udlån til et andet bibliotek med en bestemmelse om, at materialet kun må anvendes i en læsesal, er ikke et læsesalslån, men et interurbanudlån.

Lønninger

Bibliotekets samlede udgifter til lønninger til personale ansat ved biblioteket skal opgøres, dvs. inkl. feriepenge, pensionsbidrag og lovpligtige arbejdsgiverbidrag af enhver art. Desuden skal eventuel modtaget refusion angives.

Låner, aktiv

En person eller institution der er registreret i bibliotekets lånerregister ved optællingsårets udløb, og som i det pågældende optællingsår er registreret for mindst en transaktion (udlån, fornyelse, aflevering, reservering, hjemkaldelse) i bibliotekets udlånssystem.

Manuskript

Et hånd- eller maskinskrevet originaldokument, hvortil også print regnes.

Materiale

Sammenhængende informationsmængde eller anden intellektuel og/eller kunstnerisk frembringelse der udgør en afsluttet enhed. Et materiale er en repræsentation af et værk eller en samling af værker som er udgivet eller betragtes som en fysisk enhed og som sådan danner udgangspunkt for en bibliografisk beskrivelse.

Materiale, ikke-katalogiseret

Ikke-katalogiseret biblioteksmateriale er fysiske enheder, som biblioteket ikke katalogiserer dokumentvis – f.eks. småtryk, pjecer, rapporter, kataloger, standarder.

Materialebetegnelse, generel

For alle folkebiblioteker gælder, at generel materialebetegnelse er koden i felt 009, delfelt a, første forekomst. For disse koder henvises til danMarc2 om felt 009, idet dog poster med koden r (lydoptagelser) indberettes med koden l, hvis felt 005 delfelt z er p eller q (lydbøger).

Materialebetegnelse, speciel

For alle folkebiblioteker gælder, at speciel materialebetegnelse er koden i felt 009, delfelt g, første forekomst. For disse koder henvises til danMarc2 om felt 009. Hvis felt 009 delfelt g ikke findes, anvendes værdien xx for trykt materiale.

Materialer, andre

Er definitionsmæssigt alle øvrige fysiske enheder end dem, der er beskrevet under fysiske enheder. Hertil hører f.eks. blindskriftsdokumenter, patenter etc.

Mikroform

Er en samlet term for ethvert medium, sædvanligvis film, der indeholder mikrobilleder og som kræver forstørrelse og behøver specialudstyr for at kunne bruges effektivt. Mikroformer omfatter både mikrofiche og mikrofilm. Dias og lignende dokumenter henføres dog til audiovisuelle dokumenter.

Monografi

Publikation i trykt eller ikke-trykt form, enten afsluttet i én del eller planlagt afsluttet i et bestemt antal dele.

Multimediemateriale

Fællesbetegnelse for elektroniske og computerstyrede produkter der er lagret på et materiale som f.eks. cd-rom eller dvd, som består af og koordinerer brugen af to eller flere udtryksformer som f.eks. tekst, billeder og lyd.

Musikalier, trykte

Et dokument hvis væsentligste indhold er repræsentation af musik, normalt ved hjælp af nodetegn. Trykte musikaler kan fremtræde som løse ark eller i bogform. Trykte musikaler skal opgøres som fysiske enheder. Uindbundne enheder (nodeark) skal opgøres, som var de indbundne enheder, der tilsammen udgør en helhed. Musiktryk i bogform regnes som trykte musikaler og ikke som bøger eller seriepublikationer. Hvis den fysiske enhed indeholder både noder og tekst, afgøres kategorien af, om teksten eller musikken dominerer. Hvis noderne kun består af nogle enkelte noderækker, regnes dokumentet som bog. Uindbundne enheder (nodeark) skal opgøres som var de indbundne enheder der tilsammen udgør en helhed.

Musikoptagelser

En musikoptagelse er musik, der er registreret på et materiale ad mekanisk, elektrisk/magnetisk eller elektronisk vej, således at den kan gengives.

Opkobling, Internettet

For at biblioteket kan siges at være opkoblet til Internettet, skal det have mindst en arbejdsstation, som er opkoblet til Internettet og som brugerne har adgang til, samt software der muliggør navigation på nettet.

Personale, årsværk og beskæftigelsesordning

Antallet af personale opgøres i årsværk med en decimal. Antal årsværk opgøres som bibliotekets samlede forbrug i indberetningsåret af årsværk i de forskellige personalekategorier. Hver kategori skal opdeles på personale, hvis aflønning er afholdt af bibliotekets ordinære lønkonto, og på personale, hvor aflønning er refunderet til biblioteket fra anden side (personale i beskæftigelsesordning, fleksjob mv.). Alle der er ansat ved biblioteket medregnes, uanset om lønudgiften helt eller delvis refunderes fra anden side, og uanset om ansættelsesforholdet har midlertidig karakter.

Ved et årsværk forstås en arbejdsmængde svarende til den fastsatte/aftalte arbejdstid for en heltidsansat på årsbasis inkl. ferie. Deltidsbeskæftigede indgår med den samme andel i bevillingstimetallet, som den pågældendes beskæftigelse udgør af den fastsatte/aftalte arbejdstid. Med en fastsat/aftalt arbejdstid på 37 timer pr. uge svarer et årsværk til 1.924 bevillingstimer.

Ansættelsesformen og ikke den enkeltes uddannelse bestemmer, hvilken personalekategori en funktion skal henføres til. Eksempelvis skal en bibliotekar uddannet fra Danmarks Biblioteksskole der er ansat som kontorpersone, henføres til kategorien 'assistenter'.

Samarbejdsaftale

En samarbejdsaftale er en skriftligt indgået aftale mellem to eller flere kommuner om samarbejde om hele eller dele af virksomheden. Aftalen beskriver kvalitet, omfang og finansieringsvilkår for de aktiviteter, der drives i fællesskab. Er der tale om samarbejde, der omfatter hele biblioteksvirksomheden med én ledelse, er der tale om én bibliotekskommune. Er der tale om samarbejde om dele af biblioteksvirksomheden, består hver kommune som en selvstændig bibliotekskommune.

Samling

Se bestand.

Seriepublikation, trykt og elektronisk

Publikation i trykt eller elektronisk form der udsendes i successive dele med numeriske og/eller kronologiske betegnelser, og som ikke stiler mod en afslutning. Seriepublikationer omfatter aviser, magasiner, tidsskrifter, årspublikationer og eventuelt serier.

Server

Som en server regnes i denne sammenhæng en funktion tilgængelig via Internettet med et lager af dokumenter. En server regnes som et biblioteks egen server, når biblioteket har ansvar for de data, som serveren rummer, uanset om biblioteket selv har foretaget digitaliseringen eller erhvervet dataene. Herunder også en server, som er placeret hos en ekstern leverandør af it-tjenester (outsourcing af it-funktion).

En server regnes som en ekstern server, når en dokumentleverandør har ansvaret for de data, som serveren rummer. En dokumentleverandør er i denne sammenhæng typisk leverandør af licensbelagte ressourcer.

Servicepunkt

Del af større administrativ enhed som tilbyder begrænset biblioteksservices med offentlig adgang i faste lokaler enten til en særlig målgruppe (børn, fakulteter) eller til en lokalt defineret brugerkreds. Et servicepunkt adskiller sig fra en filial ved servicen er begrænset f.eks. til udlån af bestilt materiale og aflevering. Et servicepunkt kan være en del af anden virksomhed: butik, postkontor, café, offentligt kontor m.v.

Sidevisning på bibliotekets website

En sidevisning er en kombination af en eller flere filer, der vises for brugeren, som en enkelt præsentation, en html-side. Siden genereres af bibliotekets web-server, men kan eventuelt hente elementer fra andre servere. Sidevisninger fra bibliotekets website skal være registreret i en transaktionslog. Dette sættes op på web-serveren. Der bør så vidt muligt anvendes 'Extended Logging'.

Søgning

En søgning defineres som en unik forespørgsel til en database. En søgeforespørgsel registreres hver gang en ny søgning foretages i databasen. En brugers browsing af et tidligere resultat tælles derfor ikke som en ny søgning.

Tilvækst

Som tilvækst regnes alle de dokumenter, informationsressourcer og genstande, der er indgået i samlingen i optællingsåret, det være sig gennem køb, gave, bytte, licensaftale, overførsler fra et andet bibliotek end den administrative enhed biblioteket indgår i, og som biblioteket stiller til rådighed for sine brugere. Kun de materialer, der er indgået i bibliotekets samling og beholdningsregisteret i optællingsåret i bibliotekets katalog pr. 31. december skal medgå som tilvækst. Tilvæksten opgøres i bruttotal, dvs. at årets afgang ikke fratrækkes.

Titel

En titel er et ord eller en række af ord i dokumenthovedet, som identificerer dokumentet og normalt adskiller det fra andre. Generelt kan det siges, at monografiens og seriepublikationens titel oftest har et tilknyttet ISBN eller nr. ISSN og det er denne titel, der skal opgøres.

Udlån

Et udlån er en materialeenhed fra bibliotekets bestand, der særskilt registreres som udlånt fra biblioteket til en personlig bruger, institution eller et bibliotek (interurbanlån, se dette) i en given periode.

Udlån, manuelt registrerede

Udlån foretaget på bibliotekets udlånssteder (filialer, bogbusser), hvor der ikke er indført elektronisk bibliotekssystem. Det manuelt registrerede udlån opgøres samlet og fremgår særskilt af statistikken, idet det ikke kan opgøres sammen med det elektronisk optalte udlån, der er fordelt på materialekategorier.

Udstilling

En udstilling er en særlig præsentation (malerier, fotografier, materialer etc.), som biblioteket har arrangeret og som fremvises over en vis periode. Det er antallet af udstillinger i optællingsåret, der skal opgøres, uanset om adgangen er gratis eller der opkræves entré.

Videobånd

Magnetbånd som elektronisk registrerer billede og lyd og som kan anvendes til visning. Videobånd er et analogt medium, men er her medtaget i sammenhæng med de enkeltstående elektroniske digitale materialer pga. den særlige interesse for disse medier.

Voksne

Personer som er 14 år og derover den 31. december i optællingsåret.

Website

Bibliotekets website udgøres af det eller de unikke domænenavnsadresse(r) biblioteket har på Internettet og som består af en samling af digitale dokumenter. Bibliotekets website indeholder de digitale dokumenter, som biblioteket giver brugeren gratis adgang til.

Website, benyttelse

Se under besøg, virtuelt

Åbningstimer

Åbningstimer er det ugentlige antal åbningstimer for hver afdeling. Timetallet angives med en decimal. Hvis der er forskellig åbningstid sommer og vinter, beregnes et årsgennemsnit.

For bogbusser anføres det ugentlige antal 'holdetimer'.

Bilag 2: Alfabetisk liste over forskningsbiblioteker med angivelse af tabel og kategori

Registret er en alfabetisk liste over de forsknings- og institutbiblioteker, der forekommer i statistikken.

Kategori 1: se tabel for statslige lovbiblioteker

Kategori 2: se tabel for øvrige forskningsbiblioteker

Kategori 3: se tabel for institutbiblioteker

Efter institutbibliotekerne er angivet, hvilket universitet biblioteket hører ind under med anvendelse af følgende forkortelser:

Danmarks Tekniske Universitet: DTU

Kunstakademiet: KA

Københavns Universitet: KU

Syddansk Universitet: SDU

Aarhus Universitet: ÅU

Bibliotek	Kategori		
Afdeling for Almen Medicin. Biblioteket. KU	3	Biologisk Institut/Københavns Universitet. Biblioteket. KU	3
Afdeling for Minoritetsstudier og Center for. KU	3	Bornholms Erhvervsskole. Biblioteket	2
Afdeling for Musikvidenskab. Biblioteket. KU	3	Bornholms Sundheds- og Sygeplejeskole. Biblioteket	2
Afdelingen for Medicinsk Videnskabsteori. Biblioteket. KU	3	Botanisk Centralbibliotek	2
Afdelingsbibliotekerne for Kunst og Kulturvidenskab. KU	3	Business College Horsens.	2
AKF. Anvendt KommunalForskning. Biblioteket	2	Business College Syd. Biblioteket	2
Ankestyrelsen. Biblioteket	2	Campusbiblioteket Rådmandsmarken	1
Arbejdermuseet og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv	1	CBS Bibliotek	1
Arkitektskolen Aarhus. Biblioteket	1	CELF. Center for Erhvervsrettede Uddannelser	2
Banedanmark. Økonomi. IT. IT-Drift. Dokumenthåndtering	2	Center for Afrikastudier. Biblioteket. KU	3
Bartholin Bygningens Bibliotek. ÅU	3	Center for Aktiv Beskæftigelsesindsats. Biblioteket	2
BEC Business. Biblioteket	2	Center for Græsk-Romerske Studier. Biblioteket. SDU	3
Bibliotek for Matematiske Fag. ÅU	3	Center for Kulturstudier. Biblioteket. SDU	3
Biblioteket for Sprog. Litteratur og Kultur. ÅU	3	Center for Litteraturvidenskab og Semiotik. Biblioteket. SDU	3
Biblioteket for Uddannelsescenter		Center for Nordiske Studier. Biblioteket. SDU	3
Herning & Ikast Seminariet	2	Center for Rusmiddelforskning. Biblioteket. ÅU	3
Biblioteket. Det Teologiske Fakultet. ÅU	3	Center for Russiske og Østeuropæiske Studier. SDU	3
Biofysisk Institut. Biblioteket. ÅU	3	Center for Tyske Studier. Biblioteket. SDU	3
Biologisk Institut. Afdeling for Systematisk Botanik. ÅU	3	CPH WEST. Uddannelsescenter København Vest. Biblioteket	2
Biologisk Institut. Biblioteket. SDU	3	Dalum Landbrugsskole. Biblioteket	2
		Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek	1
		Danmarks Blindebibliotek	2
		Danmarks Designskoles Bibliotek	2
		Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse	2
		Danmarks Kunstbibliotek	1
		Danmarks Medie- og Journalisthøjskole. Biblioteket	1
		Danmarks Mediemuseum	2
		Danmarks Meteorologiske Institut. Biblioteket	2
		Danmarks Statistik Bibliotek og Information	1
		Danmarks Tekniske Informationscenter	1
		Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder	1
		Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig e.V.	2
		Dansk Folkemindesamlings Bibliotek	2
		Dansk Polarcenter. Biblioteket	1
		Datalogisk Institut. Biblioteket. KU	3
		Den Frie Lærerskole. Biblioteket	2
		Det Administrative Bibliotek	1

Det Danske Filminstituts Bibliotek	1	Frederikshavn Handelsskole. Biblioteket	2
Det Danske Kunstindustrimuseums Bibliotek	1	Fysisk og Astronomisk Bibliotek. ÅU	3
Det Danske Udvandrerarkiv. Biblioteket	2	GeoBiblioteket. KU	3
Det Juridiske Fakultetsbibliotek. KU	3	Geologisk Institut. Biblioteket. ÅU	3
Det Jyske Musikkonservatorium. Biblioteket	2	Glostrup Hospital. Medicinsk Bibliotek	2
Det Kongelige Bibliotek	1	Grenaa Handelsskole. Biblioteket	2
Det Kongelige Danske Musikkonservatorium. Biblioteket	1	Handelsskolen Minerva. Biblioteket	2
Det Kongelige Garnisonsbibliotek	1	Handelsskolen Sjælland Syd. Biblioteket	2
Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. Biblioteket	2	Herlev Hospital. Fagbiblioteket	2
Det Teologiske Fakultetsbibliotek. KU	3	Holstebro Handelsskole. Biblioteket	2
Det Udenrigspolitiske Selskabs Bibliotek	1	Holstebro Tekniske Skole. Biblioteket	2
Deutsche Büchereizentrale und Zentralbücherei Apenrade	2	IBC. Biblioteket	2
DHI. Biblioteket	2	Idrætsbiblioteket. Aarhus Universitet. ÅU	3
Diakonissestiftelsen. Social- og Sundhedsskolen	2	Institut for Antropologi. Biblioteket. KU	3
DR ARC Bibliotek	2	Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.	
DSI. DSI-biblioteket	2	Engelsk Institut. Biblioteket. KU	3
DTU Aqua- Institut for Akvatiske Ressource. Afd. F. fiskeindustriel Forskning	3	Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.	
DTU Aqua. Institut for Akvatiske Ressourcer. Biblioteket	3	Romansk Bibliotek. KU	3
DTU BYG. Biblioteket	3	Institut for Engelsk, Germansk og Romansk. Tysk og Nederlands Bibliotek. KU	3
DTU BYG. Faggruppen Byggeledelse. Biblioteket	3	Institut for Folkesundhed. KU	3
DTU Elektro. Akustisk Teknologi. Biblioteket	3	Institut for Fysiologi og Biofysik. ÅU	3
DTU Elektro. Automation and Control. Biblioteket	3	Institut for Idræt. Biblioteket. KU	3
DTU Elektro. Biblioteket	3	Institut for Matematiske Fags bibliotek. KU	3
DTU Fysik. Institut for Fysik. Biblioteket	3	Institut for Medicinsk Biokemi. Biblioteket. ÅU	3
DTU Informatik. Informatik og Matematisk Modellering. Biblioteket	3	Institut for Medier. Erkendelse og Formidling. KU	3
DTU Kemi. Kemisk Institut. Biblioteket	3	Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Finsk Bibliotek. KU	3
DTU Kemiteknik. Institut for Kemiteknik. Biblioteket	3	Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Lingvistisk Bibliotek. KU	3
DTU Management Forskerservice	3	Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Nordisk Bibliotek. KU	3
DTU Management. Institut for Matematik. Biblioteket	3	Institut for Oto-. Rhino- Laryngologi. Biblioteket. SDU	3
DTU Mekanik. Institut for Mekanisk Teknologi.	3	Institut for Statskundskab. Biblioteket. ÅU	3
DTU Miljø. Institut for Miljø & Ressourcer. Biblioteket	3	Institut for Statskundskab. KU.	3
Erhvervsakademiet København Nord. Biblioteket	2	Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Afd. for Religionshistorie. Biblioteket. KU	3
Erhvervsarkivet. Statens Erhvervshistoriske Arkiv	2	Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Afdelingen for Asienstudier. Biblioteket. KU	3
Erhvervskolen Nordsjælland. Studiecentret. HTX	2	Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Afdelingen for Eskimologi og Arktiske Studier. KU	3
Erhvervsskolerne Års. Biblioteket	2	Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Carsten Niebuhr Afdelingen. Biblioteket. KU	3
Esbjerg Handelsskole. Biblioteket	2	Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Slaviske og Nygræsk Bibliotek. KU	3
EUC NORD. Biblioteket – Hestkærvej	2	Institut for Økonomi. Biblioteket. ÅU	3
EUC Nordvest. Biblioteket	2	IT-biblioteket Katrinebjerg. ÅU	3
EUC Nordvestsjælland. Biblioteket	2	Jordbrugets UddannelsesCenter Århus/Beder. Biblioteket	2
EUC Vest. Biblioteket	2	Jordbrugets UddannelsesCenter Århus/Vejlby. Biblioteket	2
EUC Syd. Mediateket	2	Juridisk Bibliotek. ÅU	3
Farvandsvæsenet. Biblioteket	2	Kemisk Institut. Biblioteket. ÅU	3
Ferskvandsbiologisk Laboratorium. Biblioteket. KU	3	Konkurrencestyrelsen. Biblioteket	2
Finanstilsynets Bibliotek	2	Konserveringsfagligt Videncenter. KA	3
Fiskeri- og Søfartsmuseet Saltvandsakvariet	2	Kriminalforsorgens Bibliotek	2
Flyvevåbnets Bibliotek	1		
FOFT Forsvarets Forskningstjeneste. Biblioteket	2		
Folketingets Bibliotek. Arkiv og Oplysningstjeneste	2		
Force Institutttet. INFOcentret	2		
Fredericia og Kolding Sygehuse. Fagbiblioteket	2		

Kunsthøgskolens Arkitektskoles Bibliotek	1	Professionshøjskolen UCC. Københavns	
KVINFO. Center for information om kvinde- og kønsforskning	1	Socialpædagogiske Seminarium. Biblioteket	2
Københavns Tekniske Bibliotek	1	Professionshøjskolen UCC. N. Zahles Seminarium. Biblioteket	2
Københavns Universitet. Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek.	1	Professionshøjskolen UCC. Pædagoguddannelsen Højvang/Ballerup	2
Københavns Universitet. Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek.	1	Professionshøjskolen UCC. Pædagoguddannelsen København/Hartmannsvej	2
Køge Handelsskole. Biblioteket	2	Professionshøjskolen UCC. Pædagoguddannelsen København/Strandvejen	2
Køge Sygehus. Fagbiblioteket	2	Professionshøjskolen UCC. Pædagoguddannelsen Nordsjælland. Biblioteket	2
Løgumkloster Kirkemusikskole. Biblioteket	2	Professionshøjskolen UCC. Skovtofte	
Marinens Bibliotek*	1	Socialpædagogiske Seminarium. Biblioteket	2
Medicinsk Museion	2	Professionshøjskolen UCC.	
mercantec. Biblioteket	2	Sygeplejerskeuddannelsen Nordsjælland. Biblioteket	2
Miljøkontrollen. Biblioteket	2	Psykiatrien i Vordingborg	2
Moesgårdbiblioteket. ÅU	3	Psykiatrisk Center Glostrup. Fagbiblioteket	2
Museologisk Bibliotek	2	Psykiatrisk Center Sct. Hans. Fagbiblioteket	2
Nationalmuseets Bibliotekstjeneste	2	Psykiatrisk Informationscenter	2
Neuropatologisk Laboratorium. Biblioteket. KU	3	Psykologisk Bibliotek. KU	3
Niels Bohr Institutet. Biblioteket. KU	3	Psykologisk Institut. Biblioteket. ÅU	3
Niels Brock. Biblioteket	2	RCT Documentation Centre	2
Nordisk Forskningsinstitut. Det Arnamagnæanske Institut, Biblioteket. KU	3	Regionshospitalet Horsens. Brædstrup og Odder	2
Nordisk Forskningsinstitut. Institut for Dialektforskning. KU	3	Regionshospitalet Viborg. Fagbiblioteket	2
Nordisk Forskningsinstitut. Institut for Navneforskning. KU	3	Retsmedicinsk Institut. Biblioteket. KU	3
Nordisk Institut for Asienstudier. Biblioteket	2	Retsmedicinsk Institut. Biblioteket. SDU	3
Nordjyllands Erhvervsakademis Biblioteker	2	Retspsykiatrisk Klinik. Biblioteket. KU	3
Nordjysk Musikkonservatorium. Biblioteket	2	Rigshospitalet. Medicinsk forskningsbibliotek	2
Panum Bibliotek	2	Ringgadebiblioteket. ÅU	3
Patent- og Varemærkestyrelsen. Biblioteket	1	Roskilde Handelsskole. Biblioteket	2
Peter Skautrup Centret for Jysk Dialektforskning. ÅU	3	Roskilde Sygehus. Fagbiblioteket	2
Politiets Efterretningstjeneste. Biblioteket	2	Roskilde Universitetsbibliotek	1
Professionshøjskolen Metropol. Biblioteket Herlev	2	Rytmask Musikkonservatorium. Biblioteket	2
Professionshøjskolen Metropol. Den Sociale Højskole i København. Biblioteket	1	Råstofdirektoratet. Biblioteket	2
Professionshøjskolen Metropol. Frederiksberg Seminarium. Biblioteket	2	Saxo-instituttet. Bibliotekerne for Almen og Europæisk Etnologi. KU	3
Professionshøjskolen Metropol. Suhrs Seminarium. Biblioteket	2	Saxo-instituttet. Bibliotekerne for Forhistorisk og Klassisk Arkæologi. KU	3
Professionshøjskolen Metropol. Sygeplejefagligt Bibliotek	1	Saxo-instituttet. Biblioteket for Græsk og Latin. KU	3
Professionshøjskolen UCC. Blaagaard Seminarium. Biblioteket	2	Saxo-instituttet. Biblioteket for Historie. KU	3
Professionshøjskolen UCC. Dannerseminariet. Jægerspris Socialpædagogiske Seminarium	2	Selandia CEU Biblioteket	2
Professionshøjskolen UCC. Frøelseseminariet. Biblioteket	2	Servicestyrelsen. Biblioteket	2
Professionshøjskolen UCC. Gladsaxeseminariet. Biblioteket	2	SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd	2
Professionshøjskolen UCC. Hovedstadens Pædagogseminarium	2	Silkeborg Handelsskole. Biblioteket	2
Professionshøjskolen UCC. Højvangseminariet. Biblioteket	2	Skive Handelsskole. Biblioteket	2
Professionshøjskolen UCC. Københavns Dag- og Aftenseminarium. Biblioteket	2	Skive Tekniske Skole. Biblioteket	2
		Skolen for Social- og Sundhedsuddannelser. Biblioteket	2
		Social- og Sundhedsskolen i Vejle Amt. Biblioteket	2
		Social- og Sundhedsskolen. Biblioteket	2
		Social- og Sundhedsskolen. Biblioteket. Silkeborg	2
		Sociologisk Institut. KU	3
		SOSU Nykøbing F. Bibliotek	2
		SOSU Næstved - Biblioteket	2
		SOSU-uddannelser Greve. Biblioteket	2
		Statens Serum Institut. Biblioteket	2
		Statsbiblioteket	1

Steno Biblioteket. Institut for Videnskabsstudier. ÅU	3	Æstetikbiblioteket. ÅU	3
Sundhedsstyrelsen. Biblioteket	2	Øjenpatologisk Institut. Biblioteket. KU	3
Sundhedsvidenskabeligt Bibliotek. Hillerød Hospital	2	Økonomisk Institut. Biblioteket. KU	3
Svendborg Erhvervskoles Bibliotek	2	Aalborg Sygehus. Medicinsk Bibliotek	2
Syddansk Erhvervsskole Biblioteket Odense	2	Aalborg Universitetsbibliotek	1
Syddansk Universitetsbibliotek	1	Århus Kommunehospital Øjenafdelingen. Biblioteket	2
Sydvestjysk Sygehus/Esbjerg. Medicinsk Bibliotek	2	Århus Købmandsskole. Erhvervsakademiet. Biblioteket	2
Sygehus Sønderjylland/Sønderborg	2	Århus Social- og Sundhedsskole. Sosubibliotek	2
Sygehus Vendsyssel. Medicinsk Bibliotek	2	Århus Tekniske Bibliotek	1
Søfartens Biblioteks Studieceter	1	Aarhus Universitet. ASB Biblioteket.	1
Teologisk Pædagogisk Center Løgumkloster	2	Aarhus Universitet. Danmarks Miljøundersøgelser	
UC Vest Biblioteket	1	Afdelingerne for	2
University College Lillebælt	2	Aarhus Universitet. Danmarks Miljøundersøgelser.	
University College Nordjylland. Biblioteket	2	Biblioteket	2
University College Sjælland	2	Aarhus Universitet. Danmarks Pædagogiske Bibliotek	1
University College Syd. Bibliotekerne	2	Aarhus Universitet. Det Jordbrugsvidenskabelige	
Vejdirektoratet. Vejsektorens Fagbibliotek	2	Fakultetsbibliotek. Flakkebjerg	2
Vejdirektoratets Bibliotek	2	Aarhus Universitet. Det Jordbrugsvidenskabelige	
Vejle Handelsskole. Biblioteket	2	Fakultetsbibliotek. Årslev	2
Vendsyssel Historiske Museum Historisk Arkiv.		Aarhus Universitet.Handels- og IngeniørHøjskolens	
Biblioteket	2	Bibliotek.	1
Vestfyns Handelsskole. Biblioteket	2	Århus Universitetshospital/Psykiatrisk Hospital i	
VIA University College. Bibliotekerne	1	Århus	2
Videncenter for Synshandicap	2	Århus Universitetshospital/Århus Sygehus	2
Zoologisk Museums Bibliotek. KU	3		

